

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

วันชัย อัดถาวร

		อ
	29A5748185	294.315
Title: ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด		๖426ป
		2557
		จ.๒
ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2557

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

294.315
ว 262 น 2
10 ม.ค. 58

เลขทะเบียน	5748185
เลขเรียกหนังสือ	ว 262 น 2
วันที่	10 ม.ค. 58

วันชัย อุตถากร

		อ
	29A5748185	294.315
		ว 262 น 2
Title: ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด		2557
		จ.2
ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		

หนังสืออ้างอิง
(REFERENCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

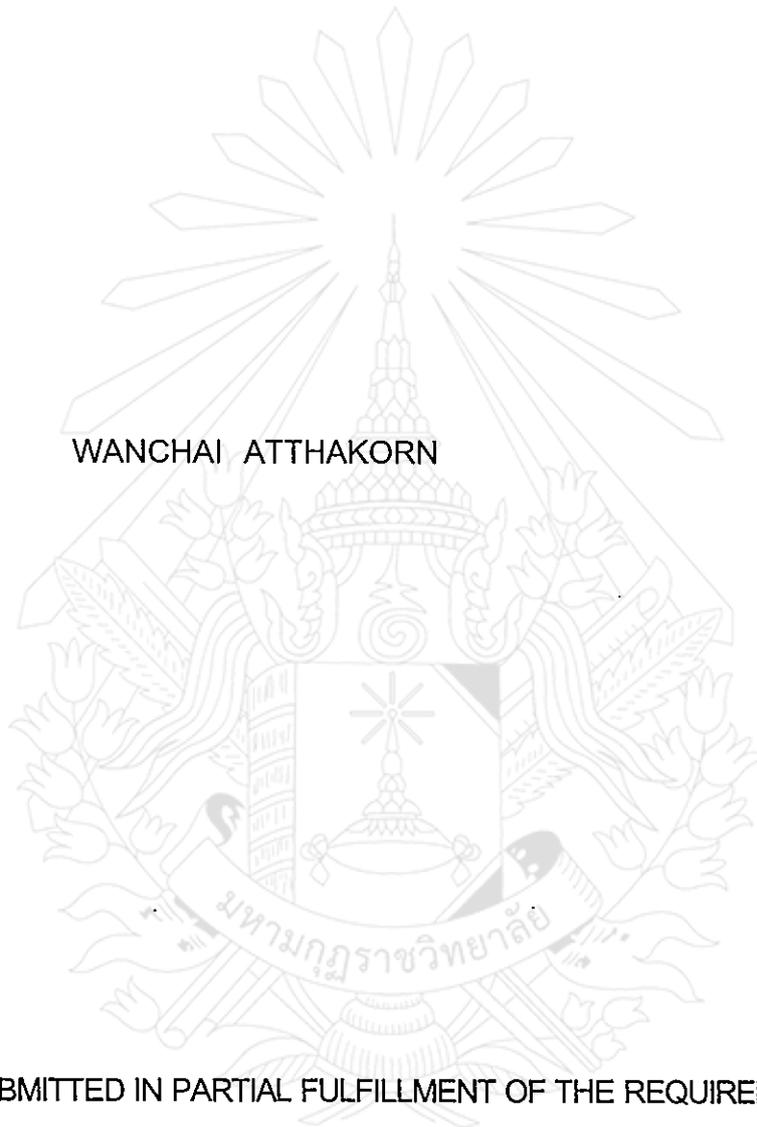
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2557

b19924

ROI ET HOSPITAL OFFICIALS' FACTORS CULMINATING IN
OBSERVING FIVE PRECEPTS

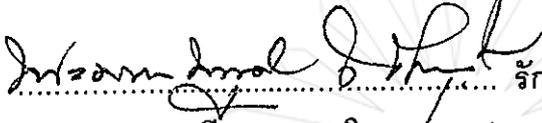
WANCHAI ATTHAKORN

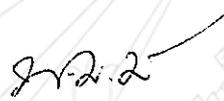
A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2557 (2014)

หัวข้อสารนิพนธ์ : ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด
ชื่อนักศึกษา : วันชัย อัดถากร
สาขาวิชา : พุทธศาสนาและปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา : พระโกศลรุ่ง ปัญญาวิชโร,ดร.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผศ.ดร.)

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระมหามวินทร์ ปุริสูตโตโม, ผศ.ดร.)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(พระโกศลรุ่ง ปัญญาวิชโร, ดร.)

..... กรรมการ
(พระราชปริยัติวิมล, ดร.)

..... กรรมการ
(พระปลัดประดิษฐ์ วิสธมโม, ดร.)

..... กรรมการ
(ดร.สุชาติ บุษย์ชฎานนท์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thematic Title : Roi Et Hospital Officials' Factors Culminating in Observing Five Precepts
Student's Name : Wanchai Atthakorn
Department : Buddhism and Philosophy
Advisor : Phra Klairung Panyawachiro, Dr.

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

P.S. Nāṇavuddho
..... Acting Dean of Graduate School
(Phramaha Boonsri Nāṇavuddho, Asst.Prof.Dr.)

Thematic Committee

S.S. 25
..... Chairman
(Phramaha Maghavin Purisuttamo, Asst.Prof.Dr.)

P. Klairung Panyawachiro
..... Advisor
(Phra Klairung Panyawachiro, Dr.)

P. P. Veimol
..... Member
(Phrarachapariyattivimol, Dr.)

P. Suklueng
..... Member
(Phrapalad Pradit Wangsadhammo, Dr.)

Suchat
..... Member
(Dr.Suchat Butjayanon)

หัวข้อสารนิพนธ์	: ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด
ชื่อนักศึกษา	: วันชัย อัดถากร
สาขาวิชา	: พุทธศาสนาและปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา	: พระโกศลรุ่ง ปาวชิโร, ดร.
ปีการศึกษา	: 2556

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ดกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนค่าห้าระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งหมดเท่ากับ .87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประกอบการวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า :

- 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา รองลงมา คือ ปัจจัยทางกฎหมาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา
- 2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปรากฏว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ และประสบการณ์ในการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด
- 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก คือ ควรมีการจัดอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ โดยนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรมเทศนาทุกเดือน ควรดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมายของบ้านเมืองเพื่อให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข และควรจัดให้มีการประกาศยกย่องบุคคลตัวอย่างในหน่วยงานที่ปฏิบัติตามอยู่ในศีล 5 อย่างเคร่งครัด และเป็นแบบอย่างที่ดี

Thematic Title : Roi Et Hospital Officials' Factors Culminating in Observing Five Precepts
Student's Name : Wanchai Atthakorn
Department : Buddhism and Philosophy
Advisor : Phra Klairung Panyawachiro,Dr.
Academic Year : B.E. 2556 (2013)

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to study Roi Et Hospital officials' factors culminating in observing five precepts, 2) to study the relations between their factors as such and variables of their genders, ages and work experiences and, 3) to examine suggestions for their observance of five precepts. The sampling group comprised officials working at Roi Et Hospital, total 322 people. The instrument used for data collection was questionnaires in five level, with the reliability of the whole entry at 0.87. The statistics manipulated for data analyses incorporated percentage, mean, standard deviation and chi-square by facilitate analyses with computer program.

The results of the research were as follows:

1) Roi Et Hospital officials' factors culminating in observing five precepts in the overall was many level aspect and individual was found the high level is psychological and then by law, and the low level is sociologically fundamental.

2) The results of the study on relations indicated that; variables of their genders were related to the five precepts, with the statistical significant at 0.05 level, whereas those of their ages and work experiences proved otherwise.

3) Their suggestions for observing five precepts were recommended in descending order of first three frequencies. First, moral and ethical courses should be held for both hospital administrators and officials. Moreover, a Buddhist monk should be invited to deliver the sermon every month. Secondly, they should lead their everyday life with right awareness of state's rule of law so as to keep the whole society in order and in peace. Finally, there should have a ceremony proclaimed an exemplary person in each

entity for having contingently observed five precepts and behaved himself and herself well as a good role model.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่ให้ความคำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

กราบขอณมัสการขอพระคุณ พระไภสสรุ้ง ปญญาวชิโร,ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ท่านได้เมตตา กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไข อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย จึงขอกราบณมัสการขอพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

กราบณมัสการขอพระคุณ ประธานกรรมการและคณะกรรมการ ทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบแก้ไข รูปแบบ และให้ข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบ จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอพระคุณ ผู้อำนวยการ และบุคลากร – เจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ทุกท่าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย จนทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตามบูชาแต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ครอบครัว

วันชัย อุตถากร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฌ
สารบัญคำย่อ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 สมมติฐานการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัย	6
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรักษาศิลปะ 5	16
2.3 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	45
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
2.5 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	53
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	54
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	54
3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	54
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	56
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	58
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	58
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	59
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	60
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	70
5.1 สรุปผล	71
5.2 อภิปรายผล	72
5.3 ข้อเสนอแนะ	77
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	77
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	79
บรรณานุกรม	80
ภาคผนวก	84
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย	85
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย	87
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	91
ภาคผนวก ง เครื่องมือเพื่อการวิจัย	93
ภาคผนวก จ คำอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	100
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	104
ประวัติผู้วิจัย	105

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	61
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน และร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	61
ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน และร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน	62
ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน	63
ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจัยทางจิตวิทยา โดยรวมและรายข้อ	64
ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา โดยรวมและรายข้อ	65
ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจัยทางจริยธรรม โดยรวมและรายข้อ	66
ตารางที่ 4.8 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวม กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ	67
ตารางที่ 4.9 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวม กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ	68
ตารางที่ 4.10 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวม กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์ในการทำงาน	68
ตารางที่ 4.11 แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด	69

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพประกอบที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

53

สารบัญคำย่อ

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎกในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2534 ในการอ้างอิงนี้ ได้ใช้ชื่อย่อคัมภีร์ไว้ในเชิงอรรถของวิทยานิพนธ์ดังนี้

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก (ภาษาไทย)

คำย่อ	คำเต็ม
ที.ม.	สูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคฺค
ม.อ.	สูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปธิปณฺนาสก
อ.ต.ก.	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิปาต
อ.ป.ญ.ก.	สูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญฺจกนิปาต
ช.เถร.	สูตรตันตปิฎก ชุทฺถกนิกาย เถรคฺราธา
ช.ม.	สูตรตันตปิฎก ชุทฺถกนิกาย มหานิทุเทส
ช.ป.	สูตรตันตปิฎก ชุทฺถกนิกาย ปฏิสมฺภิทามคฺค

การอ้างอิงพระไตรปิฎกในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้การอ้างอิงแบบ 3 ตอน เป็นการอ้างอิงพระไตรปิฎก อ้างชื่อคัมภีร์ เลขเล่ม/ชื่อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ช.ธ. 25/160/82. หมายถึง สูตรตันตปิฎก ชุทฺถกนิกาย ธรรมปท เล่มที่ 25 ชื่อ 160 หน้า 82.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในแนวทางนี้ตอบสนองกับการแก้ไขปัญหาระดับชาติ โดยเน้นการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ดำเนินการต่อยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญห และวิกฤตการณ์ในสังคมไทย ด้วยการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามพระบรมราโชวาทใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ซึ่งทรงมีพระราชดำรัสด้วยความห่วงพระทัยว่า "ปัญหาที่ สังคมมานานจะไม่ได้รับการแก้ไขและจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในสังคมไทย หากการพัฒนาประเทศ ยังคงยึดเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลางแทนการพัฒนามนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคม" บรรทัดฐานชีวิตคุณธรรม ในสังคมไทยมีที่มาจากหลักคำสอนในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานในวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งอนุমানได้จากการดำเนินชีวิตตามปกติของชาวไทยพุทธ แนวทางคุณธรรมพื้นฐานดังกล่าว ได้แก่ ศีล 5 คือ ไม่มุงทำร้ายผู้อื่น ไม่ทุจริตฉ้อโกง ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่หลอกลวงกล่าวเท็จ และไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดให้โทษ¹ หากพิจารณาในรายละเอียดของคุณธรรมพื้นฐาน 5 ประการ ขึ้นต้นแล้วจะพบว่า คุณธรรมดังกล่าว มีแต่จะเสริมสร้างให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข และยังเป็น การพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ชุมชนและสังคม ถ้า มนุษย์ในโลกนี้ต่างคนต่างไม่มีศีลกันแล้วจะเห็นได้ทันทีว่า เป็นภาวะที่ทนไม่ได้ ตัวเองก็ทนตัวเอง ไม่ได้ เมื่อตัวเองไม่มีศีล ตัวเองจะทน (พฤติกรรม) ของตัวเองไม่ได้ ถ้าคนไม่มีศีลกันแล้วจะเกิด เสนียดจัญไรของสังคมมากขึ้น²

สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ศีลธรรมของประชาชนเสื่อมทรามลงก็คือ ความกดดัน ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสาเหตุจากการเอาเปรียบกันในสังคม เกิดระบบการแข่งขันทำให้ค่านิยม ที่ดีงามต่างๆ และความเชื่อเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากสังคมที่เคยยกย่องคนประพฤติดีประพฤติชอบ ก็กลับมายกย่องบุคคลที่มีทรัพย์สินสมบัติ หรือเงินแทน โดยไม่ใส่ใจว่า บุคคลนั้นจะได้เงินมาโดยวิธีใด บุคคลจึงเกิดแรงขับที่ต้องตอบสนองความต้องการทางวัตถุ มีการเบียดเบียนกันทั้งทางตรงและ ทางอ้อมนับตั้งแต่ การจี๋ ปลิ้น ฆ่า เพื่อประสงค์ทรัพย์สิน ฆ่าล้างแค้น ฆ่มขืนสตรี และผู้เยาว์ มัวเมา

¹พระธรรมปิฎก, การพัฒนาจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2540), หน้า 22/84.

²พุทธทาสภิกขุ, ทาน ศีล ภาวนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2540), หน้า 77.

ในอบายมุขหรือแหล่งกามารมณ์ รวมไปถึงการทุจริตคดโกงกัน ดังเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เสมอ ปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความเสื่อมด้านศีลธรรมของบุคคล และแผ่ขยายไปถึงเยาวชนด้วย ถ้าปล่อยให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ ขยายต่อไป จะเกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ เพราะว่า ประเทศชาติจะก้าวหน้าหรือพัฒนาไปได้ก็ขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติของคนในชาติ เป็นสำคัญ ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า จะใช้อะไรเป็นเครื่องยับยั้งจิตใจ ไม่ให้มนุษย์กระทำชั่วหรือเป็นทาสทางอารมณ์ คำตอบที่น่าจะเห็นตรงกันก็คือศาสนา นั่นคือ ต้องเข้าใจศาสนาของตนเอง อย่างถูกต้อง และปฏิบัติตามหลักการของศาสนานั้นๆ ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า ศีลนั้นเป็นข้อปฏิบัติขั้นเริ่มแรกสุดที่มุ่งไปที่ความประพฤติพื้นฐาน โดยเน้นการละเว้นความชั่วต่าง³

โรงพยาบาลร้อยเอ็ด เป็น โรงพยาบาลศูนย์ระดับ A (Advance-level Referral Hospital) มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบได้แก่ การให้บริการสาธารณสุข ในระดับ ปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ โดยให้บริการผสมผสาน ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรคการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ รวมทั้งการให้บริการแก่ผู้ป่วย ที่ต้องการแพทย์ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางซึ่งส่งต่อมาจากโรงพยาบาลชุมชนหรือโรงพยาบาลทั่วไปตามขั้นตอนการส่งต่อผู้ป่วย ให้บริการสาธารณสุข ในเขตเมืองและพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข มีศูนย์แพทยศาสตร์ศึกษาชั้นคลินิก ผลิตแพทย์ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นสถานที่ฝึกอบรบบุคลากรสาธารณสุข ในระดับต่ำกว่า และสูงกว่าปริญญาตรี รวมถึงการรับพิจารณาจริยธรรมวิจัยของหน่วยงาน⁴ และจากการประกาศจริยธรรมและจรรยาบรรณพยาบาลเป็นการแสดงออกถึงความตระหนักในความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรมของพยาบาล เพื่อเป็นหลักในการประกอบวิชาชีพให้มีมาตรฐานสูง และเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของพยาบาลที่ดี ถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องตรงกันทั้งฝ่ายการพยาบาลรวมทั้งเป็นการสื่อสารที่ช่วยให้ผู้ใช้บริการ ผู้ร่วมงานในวิชาชีพอื่น ๆ และประชาชนทั่วไป ได้ทราบถึงจรรยาบรรณที่พยาบาลยึดถือในการประกอบวิชาชีพ โรงพยาบาลร้อยเอ็ดมีความพยายามที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรมประจำใจโดยเฉพาะศีลห้า จะเป็นตัวกำกับมิให้กระทำผิดต่อสังคม และประเทศชาติ ผลประโยชน์โดยรวมก็จะเกิดแก่ผู้มารับบริการช่วยให้บุคลากรเข้าใจในคุณค่าของความเป็นคน มีความคิดและพฤติกรรมในด้านสร้างสรรค์มีน้ำใจ และให้บริการดุจญาติมิตร อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

³ พระศรีสุทธีโมลี, พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังฆคณาจารย์แห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2524), หน้า 173 – 174.

⁴ โรงพยาบาลร้อยเอ็ด, "ข้อมูลทั่วไปโรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปี 2555- 2556 (Hospital Profile)", ร้อยเอ็ด : โรงพยาบาลร้อยเอ็ด, 2555, (อัดสำเนา).

จากที่กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ดได้รับการพัฒนาด้านจิตใจ ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมในเชิงสร้างสรรค์ และเพื่อให้บุคลากรได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนาจนสามารถนำพุทธธรรมไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

1.2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ดกับปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

1.3.2 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

1.3.3 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์ในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

1.4 ขอบเขตในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำนวน 1,656 คน

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้คือ

1) ปัจจัยทางจิตวิทยา

2) ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา

3) ปัจจัยทางด้านจริยธรรม

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ โรงพยาบาลร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

1.5.2 ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ดกับปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

1.5.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัย หมายถึง เหตุอันเป็นทางให้เกิดผลหรืออิทธิพลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ศีล หมายถึง ความสะอาดทางกายและวาจา อันเกิดจากการรักษาสภาพปกติของการอยู่ร่วมกันในสังคม

การรักษาเบญจศีล หมายถึง การรักษาศีลห้าของอุบาสก อุบาสิกา ตามหลักพุทธปรัชญา เป็นหลักคำสอนในพุทธศาสนา

ศีล 5 หมายถึง ข้อห้าม 5 ประการที่จะควบคุมกาย วาจา ใจ ให้เป็นปกติเรียบร้อยและมีความสำรวม ประกอบด้วย

1) ละเว้นการฆ่าสัตว์ (ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทัง สมာทियามิ) ไม่ทำร้ายหรือทรมานชีวิต รวมทั้งการใช้แรงงานคนและสัตว์เกินความสามารถที่คนและสัตว์จะทำได้

2) ละเว้นจากการขโมยสิ่งของของผู้อื่น (อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปทัง สมာทियามิ) ไม่นำของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาตรวมทั้งไม่ทำความเสียหายให้แก่ทรัพย์สินของผู้อื่น

3) ละเว้นจากการประพฤตินิยมในกาม (กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี สิกขาปทัง สมာทियามิ) ไม่แอบลักลอบการมีความสัมพันธ์ทางชู้สาวกับบุตร ธิดา ภรรยา หรือสามีของผู้อื่น

4) ละเว้นจากการโกหก (มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทัง สมามทियามิ) ไม่พูดจาที่บิดเบือนจากความเป็นจริง และไม่พูดในสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

5) ละเว้นจากการดื่มสุรา และเสพสิ่งเสพติด (สุราเมรัยมีชขปมาทฎฐานา เวรมณี ลิกขาปทัง สมาทียามิ) ไม่ดื่มสุรา หรือของมีเ็นเมา หรือเสพสิ่งเสพติดทั้งหลาย อันเป็นต้นเหตุให้เกิดความ ประมาท ขาดสติสัมปชัญญะ

เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

โรงพยาบาล หมายถึง โรงพยาบาลร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลัก ศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1) ปัจจัยทางจิตวิทยา หมายถึง การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านจิตวิทยา ซึ่งประกอบ 4 ปัจจัย นั่นคือ ลิงจุงใจ การรับรู้การเรียนรู้ ความเชื่อและทัศนคติ

2) ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันและมี อิทธิพลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ซึ่งจะประกอบไปด้วยกลุ่ม อ่างอิง ครอบครัว บทบาท และสถานะของเจ้าหน้าที่

3) ปัจจัยทางด้านจริยธรรม หมายถึง ปัจจัยของจริยธรรมที่สำคัญต่อการปฏิบัติ ตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ETHIC: คุณธรรมและจริยธรรม ยึดมั่นในความ ถูกต้อง เคารพกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ปฏิบัติโดยอาศัยสำนึกถึงหลักคุณธรรมและจริยธรรม หลีกเลียงการกระทำใดๆ ที่อาจเกิดประเด็นขัดแย้ง หรือข้อโต้แย้งในความถูกต้องและความชอบธรรม

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

1) เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 2 เพศ คือ (1) เพศชาย และ (2) เพศหญิง

2) อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ คือ (1) อายุไม่เกิน 30 ปี (2) อายุ 31 – 50 ปี และ (3) อายุ 51 ปีขึ้นไป

3) ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง อายุงานของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับสาร นิพนธ์ฉบับนี้ คือ (1) ต่ำกว่า 5 ปี (2) 5-10 ปี และ (3) 11 ปีขึ้นไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัย
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรักษาศีล 5
- 2.3 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัย

2.1.1 ความหมายของปัจจัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ คำว่า ปัจจัย ไว้ว่า "เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล, หนทาง, เช่น การศึกษาเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้ความสามารถ, คำ "ปัจจัย" กับ คำ "เหตุ" มักใช้แทนกันได้"¹

สุเชษฐ์ ทรัพย์เสริม ได้ให้ความหมายของ ปัจจัย ไว้ว่า "ท่าที่ห้ว ๆ ไปที่เป็นผลมาจากท่าที่ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ 3 ประการ คือ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรม 2) ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคล และ 3) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม"²

ปัจจัยต่างๆ ที่ผลักดันให้สังคมเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ นั้นมีอยู่มากมายสุดแต่จะหยิบยกมาอธิบาย ที่นักสังคมวิทยาแยกตัวอย่างกันทั่วไป ได้แก่ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางประชากร และปัจจัยทางวัฒนธรรม และอารยธรรม

¹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2546), หน้า 519.

²สุเชษฐ์ ทรัพย์เสริมสิน, "ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลออนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่", วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย เชียงใหม่), 2541, หน้า 8.

1) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์

ปัจจัยนี้เป็นความเชื่อที่เก่าแก่ของมนุษย์ที่ว่า ดวงดาวและดวงอาทิตย์มีอิทธิพลต่อชีวิตของมนุษย์ ทั้งในทางดีและทางเลว และสามารถกำหนดความเป็นไปแห่งชีวิตของมนุษย์ได้ ฉะนั้น เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในดวงอาทิตย์และดวงดาวเมื่อใด จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่มนุษย์ทุกครั้งด้วยความเชื่อในเรื่องนี้ แม้จะไม่มีเหตุผลหรือค่อนข้างเป็นเรื่องเหลวไหลอยู่บ้าง แต่มนุษย์ทั่วโลกก็ยังเชื่อว่าเป็นความจริง ถ้าเราเชื่อในโหราศาสตร์เกี่ยวกับการผูกดวงชะตาอยู่ ทฤษฎีนี้ก็ไม่น่าหนัก ถ้าไม่เชื่อ ทฤษฎีนี้ก็เป็นเรื่องเหลวไหล อย่างไรก็ตามแล้ว นักสังคมวิทยาสมัยใหม่ไม่ถือว่าปัจจัยทางภูมิศาสตร์อันเกี่ยวกับดวงอาทิตย์และดวงดาวนี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างจริงจังและโดยตรงนัก

2) ปัจจัยทางประชากร

ทฤษฎีปัจจัยได้อธิบายให้เห็นว่า ประชากรเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนประชากร กล่าวคือ สังคมที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างมากมานั้น จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น เกิดการว่างงานมากขึ้น ขาดแคลนที่อยู่อาศัย การแย่งกันทำมาหากิน รวมทั้งขาดแคลนที่อยู่อาศัย สถานศึกษา รวมทั้งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในส่วนรวมด้วย ฉะนั้น การเพิ่มของประชากรที่ไม่ได้สัดส่วนกับการพัฒนาเศรษฐกิจ จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

การขยายตัวของวัฒนธรรม การเลียนแบบ และการยืมวัฒนธรรม รวมทั้งการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเป็นผลให้โครงสร้างของสังคมเปลี่ยนแปลงไป สิ่งที่มีมองเห็นได้ชัด ได้แก่ การที่คนในชาติหนึ่งไปศึกษาวิชาการต่าง ๆ ในอีกประเทศหนึ่ง เมื่อกลับมายังประเทศแห่งตนแล้ว มักจะนำเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาตินั้นติดตัวมาด้วย เพราะขณะที่อยู่ในต่างประเทศต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ จึงเท่ากับยอมรับวัฒนธรรมของต่างชาติ ซึ่งมีผลให้นิสัยใจคอและความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนบรรณนิยมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม บางกรณีถึงกับนำวัฒนธรรมของต่างชาติมาปฏิบัติในประเทศตน ทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและมีใจ เช่น แบบของอาคารบ้านเรือน ภาษา เครื่องแต่งกาย ความรู้สึกนึกคิด และความเชื่อต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งดังกล่าวล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนทางสังคมตามมา ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้นเกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ การที่บุคคลติดต่อกันโดยตรงทางหนึ่งกับอีกทางหนึ่งติดต่อกันทางอ้อม โดยอาศัยสื่อสารมวลชน ปัจจัยทางวัฒนธรรมทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ที่มองเห็นได้ชัด เช่น คนไทย

รู้จักเล่นกีฬาต่าง ๆ มากขึ้น รู้จักเล่นดนตรีโดยใช้เครื่องมือสากล รู้จักใช้เครื่องจักรกลและเครื่องมือที่ทันสมัย เป็นต้น³

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ปัจจัยในด้านต่าง ๆ จะส่งผลต่อการรักษาศีล 5 เพราะปัจจัยทุกอย่างที่แวดล้อมอยู่มีผลทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และเป็นส่วนทำให้องค์กรเกิดความเจริญก้าวหน้า

2.1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์

การศึกษาพฤติกรรมมนุษย์จะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น สิ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรม คือ ปัจจัยทางชีววิทยา ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางสังคมวิทยา และปัจจัยทางจริยธรรม

จิตวิทยานับว่าเป็นวิทยาศาสตร์แขนงหนึ่งซึ่งเรียกว่า วิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Applied Psychology) แขนงหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในเกือบทุกด้าน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีความรู้หรือไม่มีความรู้ทางด้านนี้เลยก็ตาม จิตวิทยานั้นเกี่ยวข้องกับกระตือรือร้นของเราในเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นส่วนส่วนตัว ครอบครัว การประกอบสัมมาอาชีพ การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ เป็นต้น

วิชาจิตวิทยานั้นจะมุ่งศึกษาเกี่ยวกับทางด้านของ พฤติกรรม (Behavior) ของบุคคลในทุกแง่มุม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จนเกิดความสุข ความสำเร็จ และมีความสุขได้ในสังคม ทั้งนี้แล้ว คนโดยส่วนใหญ่เมื่อได้ยินคำว่า "จิตวิทยา" มักจะรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ยาก ไม่น่าศึกษาค้นคว้า แต่ความจริงแล้วนั้น วิชาจิตวิทยาเป็นวิชาที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านความคิดและการแสดงออก หรือ บุคลิกภาพ (Personality) ที่ดี ที่เหมาะสม และเกิดการยอมรับในสังคมอีกด้วย มีจำนวนไม่น้อยที่เข้าใจว่าจิตวิทยานั้นเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องลึกลับของจิต วิญญาณ โสยศาสตร์ หรือการอ่านจิตใจของมนุษย์ ซึ่งจากความเข้าใจข้างต้นทำให้เกิดความรู้สึก 2 ประการ คือ 1) พยายามที่จะศึกษาจิตวิทยาเพื่อที่อยากมีความสามารถในการเดาใจหรืออ่านใจผู้อื่นได้ และ 2) เกิดความหวาดระแวงในตัวบุคคลที่เรียนจิตวิทยาว่า จะสามารถอ่านใจว่าตนมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรากศัพท์ของคำว่า Psychology ก็เป็นได้

³ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, พฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, 2541), หน้า 94.

ขอบข่ายของจิตวิทยา

ปัจจุบันนั้น จิตวิทยาได้แตกแขนงออกไปเป็นหลากหลายสาขา โดยจะเน้นศึกษาพฤติกรรมในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับว่าจุดมุ่งหมายของแต่ละสาขานั้นเป็นไปในทิศทางใด ซึ่งสามารถจำแนกขอบข่ายของจิตวิทยาได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. ขอบข่ายพื้นฐาน (Basic Fields)

1) จิตวิทยาทั่วไป (General or Pure Psychology) เป็นจิตวิทยาที่มุ่งศึกษาถึงกฎเกณฑ์ ทฤษฎีพื้นฐานทางจิตวิทยา ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมโดยทั่ว ๆ ไปของมนุษย์ เป็นการปูพื้นฐานทางจิตวิทยา

2) จิตวิทยาการทดลอง (Experimental Psychology) เป็นการศึกษาถึงกระบวนการต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตในสภาพการณ์ด้านต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้ การลืม การจำ โดยใช้วิธีการทดลองเป็นหลักสำคัญในการศึกษาค้นคว้า และนำผลที่ได้จากการทดลองไปสร้างเป็นทฤษฎีและเกณฑ์เพื่อประยุกต์ในวิชาการแขนงต่าง ๆ

3) จิตวิทยาเชิงสรีรวิทยา (Physiological Psychology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับร่างกายของมนุษย์ซึ่งเป็น องค์ประกอบพื้นฐานในการก่อเกิดการแสดงออกทางพฤติกรรม เน้นถึงโครงสร้างหน้าที่การทำงานของอวัยวะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมโดยเฉพาะ

4) จิตวิทยาสังคม (Social Psychology) มุ่งศึกษาเกี่ยวกับบทบาท ความสัมพันธ์ และพฤติกรรมแสดงออกของบุคคลในสังคม โดยเน้นไปที่การสำรวจความคิดเห็น ค่านิยม รวมไปถึงวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เพื่อสรุปเป็นเกณฑ์สำหรับอธิบายพฤติกรรมของสังคมแต่ละสังคม

5) จิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental Psychology or Genetic Psychology) เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นถึงพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ ตลอดจนอิทธิพลของพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น อารมณ์ สติปัญญา เป็นต้น

2. ขอบข่ายประยุกต์ (Applied Fields)

1) จิตวิทยาการศึกษา (Educational Psychology) มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ทฤษฎีเพื่อใช้ในการศึกษา พัฒนาการเรียนการสอน เน้นให้เกิดความรู้อย่างแท้จริงตามปรัชญาทางการศึกษา

2) จิตวิทยาคลินิก (Clinical Psychology) มุ่งศึกษาเหตุแห่งความ ผิดปกติทางพฤติกรรม เพื่อหาแนวทางในการบำบัดรักษาในด้านต่าง ๆ เช่น อารมณ์ พฤติกรรม อาการป่วยทางจิตใจ ตลอดจนการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพจิตด้วย

3) จิตวิทยาการให้คำปรึกษา (Counseling Psychology) มุ่งศึกษาถึงเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้บุคคลที่ประสบปัญหาทางอารมณ์และจิตใจได้เข้าใจและเห็นแนวทางในการเลือกแก้ปัญหาด้วยตนเองได้

4) จิตวิทยาอุตสาหกรรม (Industrial Psychology) มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานในงานประเภทอุตสาหกรรม ในแง่ของ ประสิทธิภาพในการทำงาน ผลของสิ่งแวดล้อมที่กระทบต่อคนงาน การสร้างขวัญและการจูงใจ การคัดเลือกบุคคล ตลอดจนการประเมินการทำงานในสถานประกอบการทั้งหลาย เพื่อค้นหากระบวนการที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในงานอุตสาหกรรม

5) จิตวิทยาเปรียบเทียบ (Comparative Psychology) มุ่งศึกษาความเหมือนและแตกต่างของพฤติกรรมการแสดงออกของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย

นอกจากนี้ ในขอบข่ายของจิตวิทยาประยุกต์นั้นยังมีอีกมากมาย เช่น จิตวิทยา ชุมชน (Community Psychology) จิตวิทยาบุคลิกภาพ (Personality Psychology) จิตวิทยานำบำบัด (Therapy Psychology) จิตวิทยาวิศวกรรม (Engineering Psychology) จิตวิทยาการกีฬา (Sport Psychology) เป็นต้น

แรงผลักดันจากภายในที่ทำให้ให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมตอบสนองอย่างมีทิศทางและเป้าหมาย เรียกว่า แรงจูงใจ คนที่มีแรงจูงใจ ที่จะทำ พฤติกรรมหนึ่งสูงกว่า จะใช้ความพยายามนำการกระทำไปสู่เป้าหมายสูงกว่า คนที่มีแรงจูงใจต่ำกว่า แรงจูงใจของมนุษย์จำแนกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ประเภทแรก ได้แก่ แรงจูงใจทางกาย ที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมสนองความต้องการ ที่จำเป็นทางกาย เช่น หาน้ำ และอาหารมา ต้มกิน เมื่อกระหายและหิว ประเภทที่สอง ได้แก่ แรงจูงใจทางจิตซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความต้องการทางสังคม เช่น ความต้องการความสำเร็จ เงิน คำชมอำนาจ กลุ่มและพวก เป็นต้น ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในมนุษย์ ประกอบด้วย

- 1) ปัจจัยทางชีวภาพ ได้แก่ ความต้องการจำเป็นของชีวิต คือ อาหาร น้ำ ความปลอดภัย
- 2) ปัจจัยทางอารมณ์ เช่น ความตื่นเต้น วิตกกังวล กลัว โกรธ รัก เกียติ และความรู้สึกอื่นใด ที่ให้คนมีพฤติกรรม ตั้งแต่เอื้อเพื่อเผื่อแผ่จนถึง การฆ่าผู้อื่น
- 3) ปัจจัยทางความคิด เป็นปัจจัยที่กำหนดให้บุคคลกระทำในเรื่องที่คิดว่า เหมาะสม และเป็นไปได้ และตามความคาดหวังว่า ผู้อื่นจะสนองตอบ การกระทำของตนอย่างไร

4) ปัจจัยทางสังคม เป็นปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคม และเป็นที่ยอมรับ ของบุคคลในสังคมนั้นด้วย การกระทำของผู้อื่นและผลกรรมที่ได้รับจึงทำให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นไปกฎระเบียบ และตัวแบบทางสังคม⁴

แรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์

มีการถกเถียงกันมานานเกี่ยวกับเรื่องแรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์ว่าเกิดจากอะไร เมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว มีแนวความคิดหนึ่งของนักปรัชญาที่เสนอว่า แรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากสาเหตุสองประการ คือ ความต้องการที่จะเลี่ยงความทุกข์ และความต้องการแสวงหาความสุข ความเชื่อตามแนวความคิดนี้เรียกว่า "ลัทธิสุขนิยม" (Hedonism) ซึ่งลัทธินี้เป็น การเสนอความคิดในเชิงปรัชญาเท่านั้น

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่แยกออกมาจากปรัชญาในการศึกษาแรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์ นักจิตวิทยาจึงมีแนวความคิดพื้นฐานคล้ายคลึงลัทธิสุขนิยมสุข โดยถือว่า แรงผลักดันพฤติกรรมมนุษย์เกิดจากความต้องการของมนุษย์ และได้มีการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่ามนุษย์มีความต้องการอะไรบ้าง ในขั้นต้นก็แบ่งความต้องการออกเป็น 2 ประเภท คือ ความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางจิตใจ ความต้องการทางร่างกายทำให้เกิดแรงกระตุ้นทางร่างกาย ได้แก่ ความหิว ความกระหาย ความต้องการขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ส่วนความต้องการทางจิตใจที่กระตุ้นผลักดันพฤติกรรมมีมากมาย เช่น ความรัก ความกลัว ความสำเร็จ ความก้าวร้าว ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเกียรติ ฯลฯ

มีแนวคิดที่น่าสนใจซึ่งพูดถึงแรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์ 2 แนวคิด คือ

1) แนวคิดของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ปรมาจารย์ทางจิตวิทยาท่านหนึ่ง ได้เสนอแนวความคิดว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงผลักดันทางจิต ซึ่งอยู่ในรูปของพลังงานที่คอยกระตุ้นหรือผลักดันให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ซึ่งเรียกว่า สัญชาตญาณการดำรงชีวิต ส่วนอีกช่วงหนึ่งเป็นพลังที่ผลักดันเพื่อให้ชีวิตดับไป ซึ่งเป็นสัญชาตญาณความตาย และพลังต่าง ๆ จะถูกกระตุ้นจากโครงสร้างของจิต 3 โครงสร้าง คือ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super ego) พลังกระตุ้นพฤติกรรมตามโครงสร้างทั้ง 3 นั้น เกิดจากธรรมชาติมูลฐาน 2 ประการ คือ แรงกระตุ้นทางกามารมณ์ (Sex drive) และความก้าวร้าว (Aggressive) แรงผลักดันดังกล่าวจะมีพลังดุจเดียวกับพลังการไหลของน้ำ หากปิดกั้นทางหนึ่งก็จะไหลไปสู่อีกทางหนึ่ง เช่น แรงผลักดันทางเพศ ถ้าไม่ได้

⁴มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, "จิตวิทยาทั่วไป", ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2555, (อัดสำเนา).

รับการตอบสนอง เพราะมีการควบคุมไว้ ก็อาจแสดงออกเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การฝัน การจินตนาการ ซึ่งถือเป็นกลไกการปรับตัวเพื่อลดความตึงเครียด⁵

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าธรรมชาติของมนุษย์ตามทัศนะของฟรอยด์นั้น มนุษย์เห็นแก่ตัว มนุษย์ก้าวร้าว พฤติกรรมของมนุษย์อยู่ภายใต้อำนาจแรงผลักดันที่มนุษย์ไม่รู้ตัวและไม่มีเหตุผล

2) แนวคิดของนักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยม (Humanist) แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มมนุษยนิยมเชื่อว่า มนุษย์ไม่ใช่ทาสของกามารมณ์ ความหิว ความกระหาย แต่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับศักยภาพของความเป็นมนุษย์มีความอยากรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และต้องการที่จะพัฒนาตนเอง มาสโลว์ (Abraham Maslow) ได้ชื่อว่าเป็นผู้พัฒนาแนวความคิดนี้ มาสโลว์เสนอแนวคิดว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความต้องการ 5 ประการ ซึ่งจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานไปสู่ความต้องการในระดับสูงขึ้นไป ตามสภาพของการได้รับการตอบสนอง ความต้องการดังกล่าวจัดเรียงลำดับ ดังนี้

2.1) ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้แก่ ความต้องการตอบสนองความหิว ความกระหาย การขับถ่าย ฯลฯ

2.2) ความต้องการสวัสดิภาพ (Safety Needs) ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัย เป็นความต้องการที่พัฒนาขึ้นมาเมื่อความต้องการทางสรีระได้รับการตอบสนองแล้ว

2.3) ความต้องการความรัก (Loving Needs or Belonging Needs) เป็นความต้องการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม บางครั้งความต้องการนี้เรียกว่า ความต้องการทางสังคม (Social Needs)

2.4) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) ต้องการความภูมิใจในตัวเองด้วยการได้รับการยกย่องชมเชย มีเกียรติยศชื่อเสียง

2.5) ความต้องการตระหนักถึงความเป็นจริงแห่งตน (Self - Actualization Needs) เป็นความต้องการที่อยากจะทำให้ความปรารถนาสูงสุดในชีวิตของตนเองสมหวัง เพื่อความ สุขสมบูรณ์แห่งชีวิต ซึ่งความต้องการระดับนี้ถือเป็นความต้องการสูงสุดของมนุษย์เรา แต่ความ สำเร็จนี้จะเกิดขึ้นหรือได้รับการตอบสนองย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพหรือความสามารถของแต่ละบุคคล⁶

⁵Freud, S., Group Psychology and The Analysis of The Ego Sigmund Freud, อ้างใน คณาจารย์กลุ่มจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, "พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน", กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2550, (อัดสำเนา).

⁶Abraham Maslow, Motivation and Personality, อ้างใน เรื่องเดียวกัน.

เมื่อพิจารณาแนวคิดตามทฤษฎีของมาสโลว์แล้ว จะเห็นได้ว่าความต้องการคือพลังผลักดันให้มนุษย์ต่อสู้ดิ้นรนพัฒนาตนเอง มนุษย์จะพยายามทำทุกอย่างเพื่อบำบัดความต้องการตามลำดับขั้น ซึ่งแต่ละคนจะมีระดับความต้องการมากน้อยไม่เท่ากัน จึงมีผลทำให้ลักษณะการแสดงพฤติกรรมแตกต่างกันไป

3) แรงผลักดันพฤติกรรมตามแนวพุทธศาสตร์ ตามแนวทางพุทธศาสนานั้น กล่าวว่าแรงผลักดันพฤติกรรมของมนุษย์ คือ "ความอยาก" ที่พระพุทธองค์เรียกว่า "ตัณหา" ซึ่งมีอยู่ 3 จำพวก คือ

3.1) กามตัณหา คือความอยากในสิ่งที่น่าใคร่ น่าปรารถนาเกี่ยวกับ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส

3.2) ภวตัณหา คือความอยากเป็น อยากมี เช่น อยากเป็นเศรษฐี อยากมีเงินล้าน อยากเป็นดารารายานตร์ อยากเป็นคนที่มีชื่อเสียง

3.3) วิภวตัณหา คือความไม่อยากเป็น ไม่อยากมี ไม่อยากเป็นอยากโน้น ไม่อยากเป็นอย่างนี้ อยากหลีกเลี่ยงหนีให้พ้นจากสิ่งที่ตนเองไม่ต้องการ ไม่พึงปรารถนา

ตัณหาทั้ง 3 ประเภทนี้มีอยู่ในตัวบุคคลที่เป็นปุถุชนธรรมดาทุกผู้ทุกนาม จึงทำให้เกิดอุปทาน คือ การยึดมั่นถือมั่น แล้วผลักดันให้แสดงพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เช่น อยากเป็นเศรษฐี ทำให้ยึดมั่นในความคิดเกี่ยวกับความสุขสบายของเศรษฐี จึงมีพฤติกรรมขยันขันแข็งในการทำมาหากิน หรือโกงกินคอร์รัปชั่นเพื่อจะได้เป็นเศรษฐี ตัณหาในทางพุทธศาสนานี้เป็นความต้องการทางจิต และความต้องการทางจิตนี้สามารถผลักดันพฤติกรรมมนุษย์ แนวคิดนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยา แต่จะมีความแตกต่างกันตรงที่ แนวทางพระพุทธศาสนานี้เชื่อว่ามนุษย์สามารถหลุดพ้นจากแรงผลักดันของตัณหาทั้งหลายได้ ด้วยการฝึกอบรมจิตใจให้ประพฤติดีงามอยู่ในศีล การฝึกอบรมจิตจะทำให้จิตแจ่มใสปัญญาแก่กล้า หลุดพ้นจากอวิชชา ตัณหาทั้งหลายก็จะหมดไปเอง

จากปัจจัยพื้นฐานทางจิตวิทยาที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสัญชาตญาณก็ดี และเรื่องแรงผลักดันพฤติกรรมตามแนวคิดต่าง ๆ ก็ดี ต่างก็จะพยายามอธิบายเพื่อชี้ชัดว่า พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร มีอะไรเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของพฤติกรรมบ้าง

ปัจจัยทางจริยธรรมและการเรียนรู้

มอริส บิกกี (Morris Bigge) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์โดยคำนึงถึงในแง่ของจริยธรรม (Moral) และการกระทำ (Action) ควบคู่กัน ซึ่งธรรมชาติทางจริยธรรมและการกระทำ

ของมนุษย์จะมีความสัมพันธ์กันและมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ Bigge ได้จำแนกธรรมชาติทางจริยธรรมและการกระทำไว้ ดังนี้

ธรรมชาติพื้นฐานทางจริยธรรม ธรรมชาติพื้นฐานทางการกระทำ (Basic Moral Nature)
(Basic Action Nature)

Bad (เลว) Active (เป็นผู้กระทำ)

Good (ดี) Passive (เป็นผู้รับการกระทำ)

พื้นฐานทางจริยธรรมแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

- 1) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความไม่ดี (innately bad)
- 2) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความดี (innately good)
- 3) มนุษย์เกิดมามีลักษณะกลาง ๆ ไม่ดีไม่เลว (innately neutral neither good nor bad)

พื้นฐานทางการกระทำของมนุษย์ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) Active 2) Passive และ 3) Interactive

1) ลักษณะ Active นักจิตวิทยาที่มีความเห็นว่า การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ธรรมชาติภายในอินทรีย์เป็นตัวกระตุ้น ถ้าในแง่ของการเรียนรู้ เด็กจะต้องมีความต้องการที่จะเรียนรู้ สำรวจสิ่งต่างๆ เอง โดยแรงกระตุ้นภายในจะผลักดันอินทรีย์ให้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา

2) ลักษณะ Passive อธิบายว่ามนุษย์เป็นผลผลิตของสิ่งแวดล้อมการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ถูกกำหนดโดยเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมทั้งหลายจึงเกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมมิใช่จากแรงผลักดันภายในแต่อย่างใด

3) ลักษณะ Interactive ลักษณะนี้อธิบายธรรมชาติของพฤติกรรมมนุษย์ว่าเป็นปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างความต้องการภายในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อม การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากทั้งความต้องการภายในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมประกอบกัน

จากธรรมชาติพื้นฐานทางจริยธรรมและการกระทำ เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกันในแง่ของการเรียนรู้ จะได้ลักษณะพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 Bad - active โดยธรรมชาติเด็กเกิดมาพร้อมกับความไม่ดี ถ้าปล่อยไว้ตามลำพังความไม่ดีก็จะปรากฏออกมา จึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาอบรมให้เด็กได้เรียนรู้ เพื่อช่วยให้เด็กเป็นคนดี อาจใช้การลงโทษเสียสติประกอบด้วย เพื่อควบคุมความไม่ดีเอาไว้

ลักษณะที่ 2 Good - active โดยธรรมชาติเด็กเกิดมาพร้อมกับความดีทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะดีหมด จึงไม่จำเป็นต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการศึกษาอบรมแต่อย่างไรปล่อยให้เด็กมีอิสระภาพตามธรรมชาติของเด็ก

ลักษณะที่ 3 Neutral - active โดยธรรมชาติของเด็กแล้วไม่มีความดีและความเลว แต่เด็กพร้อมที่จะกระทำการต่าง ๆ ตามความต้องการ หน้าที่ของครูจึงเป็นเพียงคอยอบรมให้เด็กได้เรียนรู้ให้ดีที่สุด

ลักษณะที่ 4 Neutral - passive กลุ่มนี้มีความเห็นว่าเด็กเกิดมาพร้อมกับความกลาง ๆ ไม่ได้ดีไม่เลว แต่พร้อมที่จะเรียนรู้รับการฝึกอบรมสั่งสอนถ้าจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ ถือว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของครูโดยตรงที่จะต้องช่วยเหลือแนะนำ

ลักษณะที่ 5 Neutral - interactive กลุ่มนี้มีความเห็นว่า ธรรมชาติของเด็กไม่มีทั้งความดีและความเลว แต่การกระทำต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลมาจากทั้งความต้องการของอินทรีย์เองและจากสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนครูต้องให้โอกาสเด็กได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยครูคอยแนะนำช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา และคอยจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้เด็ก⁷

สรุปว่า

การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับปัจจัยพื้นฐานบางประการที่มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ประกอบด้วย ซึ่งได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานทางชีววิทยา สภาพองค์ประกอบทางชีววิทยาที่เป็นพื้นฐานของพฤติกรรมประกอบด้วย โครงสร้าง 3 โครงสร้าง คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นกลไกซึ่งทำหน้าที่รับสัมผัสได้แก่ ประสาทสัมผัสทั้งหมด ส่วนที่สองกลไกที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อ กลไกส่วนนี้จะทำหน้าที่ส่งต่อกระแสสัมผัสจากประสาทสัมผัสเพื่อนำกระแสสัมผัสไปยังสมองซึ่งเป็นประสาทสัมผัสส่วนกลางเพื่อวินิจฉัยสั่งการ กลไกส่วนที่สองนี้มี 3 ระบบ คือ ระบบประสาทส่วนกลางคือสมองและไขสันหลัง ระบบประสาทส่วนนอกได้แก่ โยประสาท เซลล์ประสาท และระบบประสาทอัตโนมัติ กลไกส่วนที่สามคือ กลไกที่ทำหน้าที่ตอบโต้หรือแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นกลไกส่วนที่ปฏิบัติตามคำสั่งของกลไกเชื่อมต่อ ซึ่งมี 2 ระบบคือระบบกล้ามเนื้อ ซึ่งประกอบด้วยกล้ามเนื้อลาย กล้ามเนื้อเรียบและกล้ามเนื้อหัวใจ ระบบที่สองคือระบบต่อมไม่มีท่อ ซึ่งเป็นระบบที่สร้างฮอร์โมนเพื่อควบคุมสภาวะความสมดุลของร่างกาย

ปัจจัยทางสังคมวิทยาเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีส่วนกำหนดควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นและติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคมตลอดเวลาตั้งแต่ในครอบครัวแล้วขยายออกสู่สังคม มีแนวคิดที่พูดถึงพฤติกรรมมนุษย์กับสังคมอยู่หลายแนวคิดทฤษฎีมนุษย์กับสังคมของ โรมัส ฮอบส์ ที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ว่า พฤติกรรม

⁷ Bigge, Morris L., Learning Theories for teachers, อ้างใน เรื่องเดียวกัน.

ต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตนเองทั้งสิ้น ส่วนทฤษฎีมุ่งสัมพันธ์อธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมเป็นธรรมชาติทางสังคมอย่างหนึ่งของมนุษย์ นอกจากนี้แล้ว โครงสร้างทางสังคมอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรมประเพณี กระบวนสังคมประกิตและปทัสถานทางสังคม ล้วนแล้วแต่เป็นพื้นฐานทางสังคมที่มีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมมนุษย์ ปัจจัยทางจิตวิทยากับ พฤติกรรมมนุษย์จะให้ความสนใจเรื่องแรงผลักดันพฤติกรรมซึ่งมีแนวคิดน่าสนใจ 2 แนวคิด คือ แนวคิดแรกเชื่อว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นเรื่องของสัญชาตญาณซึ่งเป็นแนวคิดของ วิลเลียม เจมส์ ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งเชื่อว่า ความต้องการของร่างกายเป็นแรงกระตุ้นที่ผลักดันให้มนุษย์แสดง พฤติกรรมต่าง ๆ ส่วนตามแนวพุทธศาสตร์เชื่อว่ากิเลสและตัณหา คือ สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมมนุษย์ ธรรมชาติทางจริยธรรมและการเรียนรู้ ได้พยายามอธิบายพื้นฐานของมนุษย์ในแง่จริยธรรมเป็น 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความดีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ลักษณะที่สอง มนุษย์เกิดมา พร้อมกับความเลวดังนั้นจึงต้องสั่งสอนอบรม ลักษณะที่สามมนุษย์เกิดมามีลักษณะกลาง ๆ ไม่ได้ และไม่เลว ส่วนในเรื่องของการกระทำทั้งหลายก็มีความเชื่อพื้นฐาน 3 ลักษณะเช่นเดียวกันคือ ลักษณะที่หนึ่ง เชื่อว่าพฤติกรรมทั้งหลายเกิดจากแรงกระตุ้นผลักดันของอินทรีย์เอง ลักษณะที่สอง เชื่อว่าพฤติกรรมทั้งหมดเป็นผลมาจากอิทธิพลต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อม ลักษณะที่สาม มองว่า พฤติกรรมเป็นผลร่วมของการตอบโต้ระหว่างอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรักษาศีล 5

ประเทศไทย เป็นชาติที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ลักษณะของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่าง ๆ ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามยังมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยอยู่ ได้ดังนี้

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักทางเศรษฐกิจไทยมาแต่ดั้งเดิม ทั้งยังเป็น อาชีพที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งทำเงินเข้าประเทศปีละมาก ๆ แสดง ให้เห็นถึงความสำคัญของการเกษตรในสังคมไทย ลักษณะของสังคมเกษตรได้หล่อหลอมชีวิต จิตใจของคนไทยให้รักอิสระอยู่อย่างเรียบง่าย มีจิตใจอ่อนโยนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลกัน และกัน

แม้วิถีชีวิตในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการแข่งขันกันในทางธุรกิจมากขึ้น แต่จากการ ที่สังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันทำให้สมาชิกในสังคม สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ อย่างสงบสุข ไม่มีปัญหาการขัดแย้งกันเหมือนในสังคมประเทศอื่น ๆ เหมือนบางประเทศ สังคมไทยเป็น สังคมที่มีความผูกพันกันในระหว่างเครือญาติกันอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เนื่องจากการที่สังคมไทยเป็น สังคมเกษตร จึงจำเป็นต้องอาศัยแรงงานของคนในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ครอบครัวของคนไทย

แต่เดิมเป็นครอบครัวใหญ่ มีพ่อแม่ ลูก หลาน ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติอื่น ๆ รวมอยู่ด้วยเป็นสายสัมพันธ์ทางระบบเครือญาติ เกิดความผูกพัน ห่วงใยดูแลทุกข์สุขกัน เป็นสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นที่ต้องอุปการะเกื้อกูลกัน กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และญาติผู้ใหญ่

สังคมไทยเป็นสังคมที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีทางพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตคนไทย นับตั้งแต่เกิดมา สังคมไทยคนไทยจะมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาตลอดจนกระทั่งตาย

สังคมไทยเป็นสังคมที่เกิดทุนสถาบันกษัตริย์ เนื่องจากประเทศไทยมีการปกครองในระบอบกษัตริย์มาตั้งแต่โบราณ ทรงมีฐานะเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ยึดถือหลักทศพิธราชธรรม ในการปกครองประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ถึงแม้ในปัจจุบันการปกครองของไทยได้เปลี่ยนจากระบอบราชาธิปไตยมาเป็นประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ก็ยังคงได้รับการเคารพเทิดทูนอย่างเช่นในอดีต โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ทรงตรวจตรางานหนักเพื่อพสกนิกรของพระองค์ ทรงเป็นมิ่งขวัญ และศูนย์รวมแห่งความสามัคคีของคนในชาติ ได้รับการยกย่องเทิดทูนอย่างสูงในสังคมไทย

สังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญในเรื่องอาวุโส ให้เกียรติยกย่องผู้ใหญ่ หรือผู้ที่อาวุโสกว่า ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นของสังคมไทย ซึ่งจะพบเห็นได้ในทุกกลุ่มทุกชั้น โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองจะส่งสอนลูกหลานกันต่อ ๆ มา ให้เด็กมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่อาวุโสกว่า ซึ่งในทางพุทธศาสนากล่าวรับรองว่าเป็นความดีงาม ผู้ที่ปฏิบัติจะได้รับความสุขความเจริญ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความแตกต่างกันมากระหว่างสังคมชนบท และสังคมเมือง ลักษณะของสังคมเมือง และลักษณะของสังคมชนบท เป็นสังคมที่มีประชากรมาก และอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เป็นศูนย์ กลางการศึกษา เป็นศูนย์รวมด้านการค้า พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และการบริการอื่น ๆ ในด้านเศรษฐกิจ ประชาชนในเมืองมักจะมีรายได้ และรายจ่ายทางเศรษฐกิจสูง เป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครอง เป็นศูนย์รวมในด้านศาสนา สาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่งรวมทั้งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ความเคร่งครัดในศาสนาน้อยกว่าในชนบท เป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก เกิดขึ้นรวดเร็ว เป็นสังคมที่มีประชากรเบาบาง กระจัดกระจายกันเป็นหมู่บ้าน

ประชาชนในกลุ่มมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ โอกาสในการศึกษาแสวงหาความรู้มีน้อยกว่าในเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ชาวนาชาวไร่ ผลิตผลการเกษตรค่อนข้างต่ำ รายได้ไม่แน่นอน การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนมีน้อยมีความเชื่อถือศรัทธาในศาสนาสูงเคร่งครัดในประเพณีการสื่อสาร การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า

2.2.1 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย

ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่งในหลายสถาบัน และเป็นองค์ประกอบของสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง มีอิทธิพลในการจัดระเบียบสังคมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม และจริยธรรม เพื่อให้สังคมเป็นอยู่อย่างมีระบบเป็นระเบียบเรียบร้อย ดั่งงาม และสงบสุข พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย "มีรากฐานที่สำคัญมาจากพระพุทธศาสนาจนกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นมรดกล้ำค่าคู่บ้าน คู่เมือง"⁸

เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่ได้รับเอาแนวความคิด และวัฒนธรรมของศาสนาอินเดียเข้ามาประพติดประปะติดเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งถือได้ว่าเป็นรากฐานของสังคมไทยพระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อระบบแนวความคิด พฤติกรรมของคนไทยอย่างลึกซึ้ง⁹ เราถือกันว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ การถืออย่างนี้ เป็นประเพณีที่สืบต่อมาโดยถูกต้องตามสมควรแก่เหตุ คือ พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยมีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม^{10,11} พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เหมาะสมกับจิตใจของชาวไทย ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษของไทยได้มอบไว้ให้นุชนชาวไทย และสามารถกล่าวได้ว่า "พระพุทธศาสนาได้ช่วยธำรงและเชิดชูชาติไทยไว้ได้ตลอดระยะเวลาอันยาวนานในการสร้างชาติ ชาวไทยยอมรับว่าพระพุทธศาสนาที่เรารับมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยนั้น มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยมากที่สุด"¹¹

⁸ ฉัญญุมิ หลอมประโคน, คู่มือครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2544), หน้า 1.

⁹ สนิท สมัครการ, ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย : วิเคราะห์เชิงสังคมมนุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2539), หน้า 38.

¹⁰ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2539), หน้า 1.

¹¹ สมจินตนา ภักดีศรีวงศ์, มารยาทในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทต้นอ่อนแกรมนี่ จำกัด, 2538), หน้า 20 - 21.

วัฒนธรรมไทยทุกด้านมีรากฐานสำคัญอยู่ในพระพุทธศาสนา ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนาที่มีต่อคนไทยว่า

- 1) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ
- 2) พระพุทธศาสนาเป็นแกนนำและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย
- 3) พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่ชนชาวไทย
- 4) พระพุทธศาสนาเป็นหลักการที่ช่วยดำรงรักษาเสรีภาพในการนับถือศาสนา
- 5) พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันคู่ชาติไทย
- 6) พระพุทธศาสนาสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่รักความเป็นอิสระ
- 7) พระพุทธศาสนาเป็นแหล่งสำคัญที่หล่อหลอมเอกลักษณ์ วัฒนธรรมของชาติไทย
- 8) พระพุทธศาสนาเป็นมรดกและเป็นคลังสมบัติอันล้ำค่าของชนชาติไทย
- 9) พระพุทธศาสนาเป็นหลักนำทางในการพัฒนาชาติไทย
- 10) พระพุทธศาสนาเป็นแหล่งของดีมีค่าที่ชนชาติไทยมอบให้แก่อารยธรรมของโลก¹²

พระพุทธศาสนา ได้หยั่งรากฝังลึกในราชอาณาจักรไทย มีบทบาทและอิทธิพลต่อวัฒนธรรม ศิลปะ ภาษา สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และประเพณีไทย เป็นต้น ปรากฏให้เห็นในด้านต่าง ๆ ได้แก่

ในด้านศิลปะ

ศิลปะไทยมีรากฐานมาจากศิลปะทางพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่า ภาพฝาผนังอันงดงามในพระอุโบสถของวัดวาอารามต่าง ๆ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วรา ราชอาณาจักรล้วนเป็นภาพเขียนเกี่ยวกับชาดกในพระพุทธศาสนา

ในด้านภาษา

ภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีอิทธิพลอย่างมากต่อภาษาไทย ประมาณ 50 - 60 เปอร์เซ็นต์ของคำไทย มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลี จะเห็นได้ว่า คำไทยต่าง ๆ ทั้งชื่อคน และในวงวิชาการ มีคำบาลีผสมอยู่บ้าง เป็นคำบาลีล้วนบ้าง เป็นต้น

ในด้านสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมไทย มีความเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกับสถาปัตยกรรมพระพุทธศาสนา สถาปัตยกรรมอันสวยงามต่าง ๆ ล้วนเป็นสถาปัตยกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

¹²พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, อ้างแล้ว, หน้า 2 - 97.

ในด้านวิถีชีวิต

ชาวไทยนับถือและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาด้วยจิตใจเลื่อมใสอย่างยิ่ง การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมไทย

ในด้านประเพณี

ประเพณีต่าง ๆ ของไทย ตั้งอยู่บนพื้นฐานประเพณีซึ่งเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีรับบัว จังหวัดสมุทรปราการ ประเพณีชักพระในภาคใต้ ประเพณีบวชลูกแก้วในภาคเหนือ และประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ เป็นต้น ทั้งหมดล้วนเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น¹³

เพราะเหตุที่คนไทยได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นที่พึงทางใจ "จึงทำให้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ซึมซาบเข้าไปในจิตใจของคนไทยแทบจะแยกความเป็นคนไทยจากพระพุทธศาสนาไม่ได้"¹⁴ และคนไทยได้นำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ ทำให้เป็นคนมีคุณธรรม และจริยธรรม การที่คนไทยได้ปฏิบัติเช่นนี้สืบต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมไทย บรรพบุรุษชาวไทยจึงได้แนะนำสั่งสอนบุตรหลานให้ประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมแบบไทย ๆ ซึ่งมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องเสมอ เช่น วัฒนธรรมสำหรับกุลบุตร และกุลธิดาไทย ดังนี้

1) วัฒนธรรมสำหรับกุลธิดา

- (1) มีสัมมาคารวะตามลำดับอาวุโสหรือต่อผู้มีคุณธรรมสูง
- (2) อยู่ในกรอบขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
- (3) รู้คุณของผู้มีอุปการคุณ
- (4) ประพฤติชอบด้วยไตรทวาร (กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต)
- (5) รู้จักสำรวมกิริยามารยาทเสมอ
- (6) แต่งกายให้เหมาะสมกับโอกาส
- (7) สุขภาพเรียบร้อยทุกอิริยาบถ
- (8) ไม่ประพฤติตนให้เสื่อมเกียรติกุลสตรีไทย

¹³ธรรมรักขิต, พระพุทธศาสนา : ศาสนาแห่งปัญญา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทรวมสาส์น(1997) จำกัด, 2537), หน้า 260 - 263.

¹⁴จันทน์ ทองประเสริฐ, พัฒนาการทางวัฒนธรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539), หน้า 20.

- (9) มีศีลมีสัจย์ในการปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด
- (10) มีเหตุผลควบคุมพฤติกรรม ไม่กระทำอะไรตามอารมณ์
- (11) ให้อภัยเมื่อผู้อื่นขออภัย
- (12) ไม่ควรเพิกเฉยเมื่อเพศแข็งแรงกว่าแสดงความเมตตาหรือช่วยเหลือ
- (13) รู้จักภาวะและฐานะของตนแล้วปฏิบัติตนให้ถูกต้องในฐานะนั้น ๆ

2) วัฒนธรรมสำหรับกุลบุตร

- (1) มีสัมมาคารวะตามลำดับอาวุโสหรือต่อผู้มีคุณธรรม
- (2) รู้คุณของผู้มีอุปการะ
- (3) ประพฤติชอบด้วยไตรทวาร (กายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต)
- (4) ช่วยเหลือ อนุเคราะห์เพศที่อ่อนแอกว่าเมื่อมีโอกาส
- (5) ให้อภัยเมื่อผู้อื่นขออภัย
- (6) รู้จักภาวะ และฐานะของตน และปฏิบัติตนให้สมบูรณ์ตามฐานะนั้น ๆ
- (7) มีจิตเป็นกุศลเสมอ
- (8) ปฏิบัติตนโดยซื่อสัตย์สุจริต
- (9) ไม่ประพฤติดนไปเินทางเสื่อมเสียเกียรติ และชื่อเสียง
- (10) รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอย่างเคร่งครัด
- (11) รู้จักสำรวมกิริยามารยาทเสมอ
- (12) มีเหตุผลควบคุมพฤติกรรม ไม่กระทำอะไรตามอำเภอใจตน
- (13) ประพฤติตนให้สมควรเป็นผู้นำที่ดี¹⁵

ดังนั้น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ของคนไทยที่มีจุดกำเนิดจากพระพุทธศาสนา เป็นส่วนใหญ่ จึงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวัฒนธรรมมีความสำคัญ ต่อความมั่นคงและความคงอยู่ของชาติเป็นอย่างมาก ถ้าวัฒนธรรมของชาติตาย ชาติก็ตาย แต่ถ้าชาติตายวัฒนธรรมของชาติบางอย่าง เช่น ภาษา วรรณคดี และศิลปกรรม อาจไม่ตายตามก็ได้ เราจะต้องบำรุง ส่งเสริม ปรับปรุงและแก้ไข วัฒนธรรมที่มีอยู่ ประสานเข้ากับยุคสมัย และสภาพ ของเหตุการณ์ปัจจุบัน และถ้าไม่รู้จักผลลัทธิวัฒนธรรมของชาติอื่นที่เห็นว่าเป็นภัย และดึงส่วนที่ดี

¹⁵ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพิศวง ธรรมพันทา, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ดิ.ดี. บั๊คสโตร์, 2532), หน้า 267 - 268.

มาประสาน ในที่สุดวัฒนธรรมไทยก็จะหมดไป¹⁶ ในเมื่อวัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอย่างสูงต่อวิถีชีวิตของคนไทยมานับพันปี ดังนั้น "คนไทยทั้งหลายพึงมีความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจ และหวงแหนต่อวัฒนธรรมไทยด้วยการปฏิบัติสืบทอดวัฒนธรรมมิให้สูญหายไป อีกทั้งร่วมมือกันส่งเสริมให้วัฒนธรรมไทยมีคุณค่าใช้สอยยิ่งขึ้นอย่างสอดคล้องกับสมัยตลอดไป"¹⁷

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ ประวัติศาสตร์ของชาติไทยมีความเกี่ยวเนื่องผูกพันกับพระพุทธศาสนาโดยตลอด

พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาประจำชาติไทย

1) นับตั้งแต่สมัยที่ชนชาติไทยมีประวัติศาสตร์อันชัดเจน ชาวไทยก็นับถือพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว

2) พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์นับตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัยเป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ทรงนับถือพระพุทธศาสนา รัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับที่เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศได้มีบทบัญญัติว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ หมายถึง ทรงนับถือพระพุทธศาสนา และ ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก หมายถึง ทรงสนับสนุนศาสนาอื่นๆ

3) คนไทยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 95 ของประชากรทั้งประเทศ นับถือพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่จึงผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างมาก หลักธรรม และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาได้รับการซึมซับหล่อหลอมวิถีชีวิตของคนไทย จนทำให้มีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย เช่น มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยิ้มแย้มแจ่มใสแสดงความเป็นมิตร เป็นต้น เหล่านี้จึงเรียกได้ว่า "พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย"

4) พระพุทธศาสนามีความสำคัญในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย สถาบันทั้ง 3 นี้ต่างเกื้อหนุน ค้ำจุน และดำรงอยู่คู่สังคมไทยตลอดมา ทำให้สังคมไทยดำรงอยู่ได้มาจนถึงทุกวันนี้ จะเห็นว่สถาบันศาสนาในที่นี้คือ สถาบันพระพุทธศาสนา นั่นเอง สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของชาติไทยมาตั้งแต่โบราณกาล และมีการสืบทอดจนมาถึงทุกวันนี้ โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก

เมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่และประดิษฐานมั่นคงอยู่ในสังคมไทย พระพุทธศาสนาก็กลายเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่นั้นมา โดยมีและพระสงฆ์เป็นเสมือนตัวแทนพระพุทธศาสนาที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนชีวิตของคนไทย วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมอย่าง

¹⁶จำนงค์ ทองประเสริฐ, พัฒนาการทางวัฒนธรรมไทย, อ่างแล้ว, หน้า 13 - 14.

¹⁷ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพิศวง ธรรมพันทา, พื้นฐานวัฒนธรรมไทย, อ่างแล้ว, หน้า 303.

ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นสถาบันสำคัญทั้งด้านการศึกษา สังคม และเป็นบ่อเกิดของศิลปะสาขาต่าง ๆ ในขณะที่พระสงฆ์จะเป็น

ผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์กลางความเคารพศรัทธา ความเชื่อถือ และความร่วมมือ ตลอดจนเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ประชาชนมีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และร่วมมือกันทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งเท่ากับเป็นหลักประกันความมั่นคงของประเทศชาติได้เป็นอย่างดี พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญสมเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย

5) พระพุทธศาสนามีความสำคัญในฐานะเป็นสภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทย จากการที่สังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติสืบเนื่องติดต่อกันมาเป็นเวลานานตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาได้หยั่งรากลึกในชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมานานนับเป็นพันปี จนพระพุทธศาสนากลายเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย

ดังนั้นเมื่อเรามองไปรอบ ๆ ก็จะพบว่า สภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางสังคมล้วนเป็นพระพุทธศาสนา หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น พระพุทธศาสนาจึงถือเป็นสภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทยอย่างแท้จริง ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในข้อนี้ศึกษาได้จากเหตุผลต่อไปนี้

- (1) คนไทยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนา
- (2) มีวัด และสำนักสงฆ์หลายหมื่นแห่งตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศ เกือบทุกหมู่บ้าน จะมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมสำคัญ ๆ ของชุมชน
- (3) มีพระภิกษุสามเณรจำพรรษากระจายอยู่วัด และสำนักสงฆ์ต่าง ๆ จำนวนมากคนไทยนิยมให้บุตรหลานที่เป็นผู้ชายบวชเรียนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเมื่อมีอายุครบ 20 ปี
- (4) ชาวไทยเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นิยมสร้างวัดวาอาราม และประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างประณีตสวยงาม มีปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นมรดกตกทอดให้ชาวไทยได้ชื่นชมจำนวนมาก
- (5) ลักษณะนิสัย มารยาท ภาษา วรรณกรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของไทยล้วนมีรากฐานหรือได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา

2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตหรือทางดำเนินชีวิตของมนุษย์ “เป็นผลรวมของทุกสิ่งเป็นความเจริญงอกงามที่สังคมนั้น ๆ ได้ทำไว้หรือได้สั่งสมมาจนถึงบัดนี้”¹⁸ ในประเทศไทยประเทศหนึ่งซึ่งมีวิถีชีวิตแสดงออกมาตามลักษณะของกลุ่มของตนเองเป็นรูปต่าง ๆ เช่น ประเพณีการศึกษา การปกครอง ศาสนา ความเชื่อนิสัยใจคอ กิริยาท่าทาง และอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นต้น วัฒนธรรมจึงเป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบต่อ และเป็นเครื่องวัดความเจริญของสังคมนั้น ๆ ความเจริญนั้น สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน เพื่อให้เจริญงอกงามต่อไปในอนาคตอย่างไม่ขาดตอนวัฒนธรรมไทย คือ วิถีชีวิตของคนไทยในลักษณะที่รวมกันอยู่ เป็นเอกภาพเดียวกันซึ่งวัฒนธรรมจะแสดงในรูปของประเพณี และศาสนาเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลสำคัญต่อความเชื่อถือซึ่งความเชื่อถือเป็นปัจจัยสำคัญในการแสดงออกมาทางการกระทำ เช่น กฎหมาย กิริยา มารยาท ศิลปะ งานก่อสร้าง วรรณคดี การร้องรำทำเพลง เป็นต้น พระพุทธศาสนาที่คนไทยถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติไทยโดยมีคำสอนซึ่งเรียกว่า ธรรมวินัย เป็นหลักความประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดมาจากอดีต เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมไทย พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบอย่างทางวัฒนธรรมไทย ดังปรากฏในลักษณะของประเพณี และศิลปวรรณคดีต่าง ๆ

ประเพณีไทย หมายถึงสิ่งที่คนไทยกระทำอยู่เป็นประจำ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา ประเพณีไทยที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดกันมาแต่คนรุ่นก่อน เรียกว่า ประเพณีดั้งเดิม ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ประเพณียังแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1) จารีตประเพณี (Mores)
- 2) ขนบธรรมเนียมประเพณี (Institution)
- 3) ธรรมเนียมประเพณี (Convention)

ผู้วิจัยจะได้อธิบายพอสังเขป ดังนี้

จารีตประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติ หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมที่มีค่าต่อสังคม ถ้าล่วงละเมิดก็จะถือว่าเป็นคนชั่วโดยถือเอาตามคติทางสังคมที่คนส่วนรวมในหมู่นั้น ๆ ปฏิบัติตามกันมา ขนบประเพณี ได้แก่ ประเพณีที่วางไว้เป็นแบบแผนโดยตรง และโดยปริยายที่วางไว้โดยตรง คือวางเป็นระเบียบไว้อย่างแจ่มชัด เช่น ข้าราชการ ถ้าไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ถือว่าผิดต่อ

¹⁸ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), วัฒนธรรมกับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า 60.

กฎระเบียบประเพณีที่วางไว้โดยปริยาย คือประเพณีที่กระทำตามลำดับจนเป็นแบบฉบับ สืบทอด เช่นประเพณีบรรพชา การแต่งงาน และงานศพ เป็นต้น

ธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดาสามัญที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็น เรื่องที่นิยม และถือกันเป็นธรรมเนียมสืบ ๆ กันมาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมารยาทเป็นส่วนมาก เช่นการรับประทานอาหาร ลูกต้องตักอาหารให้บิดามารดาก่อน การทำความเคารพ ผู้น้อยยอม เคารพผู้ใหญ่ เป็นต้นศีลในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการประเพณีปฏิบัติเพื่อทำกายวาจาให้ เรียบร้อย อบรมจิตใจให้เกิดความเยือกเย็นอันวยชีวิตให้ปลอดภัยไปรงค์เกิดความสบายอกสบายใจ เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยแก่หน้าที่การงานทั้งหลาย ศีลจึงเป็นค่านิยมพื้นฐานทางสังคมเป็นเครื่อง ป้องกันความประพฤติที่ทุจริตทางกาย และวาจาศีลเป็นหลักความประพฤติที่ดีของมนุษย์ การ กระทำความดีงามทางร่างกาย เรียกว่ากายสุจริตวาจาที่ดีงามเรียกว่า วจีสุจริต ดังนั้นระเบียบข้อ ปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่ประกอบกับการดำเนินชีวิตของคนไทย ศีลจึงเป็นระเบียบปฏิบัติ และมารยาท ของสังคมไทย กล่าวคือประเพณีเกี่ยวกับมารยาท คือ ผู้ที่มีความประพฤติดีทางกายวาจา และใจ จึงจะเป็นผู้รักษารัตประเพณี ขนบประเพณี และธรรมเนียมประเพณี ได้อย่างถูกต้องดีงาม ย่อม เป็นที่ยอมรับของสังคมไทย และได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ดี ดังที่ปรากฏชัดในสังคมไทย ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับมารยาทต่าง ๆ เช่นการต้อนรับแขกยอมให้เกียรติผู้มาเยือน การรับประทานอาหาร ไม่พูดและแสดงกิริยาที่ไม่ควร มารยาทในการแสดงความเคารพผู้น้อยยอมทำความเคารพ ผู้ใหญ่ มารยาทในการไปงานศพนิยมสวมใส่เสื้อผ้าสีดำ หรือสีขาว เป็นต้น วัฒนธรรม หรือ ประเพณียอมไม่เป็นเครื่องชี้ว่า สังคมนั้นประพฤติถูกต้องหรือไม่ บุคคลในสังคมมีศีลเป็นสิ่งยืนยัน ได้ว่าเป็นสังคมที่ดีงาม สมด้วยพระพุทธพจน์ว่า "ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นปอเกิดแห่งคุณงาม ความดีทั้งหลาย"¹⁹

สรุปได้ว่า จากความหมายของวัฒนธรรมนั้น อาจหลอมรวมเข้าด้วยกันและสรุปได้ คือ วัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีในการปฏิบัติ รวมทั้งการ จัดระเบียบ ตลอดจนระบบความคิดความเชื่อ ค่านิยม ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยได้ วิวัฒนาการสืบทอดกันมาอย่างมีแบบแผน

¹⁹ พ.เถร. 26/378/352.

โดยทั่วไปแล้ว มักแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มนุษย์คิดค้นผลิตขึ้นมา เช่น สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น

2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non - material Culture) หมายถึง อุดมการณ์ ค่านิยม แนวความคิด ภาษา ความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิการเมือง กฎหมาย วิธีการกระทำและแบบแผนในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) ที่มองเห็นไม่ได้ ธรรมชาติของวัฒนธรรม วัฒนธรรมโดยพื้นฐานแล้วจะมีลักษณะเป็นเช่นเดียวกัน ดังนี้

1) วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติหรือไม่ใช่สัญชาตญาณ แต่เป็นผลรวมของความคิดของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม แล้วรู้จักนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต นอกจากเรียนรู้จากธรรมชาติแล้วมนุษย์ยังเรียนรู้วัฒนธรรมจากสังคมตนเอง จากครอบครัว เพื่อนฝูงและสถาบันทางสังคม อื่น ๆ การเรียนรู้ทั้งหลายเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์สร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้น

2) วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไปไม่มีสิ้นสุด เป็นสมบัติส่วนรวมซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชนร่วมกัน ทั้งนี้เพราะมนุษย์รู้จักจดจำ และศึกษาอดีต สามารถนำอดีตมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังได้ นอกจากนี้ มนุษย์ยังสามารถใช้ภาษา ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดประสบการณ์ ต่อกัน ทำให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นมรดกสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้

3) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สังคมต้องยึดถือ และปฏิบัติร่วมกัน เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมนั้น ๆ อยู่ร่วมกันได้ การกำหนดกฎเกณฑ์ การสร้างระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ก็เพื่อการดำรงคงอยู่ของสังคมนั้น ๆ ฉะนั้น สมาชิกทุกคนจึงต้องยึดถือและปฏิบัติตามแบบฉบับของสังคมของตน

4) วัฒนธรรมเป็นความพึงพอใจของมนุษยชาติ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เลือกที่จะปฏิบัติ หรือประพฤติ เช่น การบริโภค การแต่งกาย การสร้างที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม

5) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บูรณาการ และปรับได้ มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม ของสังคมที่ตนไปเกี่ยวข้อง และสามารถปรับวัฒนธรรมจากภายนอกให้เหมาะสมกับสังคมของตนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังเป็นบูรณาการของมนุษยชาติโดยส่วนรวม การหยิบยืม การ ชิมชับ และการหล่อหลอมวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือเผ่าพันธุ์ก็เป็นธรรมชาติที่ เกิดจากความต้องการของมนุษย์ด้วยกัน

6) วัฒนธรรมสิ้นสุดหรือตายได้ มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นเพื่อความผาสุกของมนุษย์เอง ฉะนั้น วัฒนธรรมจึงเปลี่ยนแปลงและคงอยู่ได้ตราบเท่าที่มนุษย์หรือสังคมต้องการ วัฒนธรรมที่มนุษย์หรือสังคมไม่ต้องการเป็นวัฒนธรรมที่พบจุดจบเรียกว่า วัฒนธรรมตาย (Dead Culture) จากลักษณะหรือธรรมชาติของวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ เลื่อนไหล ถ่ายทอดและเปลี่ยนแปลง และพัฒนาได้ทั้งภายในกลุ่มชนเดียวกันหรือระหว่างกลุ่มชน หรือระหว่างท้องถิ่น เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของกันและกันในสังคมไทย

2.2.3 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ศิลปะในทางพระพุทธศาสนานั้น ถือว่าเป็นหลักปกครองตนเองซึ่งเป็นกฎแห่งความเป็นมนุษย์ที่สามารถนำมาควบคุมตนเองด้านการฝึกหัดกาย วาจาของตนให้เรียบร้อย รักษาปกติตามระเบียบวินัย หรือข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว และเป็นหลักการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่จะดำเนินไปด้วยกันอย่างสมดุล ตลอดถึงศิลปะยังเป็นลักษณะขั้นต้นที่การประพฤติปฏิบัติมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมถึงการแสดงออกทาง กาย วาจา และการบังคับควบคุมความประพฤติของตนในด้านภายนอกทั้งหมด ให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านสังคม และธรรมชาติไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วย กาย วาจา ตลอดจนไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อกูลแก่ชีวิตที่ดำรง เกื้อกูลในความ เป็นอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความเมตตา กรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและยัง เป็นกระบวนการพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ อันก่อให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชนในสังคม อันจะเอื้ออำนวยให้ทุกคนสามารถบำเพ็ญกิจที่พึงปรารถนา ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อบรรลุจุดหมายหมายของชีวิต เพื่อเข้าถึงประโยชน์ และความดีงามสูงสุด

ในขุททกนิกาย เถรวาท พระสีวลีเถระได้พูดถึงเรื่องศิลปะและเปรียบเทียบเอาไว้อย่างน่าฟังว่า “ท่านทั้งหลายพึงศึกษาศิลปะในศาสนา นี้ ด้วยว่าศิลปะอันบุคคลศึกษาดีแล้วตั้งสมมติแล้วย่อมนำมาสมบัติทั้งปวงมาให้ในโลกนี้ นักปราชญ์เมื่อปรารถนาความสุข 3 ประการคือ ความสรรเสริญ ความปลื้มใจ และ ความบันเทิงในสวรรค์เมื่อละไปแล้ว พึงรักษา ศิลปะ ด้วยว่าผู้มีศิลปะ มีความสำรวม ย่อมได้มิตรมาก ส่วนผู้ทุศีลประพฤตินั้นธรรมอันลามก ย่อมแตกจากมิตร นรชนผู้ทุศีลย่อมรับการตีเคียดและความเสียชื่อเสียง ส่วนผู้มีศิลปะย่อมได้รับการสรรเสริญและมีชื่อเสียงทุกเมื่อ ศิลปะเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้งเป็นบ่อเกิดแห่งความดีทั้งหลาย และเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง ศิลปะเป็นเครื่อง กั้นความทุจริตทำจิตใจให้จริง เป็นท่าที่หยั่งลงในมหาสมุทร คือนิพพานของพระพุทธเจ้าทั้งปวง เพราะฉะนั้น พึงชำระศิลปะให้บริสุทธิ์ ศิลปะเป็นกำลังหาที่เปรียบมิได้ เป็นอาวุธอย่างสูงสุด เป็นอาวุธอันประเสริฐ เป็นเกาะอันนำอัศจรรย์ ศิลปะเป็นสะพาน เป็นมหาอำนาจ เป็นกลิ่นหอมอย่างยอดเยี่ยม เป็นเครื่อง

ลูปไลอันประเสริฐ บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีลย่อมหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ ศีลเป็นเสบียงอันเลิศ เป็นเสบียงเดินทางชั้นเยี่ยม เป็นพาหนะอันประเสริฐยิ่งนัก เป็นเครื่องหอมฟุ้งไปทั่วทิศานุทิศ คนพาลผู้มีจิตไม่มั่นในศีล ย่อมได้รับการนิทาในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ เมื่อตายไปแล้ว ย่อมได้รับทุกข์โหดในอบายภูมิ ย่อมได้รับความทุกข์โหดในทัณฑ์ทัณฑ์

ธีรชนผู้มีจิตตั้งมั่นด้วยดีในศีล ย่อมได้รับการสรรเสริญ ในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ครั้นตายไปแล้วก็ได้รับความสุขโสมนัสในสวรรค์ ย่อมรื่นเริงใจในที่ทุกสถานในโลกนี้ความชนะในมนุษย์โลก และเทวโลกย่อมมีได้เพราะศีล และปัญญา”²⁰

1. ความหมายของศีลและเบญจศีล

ในขุททกนิกาย มหานิเทศ ได้กล่าวถึงความหมายของศีล ไว้ตอนหนึ่งว่า “ศีลและวัตรเป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศีล ดำรงด้วยความสังวรในพระปาติโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจาระ และโคจรอยู่ (มีมารยาททางการแสดงออก การเคลื่อนไหว ไปมาล้วนมีความถูกต้องไม่ละเมิดศีล) เป็นผู้เห็นภัยในทางทั้งหลายแม้มีประมาณเล็กน้อยสมათานอยู่ในสิกขาบททั้งหลายความสังวร ความระวัง ความไม่ก้าวล่วงในสิกขาทั้งหลายนั้น นี้เป็นศีล”²¹

ศีล ตามความหมายในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แก่ “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคลผู้เว้นจากโทษมีปาณาติบาตก็ดี ของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติที่ดี”²²

ศีล ตามพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์หมายถึง “ความประพฤติดีทางกาย และวาจา หรือการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยให้ตั้งอยู่ในความตั้งาม รักษาปกติตามระเบียบวินัยให้ปกติ มีกิจการงานที่สะอาดปราศจากโทษเป็นความสุจริตทางกาย วาจาและอาชีพ”²³

²⁰ขุ.เถร. 26/357-358/145.

²¹ขุ.มหา. 31/81/67.

²²สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), คัมภีร์วิสุทธิมรรค เล่ม 1-2 ฉบับแปล, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นท์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2539), หน้า 9.

²³พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 292.

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช ทรงอธิบายความหมายของศีลไว้ว่า " ศีล หรือ สีละ แปลว่า ปกติ ควรหมายเอาใจที่สงบเป็นปกติ ไม่คิดล่วงตามขั้นนั้นๆ เพราะฉะนั้นการตั้งใจรักษาอาการมิให้ประพฤติชั่วเป็นอาการของศีล ตั้งใจรักษาไปจนจิตเป็นปกติไม่คิดล่วงศีล ตัวศีล"²⁴

อีกอย่างหนึ่งมีคำอธิบายว่า "ศีลหมายถึงจิตที่เป็นปกติ ไม่ถูกโลภะ โทสะ โมหะ ครอบงำ และชักพาไปทำความชั่วทำความผิด จิตก็จะเป็นปกติเมื่อจะทำอะไรทางกายด้วยจิตที่เป็นปกติก็ ย่อมจะไม่ทำกายทุจริต เมื่อจะพูดอะไรทางวาจา ก็จะไม่พูดทุจริต เมื่อจะคิดเรื่องราวอะไรทางใจ หรือทางมนะ ก็จะไม่คิดเป็นมโนทุจริต เพราะฉะนั้นใจจึงเป็นศีล ทำทางกาย กายก็เป็นศีล ทำทาง วาจา วาจาก็เป็นศีล ทำทางมนะ มนาก็เป็นศีล คนที่รักษาศีลกันโดยมารักษากันทางกาย ทาง วาจา ไม่ถึงทางใจ แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังดีเพราะกายกับวาจาไม่ได้ทำ ทุจริตต่าง ๆ"²⁵

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายในแง่ของการปฏิบัติอันเป็นหลักบรมธรรมว่า "ศีล คือการปฏิบัติ เกี่ยวกับระเบียบการเป็นอยู่ทางภายนอก ศีลพัฒนาที่กาย ที่วาจาให้เป็นกาย วาจาที่น่าดู ศีลเป็น พื้นฐาน แล้วจิตจึงเป็นสมาธิได้ง่าย ถ้ามีศีลแล้วสมาธิก็มีได้ง่าย"²⁶

นอกจากนี้ท่านยังได้อธิบายในหนังสือคู่มือมนุษย์ไว้ตอนหนึ่งว่า "ศีล หมายถึง การประพฤติ ดีปฏิบัติถูกต้องตามหลักทั่ว ๆ ไปที่มีหลักอยู่ว่า ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้ตนเดือดร้อน ในการที่เกี่ยวข้องกันอยู่เป็นสังคมมนุษย์หรือเกี่ยวข้องกันในครอบครัว หรือแม้ที่สุดที่เกี่ยวกับสิ่งของ เครื่องใช้สอยต่าง ๆ ที่เป็นของจำเป็นแก่ชีวิต ซึ่งทั้งหมดนั้น เราจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องในลักษณะ ที่จะไม่เกิดโทษหรือเกิดอันตรายขึ้นจากสิ่งเหล่านี้ ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีล"²⁷

วศิน อินทสระ ได้เขียนไว้ในหนังสือพุทธจริยศาสตร์ว่า "ศีล คือ เจตนางดเว้นความชั่วทาง กาย วาจา"²⁸

²⁴ สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช, เบญจศีลเบญจธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 2515), หน้า 34.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 108.

²⁶ พุทธทาสภิกขุ, ตามรอยพระอรหันต์, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอลโล่การพิมพ์ จำกัด, 2541), หน้า 5-6.

²⁷ พุทธทาสภิกขุ, คู่มือการศึกษาพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิสวน โมกข์ไชยาจัดพิมพ์, 2544), หน้า 16.

²⁸ วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกวาว, 2541), หน้า 14.

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของเบญจศีลและเบญจธรรมไว้ว่า

เบญจ แปลว่า 5

ศีล แปลว่า ปกติ

เบญจศีล หมายถึง การกระทำตนให้เป็นปกติ 5 อย่าง คือ

- 1) ไม่ประทุษร้ายชีวิตร่างกายของผู้อื่น
- 2) ไม่ประทุษร้ายทรัพย์สินของผู้อื่น
- 3) ไม่ประทุษร้ายของรักของผู้อื่น
- 4) ไม่ใช้วาจาเบียดเบียนผู้อื่น
- 5) ไม่ประทุษร้ายสติสัมปชัญญะของตัวเอง

ศีลข้อที่ 1 ไม่ประทุษร้ายชีวิตร่างกายของผู้อื่น ศีลข้อนี้มุ่งให้มนุษย์มีความเมตตาต่อกัน รวมทั้งสัตว์ทั้งปวงด้วย ผู้รักษาศีลข้อนี้พึงละเว้นการกระทำ 3 อย่าง คือ

- 1) การฆ่าให้ตาย
- 2) การทำร้ายร่างกาย
- 3) การทุรกรรม กักขังหน่วงเหนี่ยว (การกักขังทรมาน)

ศีลข้อที่ 2 ไม่ประทุษร้ายทรัพย์สินของผู้อื่น ศีลข้อนี้มุ่งป้องกันการทำลายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของกันและกัน รวมถึงการลักขโมย การฉ้อโกง การปล้น การฉ้อ การหลอกลวง ยักยอก รับสินบน แม้เล็กๆ น้อยๆ ก็ไม่ควรทำ

ศีลข้อที่ 3 ไม่ประทุษร้ายของรักของผู้อื่น ศีลข้อนี้มุ่งหมายปลุกความสามัคคี และป้องกันการแตกร้างในหมู่มนุษย์ ไม่ให้ละเมิดสิ่งใดก็ตามที่เป็นของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นสามี ภรรยา บุตร หรือแม้กระทั่งสิ่งของต่างๆ

ศีลข้อที่ 4 ไม่ใช้วาจาเบียดเบียนผู้อื่น คือไม่พูดปิดโกหกหลอกลวง ไม่พูดคำหย่าบ เยาะเย้ย เสียดสีด่าถาก ประชดประชัน กระแทบกระแทกแตกดันให้ผู้อื่นเดือดร้อน ศีลข้อนี้มุ่งป้องกันการทำลายประโยชน์ตนและผู้อื่น เพราะการใช้วาจากระแทบกระทั้งผู้อื่นไม่เป็นการควรกระทำ

ศีลข้อที่ 5 ไม่ประทุษร้ายสติสัมปชัญญะของตัวเอง คือ ไม่ดื่ม ไม่สูบ ไม่เสพ เครื่องดองของมีเมาทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ขาดสติสัมปชัญญะ เพราะการขาดสติสัมปชัญญะยอมทำให้ผิดศีลข้ออื่นๆ ได้²⁹

²⁹กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารเสริมความรู้สำหรับครูกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจริยศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2528), หน้า 15.

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของเบญจศีลและเบญจธรรมไว้ว่า

เบญจศีล คือ ศีล 5 (1) เว้นฆ่าสัตว์ (2) เว้นลักทรัพย์ (3) เว้นประพฤตินิดในกาม (4) เว้นพูดปด (5) เว้นของเมา

เบญจธรรม คือ ธรรม 5 ประการ หรือ ความดี 5 อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับ ข้อ 1 เมตตา กรุณา, ข้อ 2 สัมมาอาชีวะ, ข้อ 3 กามสังวร (สำรวมในกาม), ข้อ 4 สัจจะ และ ข้อ 5 สติสัมปชัญญะ

หลักการดำเนินชีวิตหรือข้อบังคับที่ศาสนาของแต่ละศาสนาบัญญัติขึ้นเพื่อ สอนให้คนทุกคนเป็นคนดี เมื่อพูดถึงศาสนาเราก็อาจนึกไปถึงศีลธรรม เพราะสองคำนี้มักจะมาคู่กัน แต่คำว่า ศีลธรรมจะมีความหมายกว้างกว่าคำว่าศาสนา เพราะศีลธรรมอาจหมายความรวมเอาหลักคำสอนของทุกศาสนา มารวมไว้และความดีงาม ต่างๆ ไว้ในคำๆ เดียวกัน เมื่อเรากล่าวถึงคำสอนของศาสนาอิสลาม นั้นหมายถึงศีลธรรม เมื่อเรากล่าวถึงคำสอนของศาสนาพุทธ นั้นหมายถึงเรา กล่าวถึงศีลธรรมเช่นกัน กฎหมายของแต่ละประเทศก็จะบัญญัติขึ้นโดยอาศัยศาสนาเป็นรากฐานด้วย เช่นในประเทศไทยเราในทางอาญาก็จะนำศีล 5 มาใช้ในการบัญญัติกฎหมาย เช่นห้ามฆ่าผู้อื่น ห้ามลักทรัพย์ ห้ามประพฤตินิดในกาม ฯลฯ³⁰

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของเบญจศีลและเบญจธรรมไว้ว่า

เบญจศีล คือ ศีล 5 ได้แก่ 1. จดเว้นจากการฆ่าสัตว์ 2. จดเว้นจากการลักทรัพย์ 3. จดเว้นจากการประพฤตินิดในกาม 4. จดเว้นจากการพูดเท็จ 5. จดเว้นจากการเสพสุราเมรัย, คู่กับเบญจธรรม คือ ธรรมะ 5 ประการ ได้แก่ เมตตา ทาน ความสำรวมในกาม สัจจะ สติ, คู่กับเบญจศีล³¹

ความหมายของศีล ตามที่พระสารีบุตรกล่าวไว้ในปฏิสัมภิทามรรค ญาณกถาว่า "การละปानาติบาตเป็นศีล เจตนาเป็นศีล สังวรเป็นศีล การไม่ก้าวล่วงเป็นศีล ศีลเห็นปานนี้ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เดือดร้อนแห่งจิต..."³² นอกจากนี้ศีลยังมีความหมายอีกหลายอย่างด้วยกันคือ

³⁰กรมวิชาการ, การจัดการเรียนรู้อะไรพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546), หน้า 36.

³¹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), หน้า 635-636.

³²ช.ปฎิ. 31/50/43.

เจตนาเป็นความหมายของศีล ได้แก่ เจตนาของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปกรรมมี ปาณาติบาตเป็นต้นอยู่ หรือเจตนาของบุคคลผู้กำลังบำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่³³ กล่าวคือ ความตั้งใจหรือ การไม่คิดละเมิด หมายความว่า เจตนา นั้นเป็นตัวนำและกระบวนการแห่งเจตจำนงที่ชักจูง ประจักษ์ ประจักษ์ คุณภาพของจิต (สังขาร) มาประสมความคิดการกระทำทางกาย และทางวาจา

เจตสิกเป็นความหมายของศีล ได้แก่ วิรติเจตสิก ของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปกรรมมี ปาณาติบาตเป็นต้น กล่าวคือ เจตสิก เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับจิตหรือธรรมชาติที่ประกอบกับจิตเป็นนิত্য เข้ากันได้สนิท เป็นนามธรรมเช่นเดียวกับจิต จิตนั้นรู้อารมณ์ ส่วนเจตสิกเป็นธรรมชาติประจักษ์จิต มี ทั้งที่เป็นกุศล และอกุศลแม้แต่เจตนา ก็เป็นเจตสิกชนิดหนึ่ง เมื่อกล่าวถึงเจตนา ก็เป็นศีล เจตสิก ก็ เป็นศีล³⁴

สังวรเป็นความหมายของศีล สังวร หมายถึงความสำรวมได้แก่การสำรวมกาย วาจา โดยอาศัยใจ เป็นเหตุให้เกิดการเว้นจากกายทุจริต วจีทุจริต และมิจฉาชีพ เรียกว่ามีเจตสิกเกิดขึ้น ประกอบจิตให้เกิดวิรติคือการงดเว้นจากความประพฤติชั่วทางกาย ทางวาจา ให้ได้ในขณะที่มี อารมณ์ที่จะเป็นเหตุให้กระทำทุจริตปรากฏ ความประพฤติดีงามสุจริต สำรวมระวังเป็นศีลนั้น ได้แก่ สังวร 5 อย่างคือ

- 1) ปาฏิโมกข์สังวร (สำรวมในปาฏิโมกข์ คือรักษาศีลขาบทเคร่งครัดตามที่ทรงบัญญัติไว้ สำหรับป้องกันความเสียหาย
- 2) สติสังวร สำรวมด้วยสติ คือสำรวมอินทรีย์มีจักขุเป็นต้น (ระวังรักษามิให้บาปอกุศลธรรม เข้าครอบงำเมื่อเห็นรูปเป็นต้น)
- 3) ญาณสังวร (สำรวมด้วยญาณ คือตัดกระแสกิเลสมีต้นเหตุ เป็นต้นเสียได้ด้วย ปัญญาพิจารณาให้เข้ามาครอบงำจิต ตลอดรู้จักพิจารณาเสพปัจจัยสี่)
- 4) ชั้นดีสังวร (สำรวมชั้นดี คือความอดทนต่อหนาว ร้อน หิว กระหาย ถ้อยคำแรงกล้า และทุกเวทนาต่าง ๆ)

³³ สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), คัมภีร์วิสุทธิมรรค เล่ม 1-2 ฉบับแปล, อ้างแล้ว, หน้า 10.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, 25.

5) วิริยสังวร (สำรวมด้วยความเพียร คือ พยายามขับไล่ บรรเทา กำจัดอกุศลวิตกที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปเป็นต้น ตลอดจนละมิจจาชีพ เพียรแสวงหาปัจจัยสี่เลี้ยงชีวิต ด้วยสัมมาชีพที่เรียกว่า อาชีพปาริสุทธิศีล)³⁵

ความไม่ก้าวล่วงเป็นความหมายของศีล

คำว่าความไม่ก้าวล่วง หมายความว่า การไม่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่ได้สมาทานไว้แล้ว เช่น การไม่ก้าวล่วงศีล 5 ศีล 8 (ศีลอุโบสถ) ศีล 10 และศีล 227 เป็นต้น³⁶ และกิเลสต่างที่ขัดขวางความตั้งงามของจิต ทำให้สุขภาพจิตมัวหมองเสื่อมถอย

จากความหมายของศีลดังกล่าวมานั้น พอสรุปได้ว่า ศีลก็คือ เจตนางดเว้น(เจตนาศีล) เจตสิกคือ การงดเว้น (เจตสิกศีล) การสำรวมระวัง (สังวรศีล) และการไม่ก้าวล่วง (อวิตกกัมศีล) แต่ ถ้ามองถึงความหมายแล้ว ศีล หมายถึง ข้อกำหนด หรือข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการเว้นจากการทำชั่ว โดยการรักษากาย วาจาให้เป็นปกติ เพื่อช่วยให้กิจกรรมของสังคมดำเนินไปอย่างปกติสุข ทั้งส่วนปัจเจกบุคคล และสังคมโดยส่วนรวม และศีลยังเป็นสิ่งที่ประพฤตินั้นพื้นฐานหรือขั้นต้นที่สุดคือการไม่เบียดเบียนผู้อื่นทั้งกายและวาจา และไม่ทำลายสติสัมปชัญญะของตนเอง

2. ลักษณะของศีล

ลักษณะของศีล คือ กิริยาที่ตั้งไว้และสภาพที่ทรงไว้ หรือเป็น คุณสมบัติเฉพาะที่ไม่สามารถหาได้จากสิ่งอื่น และลักษณะของศีล คือ ความเป็นรากฐาน ศีลมีการทรงไว้ซึ่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ หรือมีการรวบรวมกาย วาจาให้เป็นปกติ พ้นจากทุจริตจัดว่าเป็นลักษณะของศีล เพราะฉะนั้น ศีลจะมีก็อย่างก็ตาม แต่ลักษณะของศีล คือ ทรงกาย วาจาให้เป็นปกติ พ้นจากทุจริตนั่นเองเป็นลักษณะ คือหมายถึง ทรงความประพฤติเบื้องต้นให้เป็นกุศลคือทรงกาย วาจาให้สุจริต เช่น ตั้งใจจะรักษาศีลแล้วรักษาศีลนั้นไว้ได้ตามเจตนาที่ตั้งใจ ชื่อว่าเป็นการทรงเจตนาไม่ให้เสื่อมถอยหรือว่าเป็นสภาวะที่รองรับไว้เพื่อที่จะให้กุศลอื่น ๆ ติดตามมา ถ้าหากว่าไม่มีศีลแล้วจะเจริญกุศลที่สูง ๆ ไม่ได้

ลักษณะของศีล ตามความที่ปรากฏในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้กล่าวไว้ว่า "แม้ศีลนั้นถึงจะต่างกันโดยประเภทเป็นอันมาก มีความปรกติ เป็นลักษณะ เหมือนรูปซึ่งต่างกันโดยประเภทเป็นอัน

³⁵ พระอุบล กตปุญโญ (แก้ววงษ์ล้อม), "การศึกษาวิเคราะห์เรื่องคุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยวงศกรณราชวิทยาลัย), 2537, หน้า 17-18.

³⁶ สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), คัมภีร์วิสุทธิมรรค เล่ม 1-2 ฉบับแปล, อ่างแล้ว, หน้า 11.

มาก ก็มีภาวะจะพึงเห็นได้เป็นลักษณะฉะฉาน เหมือนอย่างว่า แม้รูปอายตนะถึงจะต่างกันโดยประเภทเป็นอันมากโดยที่ต่างกันด้วยสีเขียว สีเหลือง เป็นต้น ก็มีภาวะที่จะพึงเห็นได้เป็นลักษณะ เพราะถึงแม้รูปอายตนะจะต่างกันโดยประเภทแห่งสีเขียว เป็นต้น ก็ไม่พ้นไปจากภาวะที่จะพึงเห็นได้ฉฉานใด แม้สีถึงจะต่างกันโดยประเภทเป็นอันมากโดยต่างกันด้วยเจตนา เป็นต้น ก็มีความปกติ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วด้วยสามารถแห่งความทรงอยู่อย่างระเบียบเรียบร้อยของกิริยาทางกาย เป็นต้น และสามารถแห่งความเป็นฐานรองรับกุศลธรรมทั้งหลายนั้นแล เป็นลักษณะ เพราะถึงแม้สีจะต่างกันโดยประเภทแห่งเจตนา เป็นต้น ก็ไม่พ้นไปจากความทรงอยู่อย่างเรียบร้อย และความรองรับ ฉนั้นนั้น”³⁷

สรุปถึงลักษณะของศีลได้ว่า ความปกติ ของกิริยาอาการที่ตั้งไว้ และสภาพที่ทรงอยู่อย่าง เป็นระเบียบเรียบร้อยของกิริยาอาการทางกาย และยังเป็นที่ยอมรับ หรือเป็นที่ตั้งไว้ซึ่งกุศลธรรมทั้ง 3 คือ กายกรรม วาจกรรม และมโนกรรม และมีการทรงไว้ซึ่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ หรือมีการ รวบรวมกาย วาจาให้เป็นปกติ พ้นจากทุจริตจัดว่าเป็นลักษณะของศีล เพราะฉะนั้นศีลจะมีก็อย่าง ก็ตาม แต่ลักษณะของศีลคือทรงกายวาจาให้เป็นปกติ พ้นจากทุจริตนั่นเองเป็นลักษณะ กล่าวโดยย่อ ก็คือ ลักษณะของศีล คือความเป็นรากฐาน

3. รสของศีล

รส คือ ความหาโทษมิได้ หรือ กิจ และสมบัติ หรือความเป็นจริง หรือ เป็นความแผ่ชานไป รสของศีล คือ กำจัดความทุกข์ หรือคุณที่หาโทษมิได้

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้กล่าวถึงรสของศีล ไว้ว่า “การขจัดเสียซึ่งความเป็นผู้ทุกข์ หรือคุณ คือความหาโทษมิได้ ท่านกล่าวว่า เป็นรสของศีลอันมีลักษณะดังกล่าวมาแล้ว โดยอรรถว่า เป็นกิจ และเป็นสมบัติ เพราะฉะนั้น ชื่อว่าศีลนี้พึงทราบไว้ว่า มีการขจัดเสียซึ่งความเป็นผู้ทุกข์เป็นรสนั้น ด้วยรสเพราะอรรถว่า กิจ ที่ว่ามีความหาโทษมิได้เป็นรสนั้น ด้วยรสเพราะอรรถว่า สมบัติ เป็น ความจริง กิจ หรือสมบัติ นั้นเองท่านเรียกว่า รส”³⁸

จากการศึกษารสของศีลในคัมภีร์วิสุทธิมรรคพอสรุปได้ว่า รสของศีล คือ การกำจัดซึ่ง สภาพ แห่งการไม่มีศีล และศีลนั้นเป็นของอันปราศจากโทษ และประกอบด้วยคุณงามความดีทั้งหลาย และเป็นที่ตั้งไว้ซึ่งกุศลธรรมทั้งปวงจึงได้ชื่อว่า เป็นรสของศีล กล่าวโดยสรุปก็คือ รสของศีล คือ กำจัดความทุกข์ หรือคุณที่หาโทษมิได้

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11-12.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

4. ปัจจุบัญญัติหรือปทัชฐานของศีล

ปทัชฐาน คือ ที่ตั้ง หรือ เป็นอาการที่ปรากฏ หรืออีกนัยหนึ่งกล่าวว่ เหตุที่ตั้งเป็นเครื่องทำ ให้ถึง และเหตุอันทำให้ใกล้ที่สุด

ศีลนั้นผู้รู้พรรณนาไว้ว่า มีความสะอาดเป็นปัจจุบัญญัติ โอตตปปะและหิรินั้นแล เป็นปทัชฐาน แห่งศีลนั้น แท้จริงศีลนั้นมีความสะอาดที่ตรัสไว้ว่า "ความสะอาดทางกาย ความสะอาดทางวาจา ความสะอาดทางใจ"³⁹ ดังนี้เป็นปัจจุบัญญัติ หมายความว่า ศีลนั้นย่อมปรากฏ คือ ถึงความเป็น คุณที่ควรถือเอาโดยความเป็นธรรมชาติสะอาด ส่วนหิริและโอตตปปะ นักปราชญ์ทั้งหลาย พรรณนาว่าเป็นปทัชฐาน อธิบายว่า เป็นอาสันนเหตุ (เหตุใกล้) แห่งศีลนั้นเพราะเมื่อหิริและ โอตตปปะมีอยู่ ศีลจึงเกิดขึ้นและตั้งอยู่ได้ เมื่อหิริและโอตตปปะไม่มี ศีลก็เกิดไม่ได้ ตั้งอยู่ไม่ได้

ปัจจุบัญญัติ หรือปทัชฐาน ของศีล ตามความที่ปรากฏในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้กล่าวไว้ว่า "ศีลนั้นมีความสะอาด เป็นอาการปรากฏ วิญญูชนทั้งหลายรับรองกันว่าโอตตปปะและหิริเป็น ปทัชฐาน ของศีล จริงอยู่ ศีลนั้นมีความสะอาดที่ตรัสไว้เช่นนี้คือ ความสะอาดกาย ความสะอาด วาจา ความสะอาดใจ เป็นอาการปรากฏ ย่อมปรากฏโดยสภาวะอันสะอาด ย่อมถึงภาวะอันจะพึง ถือเอาได้ ส่วนหิริและโอตตปปะวิญญูชนทั้งหลายรับรองกันว่า เป็นปทัชฐานของศีลนั้นอธิบายว่า หิริ และโอตตปปะเป็นเหตุใกล้ชิดของศีล เป็นความจริง เมื่อ หิริและโอตตปปะมีอยู่ ศีล จึงเกิดขึ้นและ ดำรงอยู่ เมื่อหิริและโอตตปปะไม่มี ศีลย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ตั้งอยู่ไม่ได้เลย"⁴⁰

จากข้อความข้างต้น พอสรุปถึงปัจจุบัญญัติ หรือปทัชฐานของศีลได้ว่า ศีลนั้นมีสภาพ สะอาดด้วยกาย และวาจาเป็นอาการปรากฏ การที่มีหิริ ความละอายต่อบาป และโอตตปปะความ เกรงกลัวต่อบาป นั้นคือเป็นปัจจุบัญญัติ หรือเป็นปทัชฐานของศีล เมื่อมีหิริ และโอตตปปะ คือ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาปแล้ว ศีลจึงบังเกิดมีขึ้นได้ และที่ตั้งและดำรงอยู่ได้ แต่ถ้าเมื่อใด แล้ว ไม่มีความละอายหรือเกรงกลัวต่อบาป ก็จะกลายเป็นคนไม่มีศีล ศีลก็ไม่สามารถตั้งและดำรง อยู่ได้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า หิริ คือ ความละอายแก่ใจ หรือละอายต่อบาป และโอตตปปะความเกรง กลัวต่อบาปนั้น เป็นที่ตั้ง หรือเป็นปัจจุบัญญัติ ของศีลและปัจจุบัญญัติของศีล คือ ความสะอาด และปทัชฐานของศีล คือ หิริและโอตตปปะนั่นเอง

³⁹ อจ.ติ.ก. 20/350/167.

⁴⁰ สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), คัมภีร์วิสุทธิมรรค เล่ม 1-2 ฉบับแปล, อ่างแล้ว, หน้า 12.

5. อานิสงส์ของศีล

ศีลโดยลักษณะเป็นคุณธรรมข้อหนึ่ง คือคุณธรรมที่ควบคุมความประพฤติให้เรียบร้อย เป็นที่ตั้งแห่งคุณธรรมทั้งหลาย เมื่อต้องการสร้างคุณธรรมต่าง ต้องเป็นผู้มีศีล เพื่อชักนำผู้ที่ประพฤติสู่ความเจริญในการปฏิบัติธรรมขั้นสูง เมื่อประพฤติปฏิบัติตามศีลแล้วย่อมได้รับผลแห่งความดี (อานิสงส์) แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดคุณค่าของชีวิตให้อยู่ในขอบเขตของคุณงามความดี ผู้มีศีลมีหลักความประพฤติที่ถูกต้อง เริ่มด้วยการประพฤติดีทางกาย วาจา และสัมมาอาชีวะ ย่อมได้รับประโยชน์อันจะพึงมีในศีล "เพราะผู้มีศีลนั้น ย่อมมี อวิปฏิสาร คือ ความไม่เดือดร้อนเป็น อานิสงส์อย่างประเสริฐ อวิปฏิสารนั้นจะเป็นเหตุให้เกิดปราโมทย์ (ความบรรเทิงใจ) ความปราโมทย์ เป็นเหตุให้เกิดมีปิติ (ความอิ่มใจ) ปิติเป็นเหตุให้เกิดปีสัสทธิ (ความสงบกาย สงบใจ) ปีสัสทธิเป็นเหตุให้เกิดสมาธิ (ความตั้งมั่น) สมาธิเป็นเหตุให้เกิดญาณตญาณทัสนะ (รู้เห็นตามความเป็นจริง) ญาณตญาณทัสนะ เป็นเหตุให้เกิดนิพพิทา (ความเบื่อหน่ายในสังขาร) เกิดวิราคะ (คลายกำหนด) ส่งให้บรรลุถึงวิมุตติญาณทัสนะ คือความรู้ความเห็นที่ จิตพ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลาย"⁴¹

ผู้มีศีลย่อมได้รับประโยชน์ คือ เป็นที่รักใคร่ชอบใจของปวงชน ผู้มีปัญญาย่อมยินดีเป็นมิตรไม่มีภัยแ้วรแก่ใคร ๆ เพราะผู้เช่นนั้นถึงพร้อมด้วยจรรยาบรรยาท นำความสุข ความเจริญมาสู่ตน และหมู่คณะ ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต สีลสูตรว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อานิสงส์ของคนมีศีล เพราะความถึงพร้อมด้วยศีล 5 ประการนี้ คือ คนมีศีล ถึงพร้อมด้วยศีลในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมถึงกองโภคทรัพย์มาก อันมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ นี้เป็นอานิสงส์ข้อที่ 1 ของคนมีศีล เพราะความถึงพร้อมด้วยศีลกิตติศัพท์อันงามของคนมีศีล ย่อมพุ่งไปนี้เป็นอานิสงส์ศีลข้อที่ 2 คนมีศีลถึงพร้อมด้วยศีลจะเจ้าสู่บริษัทใด ๆ คือ ชัตตยบริษัท พราหมณ์ บริษัท คฤหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมมองอาจไม่เก้อเขินเข้าไป นี้เป็นอานิสงส์ ศีลข้อที่ 3 คนมีศีล ถึงพร้อมด้วยศีลย่อมเป็นผู้ไม่หลงกระทำกาละ นี้เป็นอานิสงส์ข้อที่ 4 คนมีศีลถึงพร้อมด้วยศีลเมื่อตายไปย่อมไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์นี้เป็นอานิสงส์ข้อที่ 5 ของคนมีศีลเพราะความถึงพร้อมด้วยศีล"⁴²

แม้อานิสงส์ของศีลอย่างอื่น ๆ เป็นอเนกประการซึ่งมีความเป็นที่รัก เป็นที่เจริญใจ เป็นต้น มีความสิ้นไปแห่งอาสวะเป็นที่สุด พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสไว้โดยนัยมีอาทิว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุพึงมุ่งหวังอยู่ว่า ขอให้เราพึงเป็นที่รักเป็นที่เจริญใจเป็นที่เคารพ เป็นที่สรรเสริญของบรรดาภิกษุเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย เธอพึงทำให้บริบูรณ์ในศีลทั้งหลายนั้นเถิด"

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

⁴² อ.จ.ป.ภ.จก. 22/213/259.

อานิสงส์ของศิลปินหนึ่ง ที่ฟังของกุลบุตรทั้งหลายในพระศาสนาเวียนเสียซึ่งศิลปินใดแล้ว ย่อมไม่มี ใครเล่าจะฟังพรรณนากำหนดอานิสงส์ของศิลปินนั้นได้ น้ำคือศิลปินอย่างมลินอินใดของ สัตว์ทั้งหลายได้ แม่น้ำใหญ่ ๆ คือ คงคา ยมนา สรรพ สวรรค์ นิมนคา อจิรวดี หรือมหิหาสาสามารถ ล้างมลินของสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ได้ไม่

ศิลปินที่รักษาดีแล้วเป็นศิลปินไกลจากกิเลสมีความเย็นอย่างที่สุดนี้ ย่อมบันดาลความร้อน กลุ่มของสัตว์ทั้งหลายให้สงบลงได้ ลมปณฝนก็ดี จันทน์เหลืองก็ดี แก้วมุกดาหารก็ดี แก้วมณีก็ดี แสงจันทร์ อ่อนก็ดี หาดบันดาลความร้อนกลุ่มของสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ให้สงบลงได้ไม่

กลิ่นอันใดที่ฟุ้งไปได้ทั้งทวนลมและตามลมเสมอกัน กลิ่นอันนั้นที่จะทัดเทียมด้วยกลิ่นศิลปิน จักมีแต่ที่ไหน

บันไดสำหรับขึ้นสู่สวรรค์ หรือประตูในอันเข้าสู่ครนฤพานอย่างอื่น ๆ ที่จะเสมอด้วยศิลปิน จักมีแต่ที่ไหน

พระราชาทั้งหลายผู้ทรงเครื่องประดับแล้วด้วยแก้วมุกดา และแก้วมณีก็ไม่งามเหมือน นักพรตทั้งหลายผู้ประดับด้วยเครื่องประดับคือ ศิลปิน

ศิลปินบุคคลผู้มีศิลปิน ย่อมกำจัดการกำหนดาเนินตนเป็นต้นเสียได้โดยประการทั้งปวง และ ย่อมบันดาลให้เกิดเกียรติและความสรรเสริญในกาลทุกเมื่อ⁴³

ในนิพนธ์ เรื่องหลักพระพุทธศาสนาของ สมเด็จพระญาณสังวร ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของศิลปิน ไว้ว่า

ศิลปิน สุกตติ ยนุติ ขนทั้งหลายไปสู่สุคติด้วยศิลปิน

ศิลปิน โภคสมุปทา ความถึงพร้อมด้วยโภคสมบัติด้วยศิลปิน

ศิลปิน นิพพุติ ยนุติ ขนทั้งหลายถึงความดับทุกข์ด้วยศิลปิน

ตสุมา สิล วิโสธเย เพราะฉะนั้น ควรชำระศิลปินให้บริสุทธิ์⁴⁴

ศิลปินมีอานิสงส์ หรือผลดี สำหรับผู้ประพฤติ ปฏิบัติเป็นอย่างมาก ศิลปินยังเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ศิลปินยังเป็นบันไดขั้นแรกที่ทำให้ผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ยึดถือเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพื้นฐานในการข้ามไปยังหลักธรรมอื่นๆ ของพระพุทธศาสนา กลิ่นหอมของสิ่งในโลกนี้เปรียบเสมือนศิลปินนั้นย่อมไม่มี เพราะศิลปินนั้นหอมในที่ทั้งทวนลม และตาม

⁴³สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), คัมภีร์วิสุทธิมรรค เล่ม 1-2 ฉบับแปล, อ่างแล้ว, หน้า 13-14.

⁴⁴สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), หลักพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536), หน้า 66.

ลม ศิลานั้นจึงมีอาณิสสหรือผลดีต่อผู้ปฏิบัติ ดังพระบาลีที่ว่า อิมานิ ปญฺจสิกฺขาปทานิ สีเลน สุคตียนฺติ สีเลน โภคสมฺปทา สีเลน นิพฺพุตี ยนฺติ ตสฺมา สีลํ วิโสธเย “ชนทั้งหลายผู้จะไปสู่สุคติ ถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์สมบัติ และความดับทุกข์ร้อนก็ด้วยคุณของศีล เพราะฉะนั้นพึงชำระศีลให้หมดจดนั่นเอง”

6. ศีลสำหรับคฤหัสถ์ (ศีล 5 หรือเบญจศีล)

คฤหัสถ์ในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย อุบาสก (ผู้ชาย) อุบาสิกา (ผู้หญิง) หมายถึง ผู้อยู่ใกล้ชิดพระรัตนตรัย เพราะเป็นผู้รักษาศีลอุโบสถในวันพระ 8 ค่ำ และ 14 หรือ 15 ค่ำของทุกเดือน ส่วนคฤหัสถ์ทั่วไปก็รักษาศีล 5 หรือเบญจศีล ซึ่งเป็นผู้ประกอบงานทั่วไป

ศีล 5 หรือเบญจศีล หมายถึง ข้อกำหนดหรือข้อปฏิบัติเบื้องต้นในการเว้นจากการทำชั่ว โดยการรักษากาย และวาจาให้เป็นปกติ เพื่อช่วยให้กิจกรรมของดำเนินไปได้อย่างปกติสุข ทั้งส่วนปัจเจกบุคคล และสังคมโดยรวม

องค์ประกอบของศีล

ศีล หมายถึง ข้อกำหนดขั้นต้นที่ใช้สำหรับควบคุมความประพฤติหรือพฤติกรรม ของมนุษย์ในสังคมให้ดำเนินชีวิตไปอย่างปกติสุข กลมกลืนไปกับปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยให้มนุษย์ได้สำรวมกาย วาจา ไม่ให้ล่วงเกินตนเองและคนอื่นและเมื่อมนุษย์เราได้ประพฤติหรือปฏิบัติ ตามสังคมนั้นก็จะสงบสุข องค์ประกอบของศีล 5 หรือเบญจศีล ได้แก่

1) ปาณาติปาตา เวรมณี แปลว่า เจตนางดเว้นการทำลายชีวิตสัตว์ รวมไปถึงการฆ่าการทำร้ายร่างกายและการทรมาน คำว่า “ สัตว์ ” ในที่นี้ ประสงค์เอามนุษย์และสัตว์เดรัจฉานที่ยังเป็นอยู่มนุษย์ไม่เลือกว่าผู้ชายหรือผู้หญิง จะอยู่ด้วยใดก็ตาม จนถึงที่อยู่ในครรภ์ก็ตาม จะใหญ่หรือจะเล็กก็ตาม ได้ชื่อว่าสัตว์ในที่นี้ทั้งหมด เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายของการฆ่า การทำร้ายร่างกาย และการทรมานจะได้อธิบายดังนี้

1.1) การฆ่าหมายถึง หมายถึง การทำให้ตาย ไม่ว่าจะเป็นมมนุษย์และสัตว์เดรัจฉานก็ตาม รวมไปถึงการฆ่าด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นทำ ถือว่าผิดศีลทั้งสิ้นและมีโทษทางบ้านเมืองด้วยจะบาปมากบาปน้อยนั้นขึ้นอยู่กับเจตนาและชนิดของมนุษย์และสัตว์ที่ฆ่า ถ้าหากว่าฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ที่มีคุณค่าก็จะมีบาปมาก หากว่าฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ที่มีค่าน้อยก็มีบาปน้อยทั้งนี้แล้วเจตนาของผู้กระทำด้วย และการฆ่านั้นก็ยังมีอยู่ 2 ประเภท คือ ฆ่าโดยจงใจ และฆ่าโดยไม่จงใจ

ฆ่าโดยจงใจ หมายความว่า คิดไว้ตั้งแต่แรกแล้วว่า จะฆ่า เช่น ฆ่าคู่อริ

ฆ่าโดยไม่จงใจ หมายความว่า ไม่ได้คิดไว้ก่อน แต่บังเอิญเรื่องเกิดขึ้น เช่น ฆ่าเพราะเกิดบันดาลโทสะ

1.2) การทำร้ายร่างกาย คือการทำให้มนุษย์ได้รับบาดเจ็บอย่างสาหัส ยังทุกขให้
เกิดแก่ผู้ถูกทำร้าย

1.3) การทรมาน หมายถึง การใช้งานเกินกำลัง การกักขัง การนำสัตว์ไปโดยวิธี
ทรมานการผลาญสัตว์ เช่น ชนโค ชนกระปือ ดีโก้ ยั่วให้ต่อสู้กันเพื่อความสนุกสนาน
และหลักเกณฑ์การกระทำที่กำหนดว่าละเมิดศีลข้อที่ 1 ได้นั้น พระอรรถกถา
จารย์ได้จัดวางองค์ประกอบการละเมิดไว้ดังนี้คือ

- (1) ปาโณ สัตว์มีชีวิต
- (2) ปาณสญญิตา รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
- (3) วรกจิตต์ มีเจตนาจะฆ่า
- (4) อุปกุกโม พยายามฆ่า
- (5) เตน มรณ สัตว์นั้นตายเพราะถูกฆ่า⁴⁵

การล่วงละเมิดนอกจากศีลจะขาดแล้ว ยังถือว่าเป็นบาปด้วย (ความชั่ว) ฉะนั้น
จึงไม่ควรเบียดเบียนบีบคั้นกัน ควรอยู่ร่วมกันอย่างไมตรีจิต สันติภาพที่มั่นคงก็คงจะเกิดขึ้น

2) อทินนาทานา เวรมณี แปลว่าเว้นจากการเอาสิ่งของเขาไม่ได้ให้ด้วยอาการขโมย
คือ ไม่เบียดเบียนดำเนินการเดียวกับวัตถุสิ่งของผู้อื่นไม่อนุญาตด้วยทางกาย หรือทางวาจาอัน
เจ้าของไม่ได้ยกให้เป็นสิทธิขาด เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ในที่นี้จะอธิบายกิริยาที่ห้ามทำในศีลข้อ 2 มี
อยู่ 3 ประการ คือ

2.1) โจรกรรม ประพฤติเป็นโจร หมายถึง กิริยาที่ถือเอาสิ่งของที่ไม่มีผู้ให้ด้วย
อาการเป็นโจร 14 ลักษณะคือ

- ก. ลัก ถือเอาทรัพย์เมื่อเจ้าของไม่เห็นที่เรียกว่าขโมยและตัดช่องย่องเบา
- ข. ฉก ซึ่งเอาทรัพย์ต่อหน้าเจ้าของ ที่เรียกว่าตีชิงวิ่งราว
- ค. กรรโชก ชูให้เขากลับแล้วให้ทรัพย์ ที่เรียกว่า จี้ ในปัจจุบันนี้
- ง. ปล้น รวมหัวกันหลายคน มีศาตราอาวุธเข้าแย่งทรัพย์
- จ. ตู้อ่างหลักฐานพยานเท็จ หักล้างกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น เช่นที่ดินซึ่งไม่อยู่ในปกครอง

ของตน

- ฉ. ฉ้อ โกงเอาทรัพย์ของผู้อื่นที่ตนปกครอง เช่น โกงของฝาก โกงดินที่ตนอยู่อาศัย
- ช. หลอก บั่นเรื่องให้เขาเชื่อแล้วให้ทรัพย์

⁴⁵ม.อ. 15/27/102.

- ข. ลวง ใช้เล่ห์เอาทรัพย์สินด้วยเครื่องมือลวง เช่น โกงตาชั่ง
- ฌ. ปลอม ทำหรือใช้ของปลอม เช่น ธนบัตร ยาปลอม
- ฎ. ตรวจจับ ยืมของคนอื่นมาใช้แล้ว ยึดเอาเสียกั๊หนึ่แล้วไม่ใช้ดอกและต้น
- ฏ. เบียดบัง กินเศษกินเลย เช่น เลี้ยงสัตว์ กินค่าอาหารสัตว์
- ฐ. สับเปลี่ยน แอบสลับเอาของผู้อื่นซึ่งมีค่าสูงกว่า
- สร. ลักลอบ หลบหนีภาษีของหลวงหรือลอบนำสิ่งที่ต้องห้าม เช่น เหล้าเถื่อนเข้า

มาในประเทศ

- ท. ยกยอก ได้แก่ การใช้อำนาจหน้าที่จำหน่ายทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยมิชอบ
- ทำโจรกรรม 14 อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตนเองหรือใช้ให้ผู้อื่นก็ชื่อว่าประพฤติ

เป็นโจรทั้งสิ้น

2.2) อนุโลมโจร หมายถึง กิริยาที่อุดหนุนโจรกรรม หรือสมโจรหรือสนับสนุนผู้ประพฤติศีลธรรม ซึ่งรวมไปถึงการปกกลอก ลวง โดยการคบผู้อื่นเพื่อประโยชน์ด้วยอาการไม่ซื่อสัตย์ มุ่งเอาเอาประโยชน์ของเขาฝ่ายเดียว และรับสินบนของผู้อื่นเพื่อกระทำในทางที่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม

2.3) ฉายาโจรกรรม หมายถึง การกระทำทรัพย์สินของผู้อื่นให้สูญหรือเป็นสินใช้ตกอยู่แก่ตน ผลาญคือทำอันตรายแก่ทรัพย์สินพัสดุ หรือหยิบฉวยทรัพย์สินของผู้อื่นมาด้วยความมก่ง่าย โดยคิดว่าเจ้าคงไม่ว่าอะไร

ก. ผลาญ ทำลายทรัพย์สินผู้อื่นให้เสียหาย (ไม่เอามาเป็นของตนเอง) เช่น เมาบ้านเรือน

ข. หยิบฉวย ถือนิวาสะเกินขอบเขต เช่น ลูกหลานเอาของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือถือเอาญาติมิตรมากกว่าที่เขาอนุญาตให้ เอาโดยไม่ต้องซื้อของ ทั้ง 2 อย่างนี้ ศีลไม่ขาด แต่ทำให้ต่างพร้อย

องค์ประกอบที่ทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ 5 คือ

- (1) ประปรคคหิต์ ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน
- (2) ประปรคคหิตศญญิตา รู้ว่าของนั้นเจ้าของหวงแหน
- (3) เถยยจิตตึ ตังใจลักของสิ่งนั้น
- (4) อุปกุกโม พยายามลักของสิ่งนั้น
- (5) เตน หรณึ ได้สิ่งของนั้นมา ด้วยความพยายามนั้น

การดำเนินชีวิตด้วยการเบียดเบียนเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น จะมีโทษมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งของและคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ เช่นสิ่งของมีค่ามากและประกอบคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ย่อมมีโทษมาก ถ้าเป็นของเล็กน้อยก็มีโทษน้อย แต่ต้องประกอบด้วยกิเลสและความพยายามอีก เช่นสิ่งที่มีค่าเสมอกันกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์ผู้ลี้กมีความปรารถนาอยากได้และมีความพยายามมากก็มีโทษมาก แต่ถ้ามาโดยง่ายมีความปรารถนาก็จะมีโทษน้อยข้อยกเว้นการถือเอาของผู้โดยวิสาสะ คือ ของญาติมิตรหรือคนที่คุ้นเคยเคยช่วยเหลือกันเคยอนุญาตไว้ก่อน แม้ไม่ถือเอาโดยไม่บอก ก็ไม่เป็น อทินนาทาน แต่ต้องประกอบด้วยลักษณะของการถือวิสาสะ ท่านได้อธิบายว่าต้องประกอบด้วย 5 ประการ

- 1) เจ้าของเป็นผู้สนิทกับตน
- 2) เจ้าของเคยอนุญาตไว้ก่อน
- 3) เมื่อถือเอาแล้ว ไม่มีคนสนทนาคู่
- 4) ของนั้นเป็นของที่เจ้าของไม่หวงแหนสำหรับเรา หรือพอให้ได้
- 5) เมื่อเจ้าของรู้แล้ว ก็ พอใจ ไม่ว่าไร

3) กาเมสุมิจจาจารา เวมณี หมายถึง การงดเว้นจากประพฤติดิถีในกามทั้งหลาย กามในที่นี้หมายถึงกิริยาที่รักใคร่กันทางประเวณี หมายความว่างดเว้นจากความประพฤติในการที่จะล่วงละเมิดคู่ครองของผู้อื่น เพื่อให้มนุษย์สร้างความสามัคคีไม่แตกร้างกัน รักษาสายโลหิตวงศ์ตระกูลของตน ไม่ล่าสอนกันอย่างเยี่ยงอย่างสัตว์เดรัจฉาน หรือผู้มักมากในกาม

ข้อห้ามสำหรับหญิงและชาย มิให้ประพฤติดิถีดังนี้

ก. หญิงที่ต้องห้ามสำหรับผู้ชาย มี 3 จำพวก คือ

1) หญิงมีสามี ได้แก่ หญิงที่แต่งงานกับชาย หรือไม่ได้แต่งงาน แต่อยู่กินด้วยกันกับชายอย่างเปิดเผย หรือหญิงที่รับสิ่งของมีทรัพย์เป็นต้นข องชายแล้วและยอมอยู่กับเขาหรือหญิงที่ชายเลี้ยงไว้เป็นภรรยา

2) หญิงที่มีญาติปกครอง ได้แก่ หญิงที่มีมารดา ญาติ พิตักษัรรักษาอยู่ คือยังไม่เป็นคู่ครองของใคร

3) หญิงที่จารีตรักษา ได้แก่ หญิงที่มีศีลธรรมหรือจารีตประเพณีคุ้มครอง เช่นนักบวชหญิงที่กฎหมายบ้านเมืองห้าม และหญิงที่เป็นเทือกเถาเหล่ากอของตน

ข. ชายที่ต้องห้ามสำหรับหญิงมี 2 จำพวก คือ

1) ชายอื่นทุกคน นอกจากสามีของตน สำหรับหญิงมีสามี

2) ชายที่จารีตต้องห้าม เช่น ภิกษุ สามเณร และนักบวชต่างศาสนาสำหรับหญิง

ทุกประเภท ในพระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 14 ท่านจำแนกสตรีไว้ 10 จำพวก คือ

- 1) มาตุรฤชิตา สตรีที่มารดาดูแลรักษา
- 2) ปีตุรฤชิตา สตรีที่บิดาดูแลรักษา
- 3) มาตาปีตุรฤชิตา สตรีที่มารดาบิดาดูแลรักษา
- 4) ภาตุรฤชิตา สตรีที่พี่ชายน้องชายรักษา
- 5) ภคินีรฤชิตา สตรีที่พี่สาวน้องสาวดูแลรักษา
- 6) ญาติริชิตา สตรีที่ญาติดูแลรักษา
- 7) โคตตรฤชิตา สตรีที่โคตรดูแลรักษา
- 8) ธมฺมรฤชิตา สตรีที่ผู้ปฏิบัติธรรมรักษา
- 9) สารฤชิตา สตรีที่คุ้มรักษา
- 10) สปริทณฺหา สตรีที่มีผู้กำหนดอาญาลินใหม่ไว้⁴⁶

ในมังคลัตถปิณีภาค 1 ท่านแบ่งสตรีมีสามี 10 จำพวกคือ

- 1) ธนุกีตา สตรีที่ซื้อมาเป็นภรรยาด้วยทรัพย์
- 2) ฌนฺทวาลินี สตรีที่อยู่ร่วมเป็นภรรยาด้วยความสมัครใจ
- 3) โภควาลินี สตรีที่เป็นภรรยาด้วยได้โภคะทรัพย์
- 4) ปฏวาลินี สตรีที่เป็นภรรยาด้วยได้เสื้อผ้าเครื่องนุ่ง ห่ม
- 5) โอปตฺตคินี สตรีที่เป็นภรรยาด้วยการแต่งงานรดน้ำ
- 6) โอบตจฺมุภฺญา สตรีที่เป็นภรรยาด้วยฝ่ายชายช่วย
- 7) ทาสี ๑ ภริยา ๑ สตรีที่เป็นภรรยาด้วยเป็นคนรับใช้ด้วย
- 8) กมฺมการี ๑ ภริยา ๑ สตรีที่รับทำงานและเป็นภรรยาด้วย
- 9) ธชาหฺญา สตรีที่เป็นภรรยาโดยถูกจับมาเป็นเชลย
- 10) มุหฺมตฺติกา สตรีที่เป็นภรรยาชั่วคราว⁴⁷

องค์ที่จะทำให้ศีลนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ 4 คือ

- 1) อคฺมนิยวตฺต วตฺตอุณฺโณไม่ควรถึง (หญิงชายที่ต้องห้าม)
- 2) ตสฺมึ เสวนจิตฺตํ มีจิตคิดที่จะเสพในวตฺตอุณฺโณไม่ควรถึงนั้น (คือมีเจตนาเสพ)
- 3) เสวนปฺปโยโค มีความพยายามในอันเสพ
- 4) มคฺเคน มคฺคปฺปปฏิปตฺติอิริยาสนํ ร่วมสังวาสกัน⁴⁸

⁴⁶ม.อ. 14/233/133.

⁴⁷มงคฺลตฺถ. 1/383/245.

⁴⁸ม.อ. 14/233/133.

การลวงกันในขอบเขตของความเป็นสามี – ภรรยา ที่เป็นไปทางกาย ในการประพฤติก ลวงละเมิดทางเพศ จะมีโทษมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความดีของผู้ถูกละเมิด ความแรงของกิเลส และความพยายาม เช่น ผู้ถูกละเมิดประกอบคุณความดีมาก ย่อมมีโทษมาก ถ้าประกอบด้วยคุณ น้อยย่อมมีโทษน้อย ถ้ามีความพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย แต่มีความพยายามมากก็มีโทษมาก มี ความพยายามน้อยก็มีโทษน้อย

4) มุสาวาทา เวมณี แปลว่า การงดเว้นจากการพูดเท็จ คือการที่บิดเบือนจากความจริงโดยจงใจให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าเป็นเช่นนั้น เช่น แสดงพยานหลักฐานเท็จ มีข้อห้ามดังต่อไปนี้

4.1) มุสาวาทา หมายถึง การพูดเท็จ และมีองค์ประกอบอยู่ 7 ประการคือ

ก. ปด ได้แก่ การโกหกชัด ๆ เช่นไม่รู้ว่ามี ไม่เห็นว่ามี ไม่มีว่ามี

ข. ทนสาบาน คือ ทนสาบานเพื่อให้คนอื่นหลงเชื่อว่าตนเองไม่ได้เป็นเช่นนั้นจะเป็นด้วยวิธีแข่งตัวเองหรือด้วยวิธีหนึ่ง เมื่อถูกถามก็จัดเป็นทนสาบาน

ค. ทำเล่ห์กะเท่ห์ ได้แก่การรอดอ้างความศักดิ์สิทธิ์เกินความจริง เช่น อวดวิเศษ เรื่องไปหวยโดยไม่รู้จริงเห็นจริง

ง. มายา แสดงอาการหลอกคนอื่น เช่น ไม่เจ็บ ทำเป็นเจ็บ เจ็บน้อยทำเป็นเจ็บมาก

จ. ทำเลศ คือ ใจอยากจะพูดเท็จ แต่พูดเล่นสำนวน พูดคลุมเครือให้ผู้ฟังคิดผิดไปเองเช่นเห็นขโมยวิ่งผ่านไป ไม่อยากบอกให้ผู้ตามจับทราบว่าตนเห็นย้ายที่ยืนหรือที่นั่ง ไปเมื่อถูกถาม ก็พูดเล่นสำนวนว่าอยู่ที่นี้ไม่เห็น อย่างนี้เรียกว่าทำเลศ

ฉ. เสริมความเรื่องเล็ก แต่พูดให้คนฟังเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ เช่น เห็นไฟกันบูหรือไหม้หญ้าแห้งก็ตะโกนเสียงดังว่า ไฟ ๆ เพื่อคนแตกตื่นตกใจ เป็นต้น โฆษณาสินค้าพรรณนาสรรพคุณจนเกินความจริงก็จัดเข้าข้อนี้

ช. อ้ำความ ตรงกันข้ามกับเสริมความ คือ เรื่องใหญ่ แต่พูดให้เป็นเรื่องเล็กหรือปิดบังอำพรางไว้ไม่พูด ไม่รายงานต่อผู้มีหน้าที่รับทราบ

4.2) อนุโลมมุสา ได้แก่ การพูดไม่จริง แต่พูดไปด้วยไม่หวังจะให้ผู้อื่นฟังเชื่อตาม เช่น การพูดประชดประชัน

4.3) ปฏิสสวะ ได้แก่ การคำของผู้อื่น ด้วยเจตนาบริสุทธิ์ แต่ภายหลังกลับใจไม่ทำ ทำตาม ที่รับคำนั้น โดยที่ตนยังไม่พอทำตามคำนั้นได้อยู่ มี อย่าง คือ

ก. ผิดสัญญา สัญญาว่าจะทำด้วยบริสุทธิ์ แต่กลับไม่ภายหลัง

ข. เสียสัตย์ ให้สัตย์ปฏิญาณไว้แล้ว แต่ไม่ปฏิบัติตาม

ค. คินคำ รับปากว่าจะไป แต่กลับใจภายหลังไม่ไป

องค์ประกอบที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบองค์ 4 คือ

- (1) อตถ วตถุ เรื่องไม่จริง
- (2) วิสัฆาทนจิตต์ เจตนาจะพูดเรื่องนั้น
- (3) ตชฺชิว วายาโม พุดหรือแสดงออกไป
- (4) ปรสุโส คทตถุวิชานนั ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความนั้น

การแสดงออกทางกิริยาอาการที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจผิด เช่น สร้างหลักฐานเท็จ ปลอมแปลงเอกสารหรือหลักฐาน การพูดให้ผู้อื่นเชื่อในถ้อยคำเท็จ สิ่งที่กำลังกล่าวมาจะมีโทษมากหรือโทษน้อยนั้นก็แล้วแต่ประโยชน์ที่จะถูกตะรอน เช่น คนที่ไม่ให้ของของตนก็พูดไปว่า ไม่มีก็ยังมีโทษน้อย แต่ถ้าเป็นพยานเท็จก็จะมีโทษมาก

5) สุราเมรยมชฺชปมาทัญฐานา เวมณิ แปลว่า การงดเว้นจากเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ได้แก่ น้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นสิ่งที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะไป พระพุทธเจ้าจึงตรัสโทษแห่งการดื่มสุราเมรัยไว้ 6 ประการไว้ในที่ฌนิกายปาฏิหารคคสังคาลสูตรว่า

ดูกรคฤหบดีบุตร โทษในการประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งการดื่มน้ำเมาคือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ได้แก่ น้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท 6 ประการนี้ คือ ความเสื่อมทรัพย์อันผู้ดื่มพึงเห็นเอง 1 ก่อการทะเลาะวิวาท 1 เป็นบ่อเกิดแห่งโลก 1 เป็นเหตุเสียชื่อเสียง 1 เป็นเหตุ 6 ไม่รู้จักความละเอียด 1 มีบพที่ 6 คือเป็นเหตุถอนกำลังปัญญา 1

ดูกรคฤหบดีบุตรโทษ 6 ประการในการประกอบเนื่อง ซึ่งการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเหล่านี้แล

องค์ที่จะทำให้ศีลข้อนี้ขาดได้นั้นต้องประกอบด้วยองค์ 4 คือ

- 1) มทนียฺ ของนั้นเป็นของมีนเมา
- 2) ปาตุกมฺมยตาจิตต์ มีเจตนาจะดื่มน้ำเมานั้น
- 3) ตชฺชิว วายาโม มีความพยายามจะดื่มน้ำเมานั้น
- 4) ปิตปฺปเสวนํ น้ำเมานั้นล่องล้าคองไป⁴⁹

การดื่มน้ำเมาและเสพสิ่งเสพติดนอกจากจะมีโทษต่อร่างกายแล้ว ยังบั่นทอนสติปัญญาอีกทั้งก่อให้เกิดปัญหาต่าง เช่น ฆาตกรรม ฉกฉวย อาชญากรรมทางเพศ การหลอกลวงต้มตุ๋น และอุบัติเหตุต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเองและสังคมโดยส่วนร่วม

⁴⁹ที.ม. 10/185/131.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ศิลปินข้อกำหนดอย่างต่ำที่สุดในทางความประพฤติของมนุษย์ เท่าที่จำเป็นพอที่จะให้สังคมมนุษย์อยู่กันโดยปกติสุขและแต่ละคนมีชีวิตที่ไม่เป็นโทษภัย เรียกข้อกำหนดนี้ว่า สิบบาท 5 (ข้อฝึกความประพฤติ) หรือที่ต่อมาเรียกกันเป็นสามัญว่า ศิลห้า ได้แก่

- 1) ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการไม่ทำลายชีวิต ฆ่าสัตว์ การประทุษร้าย รังแกกัน รวมทั้งประทุติหรือดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านร่างกายและชีวิต
- 2) อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ ลักพา หยิบฉวยของผู้อื่นมาใช้โดยพลการ รวมทั้งสาธารณสมบัติ การคดโกง ฉกฉวย ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน
- 3) กามเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤตินิดเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน
- 4) มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจา เท็จ โทหก คำหยาบ นินทา ด่าทอ หลอกหลวง เพ้อเจ้อ หรือพูดุญเหี้ยให้เกิดความแตกแยก ตัดรอนประโยชน์หรือแก่งแย่งทำลายด้วยวาจา
- 5) สุราเมรัยมัชฌมาทักฎฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท สิ่งเสพติดให้โทษที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ⁵⁰

ผู้วิจัยเห็นว่า ศิลทั้ง 5 ข้อเป็นกฎระเบียบและเป็นหลักประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน เพื่อป้องกันแ้วและภัยทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย หากคนในสังคมไม่เคารพในหลักของศีลแล้ว ความทุกข์เดือดร้อนก็จะเป็นปัญหาของชีวิตและสังคม พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมสงบสุข สงบมีเอกภาพ ความเสมอภาคบนหลักพื้นฐานของการดำเนินชีวิตโดยให้มีความรัก มีเมตตาต่อสรรพสิ่งมีชีวิตที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันโดยการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีปกติไม่เดือดร้อน เป็นที่รองรับของธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล ซึ่งมีประโยชน์และอันสงสืบไปอย่างต่อเนื่อง

2.3 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปโรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปี 2555- 2556 (Hospital Profile)

โรงพยาบาลร้อยเอ็ด เป็น โรงพยาบาลศูนย์ระดับ A (Advance-level Referral Hospital) ขนาด 540 เตียง สามารถรองรับผู้ป่วยส่งต่อจากโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ดและโรงพยาบาลทั่วไปจากจังหวัดใกล้เคียง มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบได้แก่ การให้บริการ

⁵⁰พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2546), หน้า 238.

สาธารณสุข ในระดับ ปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ โดยให้บริการผสมผสาน ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรคการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ รวมทั้งการให้บริการแก่ผู้ป่วย ที่ต้องการแพทย์ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางซึ่งส่งต่อมาจากโรงพยาบาลชุมชนหรือโรงพยาบาลทั่วไปตามขั้นตอนการส่งต่อผู้ป่วย ให้บริการสาธารณสุขในเขตเมืองและพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข มีศูนย์แพทยศาสตร์ ศึกษาชั้นคลินิก ผลิตแพทย์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นสถานที่ ฝึกอบรมบุคลากรสาธารณสุขในระดับต่ำกว่า และสูงกว่าปริญญาตรี รวมถึงการรับพิจารณาจริยธรรมวิจัยของหน่วยงาน และโรงพยาบาลใกล้เคียง มี ศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชนเขตเมือง (ศสม.) จำนวน 2 แห่ง และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต) เครือข่าย จำนวน 18 แห่ง

1. จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยพื้นที่ 20 อำเภอ โรงพยาบาลชุมชน 16 แห่ง ประชากรตามทะเบียนราษฎร จำนวน 1,308,159 คน โรงพยาบาลร้อยเอ็ด รับผิดชอบประชากร จำนวน 1,308,159 คน

2. ข้อมูลการบริการ ประจำปีงบประมาณ 2555

2.1 จำนวนผู้ป่วยนอกทั้งหมด 541,416 ครั้ง

2.2 จำนวนผู้ป่วยในทั้งหมด 51,953 ราย

2.3 อัตราครองเตียง ร้อยละ 128.97

2.4 ค่า RW รวม 93,133.63

3. ข้อมูลอัตรากำลัง ประจำปีงบประมาณ 2555 ณ. ธ.ค. 55 ทั้งหมด คน

3.1 ชำรภาพการ = 675 คน

3.2 พนักงานราชการ = 27 คน

3.3 ลูกจ้างประจำ = 135 คน

3.3 ลูกจ้างชั่วคราว = 921 คน

4. ข้อมูลทางการเงิน ประจำปีงบประมาณ 2555 ณ. 30 พ.ย. 55

4.1 เงินสด ณ 30 พฤศจิกายน 2555 = 557,910,644.70 บาท

4.2 Quick Ratio = 1.84

4.3 Current Ratio = 2.02

4.4 Cash Ratio = 1.57

4.5 หนี้สิน = 149,684,401.44 บาท

5. ข้อมูลจำนวนเตียงบริการผู้ป่วยในปัจจุบัน จำนวน 601 เตียง

- 5.1 อาคารอายุรกรรม (2 ชั้น) 30 เตียง
- 5.2 อาคารศัลยกรรม 1-4 120 เตียง
- 5.3 อาคารมหาวิโร 1-4 52 เตียง
- 5.4 อาคารเบญจสิริ 1-5 60 เตียง
- 5.5 อาคารอนุสรณ์ หมอพีร์ คาทอน 60 เตียง
- 5.6 อาคารวิฑูร-สุบิน คนศิลป์ 30 เตียง
- 5.7 อาคารอายุรกรรม (หลังใหม่ 5 ชั้น) 114 เตียง
- 5.8 อาคารกุมารเวชกรรม 2-3 60 เตียง
- 5.9 อาคารเซงกวง-หนูเที่ยง อสิริรัตน์ 30 เตียง
- 5.10 อาคารแม่ปลั่ง (จิตเวช) 15 เตียง
- 5.11 อาคารศัลยกรรมกระดูก 30 เตียง
- 5.12 อาคาร ICU ศัลยกรรม 0 เตียง
6. ข้อมูลเตียงบริการผู้ป่วยในอนาคต
7. ข้อมูลจำนวนเตียงบริการผู้ป่วยตามเกณฑ์ GIS

หน่วยงานภายใน

หน่วยงานภายในโรงพยาบาลร้อยเอ็ดประกอบไปด้วยกลุ่มงานต่างๆ แบ่งแยกออกเป็นหมวดหมู่ใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. กลุ่มงานสูติ - นรีเวชกรรม
2. กลุ่มงานศัลยกรรม
3. กลุ่มงานอายุรกรรม
4. กลุ่มงานกุมารเวชกรรม
5. กลุ่มงานศัลยกรรมกระดูก
6. กลุ่มงานจักษุวิทยา
7. กลุ่มงานโสต ศอ นาสิก
8. กลุ่มงานจิตเวช

นอกจากจะมีหน่วยงานที่ให้บริการทางด้านสุขภาพทั้ง 8 แล้ว โรงพยาบาลร้อยเอ็ดยังมีหน่วยงานที่สนับสนุนภารกิจด้านการบริการอีกหลายหน่วยงานด้วยเช่นกัน⁵¹

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาดำรงและเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาได้รับทราบหลักการและแนวทางในการสร้างเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ถูกต้องตามขั้นตอน โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ตามหลักการและขั้นตอนที่ได้ศึกษามาและได้ผ่านการตรวจ สอบ แนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่ถูกต้องสมบูรณ์และมีคุณภาพก่อนนำไปใช้ ดังนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าจึงมีความสนใจที่จะ ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

อมร อ่ำไพรุ่งเรือง ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมการรักษาและการลงละเมิดศีล 5 ของพุทธศาสนิกชนกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักการและเจตนารมณ์ของการรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ก็คือเจตนารมณ์ที่มุ่งให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียนกัน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา นอกจากนั้นยังครอบคลุมถึงการจัดระบบโครงสร้างทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมและสภาพแวดล้อม อีกทั้งยังมีเจตนารมณ์ที่จะครอบคลุมให้สามารถแก้ไขปัญหาสังคมยุคใหม่ได้ทั้งหมด ดังนั้น เจตนารมณ์ของการรักษาศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ไม่เพียงแต่ จะแก้ไขปัญหาเรื่องการละเมิดกันระหว่างบุคคลกับบุคคลแบบตรงไปตรงมาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงปัญหาที่กว้างขึ้น ดังได้กล่าวข้างต้น

2) ปัจจัยส่วนบุคคลของพุทธศาสนิกชน กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 21 – 25 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพโสด เป็นพนักงานบริษัท อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมานานมากกว่า 5 ปี เขตที่อยู่อาศัยกระจายทั่วกรุงเทพมหานคร และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร และอพาร์ทเมนท์

⁵¹โรงพยาบาลร้อยเอ็ด, "ข้อมูลทั่วไปโรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปี 2555- 2556 (Hospital Profile)", ร้อยเอ็ด : โรงพยาบาลร้อยเอ็ด, 2555, (ัดสำเนา).

3) ทักษะการปฏิบัติที่มีต่อการรักษาและการส่องละเมิดศีล 5 ของพุทธศาสนิกชน กรุงเทพมหานคร เห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน และทัศนคติไม่เห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ การล่าสัตว์เป็นกีฬาที่น่าตื่นเต้น

4) ทุกปัจจัยไม่ว่าจะเป็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ รายได้ ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัย เขตที่อาศัย และลักษณะสภาพแวดล้อมที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร มีผลต่อระดับทัศนคติที่มีต่อศีล 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5) พุทธศาสนิกชน กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ละเมิดศีล 5 โดยการ ฆ่าสัตว์ หยิบเงิน พ่อแม่ไปใช้โดยไม่บอกกล่าว มีเพศสัมพันธ์กับคู่อริของตนก่อนแต่งงาน โกหกพ่อแม่ และ ดื่ม เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ดื่มสุรา และ ดื่มเบียร์, ไวน์ ส่วนพฤติกรรมการรักษาศีล 5 ส่วนใหญ่ รักษาศีลอย่างเข้มงวดในบางโอกาส (เช่น เมื่อเข้าอบรมกรรมฐาน) และส่วนใหญ่รักษาศีลข้อ 2 รองลงมา รักษาศีลข้อ 3 ข้อ 1 ข้อ 5 และ ข้อ 4 ตามลำดับ มีเป็นส่วนน้อยที่ไม่เคยรักษาศีล 5 เลย และส่วนใหญ่เห็นว่าสถานที่ที่มีผลต่อการรักษาศีล 5 และพบว่าสถานที่ที่มีผลมากที่สุดคือที่วัด รองลงมาคือที่บ้าน ที่ทำงานตามลำดับ

6) ทุกปัจจัยไม่ว่าจะเป็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ รายได้ ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัย เขตที่อาศัย ลักษณะสภาพแวดล้อมที่อาศัยในเขต กรุงเทพมหานคร และทัศนคติต่อการรักษาและส่องละเมิดศีล 5 พบว่า มีผลต่อพฤติกรรม การรักษาและส่องละเมิดศีล 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7) ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้คนไทยไม่สามารถรักษาศีล 5 ได้ เป็นเพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว พุทธศาสนิกชนไม่ใส่ใจในศาสนาและ เพราะความอยากได้อะไรก็มีไม่รู้จักพอของมนุษย์ ส่วนแนวทางแก้ไขพุทธศาสนิกชน กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ แนะนำให้ บอกให้รู้ถึงโทษของการทำร้ายสัตว์ รัฐบาลควรทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นเพื่อให้ ประชาชนมีงานทำ ควรบอกถึงข้อดีของการรักเดียวใจเดียว ควรณรงค์ ให้พูดแต่ความจริง ไม่ โกหก ควรบอกให้รู้ถึงโทษของการดื่มสุรามีข้อเสียอย่างไรบ้าง ส่วนแนวทางที่จะสามารถช่วยให้ พุทธศาสนิกชนหันมารักษาศีล 5 มากขึ้น ส่วนใหญ่แนะนำ ให้ พ่อแม่ควรให้การอบรมสั่งสอนตั้งแต่

ยังเป็นเด็ก ควรมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้คนหันมาสนใจในพระพุทธศาสนามากขึ้น งดสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เกิดสิ่งล่อใจ เช่น ผับ คาราโอเกะและควรมีบทลงโทษที่จริงจังและรุนแรงมากขึ้น⁵²

วิไลพร อุ้นเจ้าบ้าน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ศึกษาพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร" ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มีพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่มีเพศ ตำแหน่ง อายุ เคยบวชเป็นภิกษุ สามเณร หรือบวชชีพราหมณ์ถือศีลอุโบสถในพระพุทธศาสนา แตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ที่ปฏิบัติงานอยู่สำนักงานอบต. ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ปัญหา แนวทางการแก้ไข และแนวทางส่งเสริม การนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน จากผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ได้แก่ ส่งเสริมให้กินเจ หรือมังสวิรัตเพื่อสุขภาพมากขึ้น ครอบครัวต้องดูแลเอาใจใส่ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตตั้งแต่ยังเด็กๆ ปลูกจิตสำนึกให้นึกถึงปัญหาที่จะตามมา และรณรงค์เรื่องการแต่งกายสุภาพแบบไทย รักษาวลสงวนตัว เข้มงวดเรื่องวัฒนธรรมภาษา และต้องปลูกฝังให้เป็นคนซื่อสัตย์ รณรงค์ให้ความรู้เรื่องพิษภัยของการดื่มสุรายาเสพติด⁵³

⁵²อมร อำไพรุ่งเรือง, "การศึกษาพฤติกรรมกรรมการรักษาและการล่วงละเมิดศีล 5 ของพุทธศาสนิกชนกรุงเทพมหานคร", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2554, 125 หน้า.

⁵³วิไลพร อุ้นเจ้าบ้าน, "ศึกษาพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2554, 151 หน้า.

สิบเอกสุชาย ทะสุวรรณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 กรณีศึกษากรมทหารขนส่งรักษาพระองค์" ผลการวิจัยพบว่า

1) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มสุราของข้าราชการทหาร กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้าราชการทหาร มีพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านจิตวิทยา ด้านสังคม และด้านการรับรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุรา

2) การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านการดื่มสุราของข้าราชการทหาร กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ ซึ่งมีสมมติฐานว่า ข้าราชการทหาร กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ที่มีข้อมูลทั่วไปต่างกัน มีพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 แตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศและด้านวุฒิการศึกษาสูงสุด ส่งผลให้มีพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 แตกต่างกัน คือ ข้าราชการทหารที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 แตกต่างกันในด้านสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และข้าราชการทหารที่มีคุณวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษา มีระดับพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 ด้านจิตวิทยา มากกว่า ข้าราชการทหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับ ปวช., ปวส., หรืออนุปริญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มสุราของข้าราชการทหาร กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ พบว่า ความคิดเห็นโดยรวมต่อมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐบาล มีผลต่อการควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในขณะที่ข้าราชการทหารไม่เห็นด้วยต่อมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐบาล จึงกล่าวได้ว่า มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐบาลมีผลต่อพฤติกรรมการดื่มสุราของข้าราชการทหาร กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์⁵⁴

⁵⁴สุชาย ทะสุวรรณ, "ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 กรณีศึกษากรมทหารขนส่งรักษาพระองค์", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), 2554, 142 หน้า.

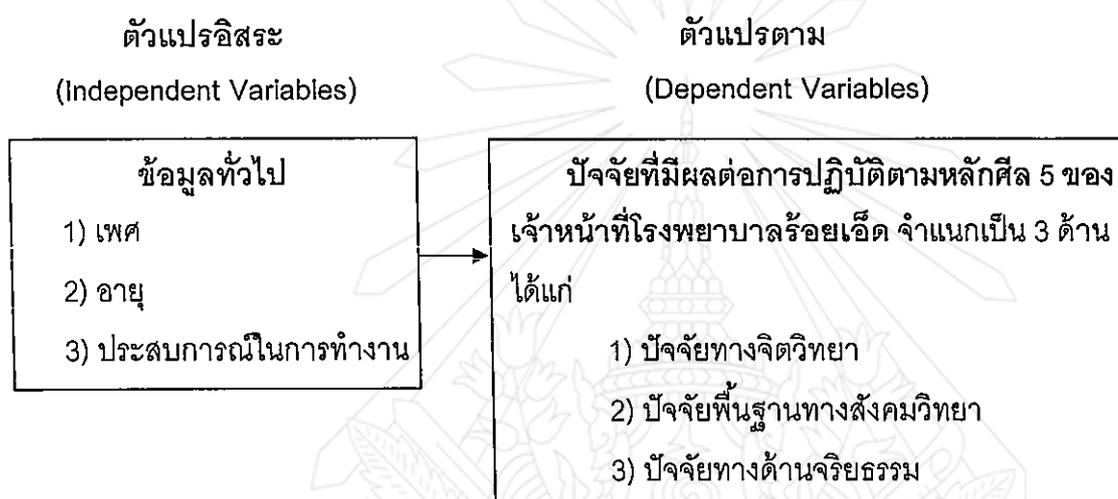
กุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร และมนตรี คู่ควร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษารัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องความหมายของศีล และรู้ว่าการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เป็นการละเมิดศีล 5 โดยจะรับรู้เรื่องศีล 5 จากสื่อโทรทัศน์มากกว่าสื่ออื่น ๆ ส่วนพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน นิสิตนักศึกษาจะละเมิดศีลข้อ 1 เพราะต้องตบยุงหรือแมลงที่มารบกวน ละเมิดศีลข้อ 2 โดยทุจริตในการสอบ ลอกการบ้านหรือรายงานของเพื่อน ละเมิดศีลข้อ 4 โดยเล่าเรื่องไม่ตรงกับความจริงต่อพ่อแม่และละเมิด ศีลข้อ 5 โดยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สำหรับศีลข้อ 3 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยละเมิดหรือนาน ๆ ครั้งจึงจะทำผิดศีลข้อนี้ เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่จะรักและซื่อสัตย์ต่อแฟน สำหรับความแตกต่างทางพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันพบว่า เพศชายจะละเมิดศีลข้อ 3 มากกว่าเพศหญิง และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างศีลทั้ง 5 ข้อมีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกข้อ⁵⁵

⁵⁵กุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร และมนตรี คู่ควร, "พฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษารัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร", รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), 2548, 235 หน้า.

2.5 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ซึ่งได้มีการศึกษาจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยทางจิตวิทยา และด้านปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีจากเอกสารประกอบการสอนของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เรื่อง จิตวิทยาทั่วไป⁵⁶ ส่วนด้านปัจจัยทางด้านจริยธรรม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Bigge, Morris L. ในหนังสือเรื่อง Learning Theories for teachers⁵⁷ นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2.1 ดังนี้

ภาพประกอบที่ 2.1 การแสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

⁵⁶มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, "จิตวิทยาทั่วไป", อ่างแล้ว, (อัสสัมชัญ).

⁵⁷Bigge, Morris L., Learning Theories for teachers, อ้างใน คณาจารย์กลุ่มจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, "พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน", อ่างแล้ว, (อัสสัมชัญ).

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด”
นี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับขั้นตอนและ
วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.1.1 ประชากร

ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำนวน 1,656 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำนวน 322 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดย
ใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ซึ่งจะนำเสนอเทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างต่อไปในข้อ 3.2

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane)¹

¹ผศ.ดร.ยุทธ ใภยวรรณ และผศ.ดร.กุสุมา ผลาพรหม, พื้นฐานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร :
ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2553), หน้า 122.

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	ขนาดของประชากร
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

$$\begin{aligned} \text{แทนสูตร} \quad n &= \frac{1,656}{1 + 1,656 \times (0.05)^2} \\ n &= \frac{1,656}{1 + 1,656 \times (0.0025)} \\ n &= \frac{1,656}{5.14} = 322.19 \end{aligned}$$

ตัดทศนิยมได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน = 322 คน

3.2.3 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)² โดยวิธีการจับสลาก ซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

- 1) จัดทำบัญชีรายชื่อเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำนวน 1,656 คน
- 2) เขียนรายชื่อเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ลงในแผ่นกระดาษโดยใช้ 1 เลขที่ ต่อ 1 แผ่นแล้วม้วนสลากนำลงกล่องแล้วเขย่าให้คละกััน
- 3) จับขึ้นมาทีละแผ่น โดยแต่ละครั้งที่หยิบมาได้ต้องนำแผ่นสลากมาจดบันทึกไว้ว่าได้เจ้าหน้าที่คนใด
- 4) ม้วนสลากแผ่นเดิมใส่ลงในกล่องเดิม แล้วจับสลากขึ้นมาใหม่ เพื่อที่จะให้โอกาสถูกเลือกเท่ากัน
- 5) กรณีหยิบได้บ้านเลขที่เดิมก็ไม่นำมาพิจารณา ใส่ลงไปในกลุ่มเดิมแล้วจับขึ้นมาใหม่อีกครั้ง ทำอยู่อย่างนี้เรื่อยไปจนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามที่กำหนดไว้

²บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น ฉบับแก้ไขปรับปรุง, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2553), หน้า 42.

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	คะแนน	หมายถึง	มากที่สุด
4	คะแนน	หมายถึง	มาก
3	คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
2	คะแนน	หมายถึง	น้อย
1	คะแนน	หมายถึง	น้อยที่สุด ³

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนดังนี้

3.4.1 ศึกษาหนังสือ เอกสาร ตำรา วารสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับงานวิจัยครั้งนี้

3.4.2 กำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างเป็นข้อคำถาม ในแบบสอบถาม

3.4.3 สร้างแบบสอบถามโดยประยุกต์และเก็บความหมาย รายละเอียดจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่มีข้อความเกี่ยวข้องกับตัวแปรมาเขียนข้อคำถามขึ้น และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงต่อไป

3.4.4 แก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ และนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขความเที่ยงตรงทั้งด้านโครงสร้างเนื้อหา

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 121.

และจำนวนภาษา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item-objective Congruence Index)⁴ มีเกณฑ์ ดังนี้

+1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
-1	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นหรือข้อความนั้นว่าไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ

IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

(เกณฑ์ในการเลือกคำถาม พิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า หรือเท่ากับ 0.66)

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

- 1) พระราชปริยัติวิมล, ดร.
ตำแหน่ง รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด
วุฒิการศึกษา ป.ธ.4, พ.ม., ศน.บ.(ปรัชญา), M.A.(Buddhist Studies), Ph.D.
(Pali and Buddhism)
- 2) นายเยี่ยม อามาตย์มุลตรี
ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด
วุฒิการศึกษา พ.ม., กศ.บ. (ภาษาไทย) กศ.ม. (การสอนภาษาไทย)
- 3) นายแพทย์ณรงค์ อึ้งตระกูล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลร้อยเอ็ด
วุฒิการศึกษา แพทย์ศาสตรบัณฑิต

⁴ ผศ.ดร.ยุทธ ไภยวรรณ และ ผศ.ดร.กุสุมา ผลาพรม, พื้นฐานการวิจัย, อ้างแล้ว, หน้า 181-182.

3.4.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปวิเคราะห์ค่า IOC จากการหาค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ผลปรากฏว่าได้ค่า IOC ที่ระดับ 0.67 จำนวน 2 ข้อ และค่า IOC ที่ระดับ 1 จำนวน 19 ข้อ

3.4.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลมหาสารคาม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.4.7 การทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดำเนินการเป็นลำดับ ดังนี้

1) หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกใช้ได้ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าข้อนั้นมีอำนาจจำแนกใช้ได้ สมควรนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .20-.78

2) นำข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด โดยใช้วิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ผลการทดสอบ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .87

3.4.8 แก้ไขปรับปรุง และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 ขอลงชื่อขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นำเรียนผู้อำนวยการโรงพยาบาลร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.5.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลพร้อมด้วยผู้ช่วยวิจัย โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟัง โดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมดคิดเป็น 100%

3.5.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแล้วทั้งหมด เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ

3.6.2 นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วมาดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์

3.6.3 นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.6.4 วิเคราะห์ข้อมูลระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวม รายด้าน และรายข้อ แล้วแปลผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.51-5.00	หมายถึง	มีปัจจัยอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.51-4.50	หมายถึง	มีปัจจัยอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.51-3.50	หมายถึง	มีปัจจัยอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.51- 2.50	หมายถึง	มีปัจจัยอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.50	หมายถึง	มีปัจจัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ⁵

3.6.5 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ดกับปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square)

3.6.6 วิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แจกแจงความถี่ (Frequency) ประกอบตาราง

3.6.7 นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.7.1 การหาคุณภาพของแบบสอบถามใช้สถิติ ดังนี้

1) การหาค่าอำนาจจำแนกของแต่ละข้อ

2) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

(α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

3.7.2 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) มีดังนี้

1) ค่าร้อยละ (Percentage)

2) ค่าเฉลี่ย (\bar{X})

3) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4) ค่า Chi-Square Test

⁵ เรืองเดียวกัน, หน้า 121.

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด" เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
Pearson chi-square	แทน	ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square)
*	แทน	มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และ ประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบ การบรรยาย

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์หาค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียงลำดับความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 4.1-4.3

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	132	40.99
หญิง	190	59.01
รวม	322	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 59.01 และเพศชาย จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 40.99

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน และร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

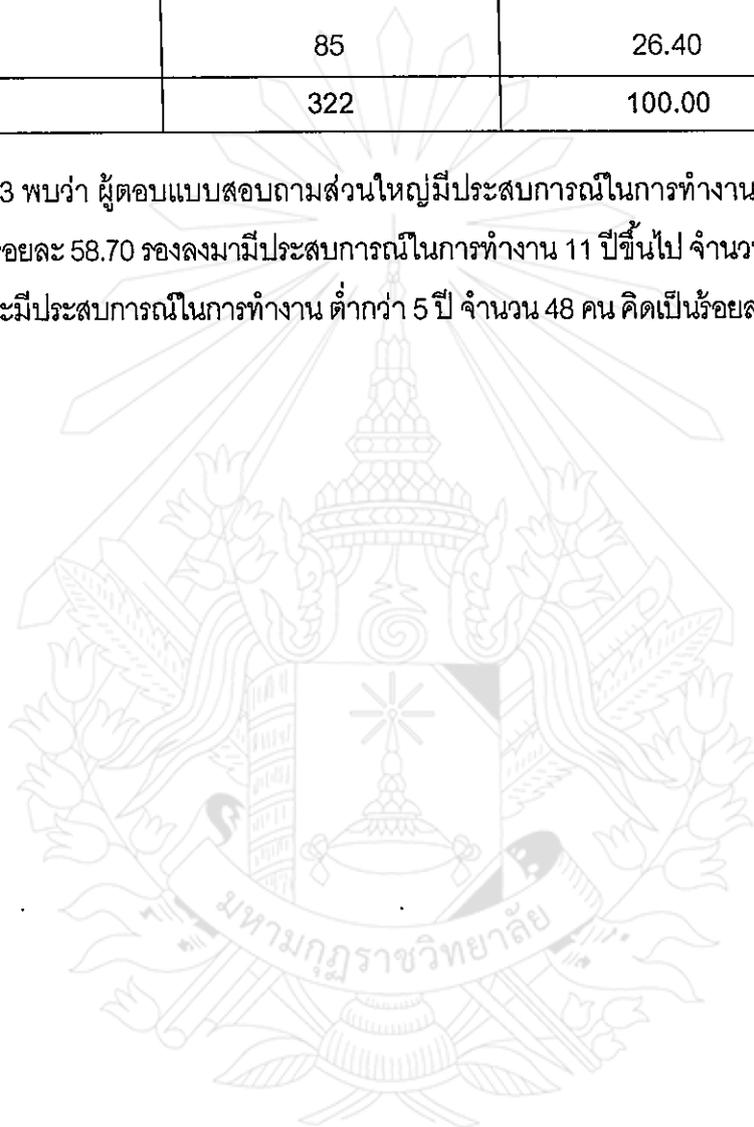
อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 30 ปี	89	27.64
31 – 50 ปี	175	54.35
51 ปีขึ้นไป	58	18.01
รวม	322	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 50 ปี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 54.35 รองลงมาคืออายุ ไม่เกิน 30 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 27.64 และมีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 18.01

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน และร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	48	14.90
5-10 ปี	189	58.70
11 ปีขึ้นไป	85	26.40
รวม	322	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 58.70 รองลงมามีประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปีขึ้นไป จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 และมีประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 14.90

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5
ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 4.4-4.8

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการ
ปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ปัจจัยทางจิตวิทยา	4.63	0.63	มากที่สุด
ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา	3.63	0.78	มาก
ปัจจัยทางจริยธรรม	4.28	0.70	มาก
รวม	4.18	0.70	มาก

(n = 322)

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา รองลงมา คือ ปัจจัยทางจริยธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจัยทางจิตวิทยา โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ปัจจัยทางจิตวิทยา	ระดับปัจจัย		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	หลักศีล 5 เป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานที่รู้จักกันในดีในหมู่ชาวพุทธ	4.42	0.59	มาก
2	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม	4.84	0.43	มากที่สุด
3	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วยให้เรารู้จักมีสติในการกระทำสิ่งต่างๆ	4.69	0.65	มากที่สุด
4	เมื่อมีสติก็จะทำให้เกิดปัญหาหยิ่งเห็นความจริงในทุกเรื่องอย่างถ่องแท้	4.60	0.56	มากที่สุด
5	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วยขัดเกลากิเลส	4.36	0.82	มาก
6	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วยควบคุมความประพฤติมิให้พลาดตกลงในความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่ง	4.76	0.54	มากที่สุด
7	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะนำไปสู่ความสงบของจิตใจ	4.78	0.54	มากที่สุด
8	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 เพื่อละ เพื่อลด เพื่อเลิกพฤติกรรมต่างๆ	4.62	0.58	มากที่สุด
9	รู้ถึงโทษของการกระทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง	4.32	0.83	มาก
10	หลักศีล 5 เป็นตัวช่วยให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข	4.77	0.49	มากที่สุด
รวม		4.63	0.63	มากที่สุด

(n = 322)

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจัยทางจิตวิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดแปดข้อ และอยู่ในระดับมากสองข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 2 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม" รองลงมา คือ ข้อที่ 7 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะนำไปสู่ความสงบของจิตใจ" ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 9 ที่ว่า "รู้ถึงโทษของการกระทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง"

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา	ระดับปัจจัย		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้คนเราใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรักใคร่ปรองดองกัน	3.76	0.73	มาก
2	หากพฤติกรรมผิดศีล 5 จะส่งผลกระทบต่อตัวท่านเองและคนรอบข้าง เช่น ครอบครัว เพื่อน เป็นต้น	3.56	0.88	มาก
3	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ไดจะเป็นคุณแก่ตนเองและสร้างควมมีเอกภาพทางสังคมร่วมกับผู้อื่น	3.58	0.77	มาก
4	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะส่งผลให้ตนเองและผู้อื่นปลอดภัยจากความเลื่อมและความมัวเมาทั้งหลาย	3.60	0.82	มาก
5	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุขและเจริญงอกงามมากขึ้นจากชุมชนเป็นสังคม เป็นประเทศ	3.72	0.78	มาก
6	หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว ก็แสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา	3.64	0.79	มาก
7	หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม	3.54	0.71	มาก
รวม		3.63	0.78	มาก

(n = 322)

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งเจ็ดข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้คนเราใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรักใคร่ปรองดองกัน" รองลงมา คือ ข้อที่ 5 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุข และเจริญงอกงามมากขึ้นจากชุมชนเป็นสังคม เป็นประเทศ" ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 7 ที่ว่า "หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม"

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจัยทางจริยธรรม โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ปัจจัยทางจริยธรรม	ระดับปัจจัย		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วยให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมายของบ้านเมือง	4.09	0.68	มาก
2	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข	4.06	0.76	มาก
3	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นการรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้	4.59	0.67	มากที่สุด
4	การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะเกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง	4.36	0.69	มาก
รวม		4.28	0.70	มาก

(n = 322)

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปัจจัยทางจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดหนึ่งข้อ อยู่ในระดับมากสามข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ที่ว่า "ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นการรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้" รองลงมา คือ ข้อที่ 4 ที่ว่า "ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะเกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง" ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 2 ที่ว่า "ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข"

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด
ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.8-4.10

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าร้อยละและค่าโคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวม กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ

ปัจจัย	เพศชาย		เพศหญิง		Pearson chi-square P = .00*
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ปัจจัยทางจิตวิทยา	51	38.64	82	43.16	Pearson chi-square P = .00*
ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา	45	34.09	64	33.68	
ปัจจัยทางจริยธรรม	36	27.27	44	23.16	
รวม	132	100.00	190	100.00	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวม กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ

ปัจจัย	ไม่เกิน 30 ปี		31 – 50 ปี		51 ปีขึ้นไป		Pearson chi-square P = .21
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ปัจจัยทางจิตวิทยา	33	37.08	53	30.29	20	34.48	
ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา	25	28.09	65	37.14	17	29.31	
ปัจจัยทางจริยธรรม	31	34.83	57	32.57	21	36.21	
รวม	89	100.00	175	100.00	58	100.00	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวม กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์ในการทำงาน

ปัจจัย	ต่ำกว่า 5 ปี		5-10 ปี		11 ปีขึ้นไป		Pearson chi-square P = .29
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ปัจจัยทางจิตวิทยา	12	25.00	51	26.98	15	17.65	
ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา	22	45.83	82	43.39	30	35.29	
ปัจจัยทางจริยธรรม	14	29.17	56	29.63	40	47.06	
รวม	48	100.00	189	100.00	85	100.00	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์ในการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ข้อที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1	ควรมีการจัดอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ โดยนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรมเทศนาทุกเดือน	22
2	ควรดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมายของบ้านเมืองเพื่อให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข	15
3	ควรจัดให้มีการประกาศยกย่องบุคคลตัวอย่างในหน่วยงาน ที่ปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 อย่างเคร่งครัด และเป็นแบบอย่างที่ดี	10
4	ควรมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับเจ้าหน้าที่อย่างน้อย สัปดาห์ละ 1 วัน	5
5	ควรจัดจัดให้มีการฝึกวิปัสสนากรรมฐานให้กับเจ้าหน้าที่	3

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก คือ ควรมีการจัดอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ โดยนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรมเทศนาทุกเดือน ควรดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมายของบ้านเมืองเพื่อให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข และควรจัดให้มีการประกาศยกย่องบุคคลตัวอย่างในหน่วยงาน ที่ปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 อย่างเคร่งครัด และเป็นแบบอย่างที่ดี

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด" มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด 2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด กับปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำนวน 322 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามานะ (Taro Yamane)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิด ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ โดยใช้หลักของ Likert Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ ค่า Chi-Square Test โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัยตามข้อค้นพบได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผล

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

จากการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด สรุปได้ดังนี้

5.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 59.01 และเพศชาย จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 40.99 มีอายุระหว่าง 31 – 50 ปี จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 54.35 รองลงมาคืออายุ ไม่เกิน 30 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 27.64 และมีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 18.01 มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 58.70 รองลงมาคือมีประสบการณ์ในการทำงาน 11 ปีขึ้นไป จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 และมีประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 14.90

5.1.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด สรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา รองลงมา คือ ปัจจัยทางจริยธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปผลได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางจิตวิทยา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 2 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม" ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 9 ที่ว่า "รู้ถึงโทษของการกระทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง"

2) ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้คนเราใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรักใคร่ปรองดองกัน" ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 7 ที่ว่า "หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม"

3) ปัจจัยทางกฎหมาย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ที่ว่า "ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นการรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้"

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 2 ที่ว่า “ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข”

5.1.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด กับปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ และประสบการณ์ในการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

5.1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก คือ ควรมีการจัดอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ โดยนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรมเทศนาทุกเดือน ควรดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมายของบ้านเมืองเพื่อให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข และควรจัดให้มีการประกาศกย่องบุคคลตัวอย่างในหน่วยงาน ที่ปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 อย่างเคร่งครัด และเป็นแบบอย่างที่ดี

5.2 อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด มีผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

5.2.1 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ศีล 5 เป็นศีลหรือหลักปฏิบัติพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนทุกคนควรประพฤติปฏิบัติ ซึ่งศีล 5 เป็นหลักการดำเนินชีวิตอย่างง่าย ๆ ที่เราสามารถปฏิบัติได้อย่างสบาย ๆ ซึ่งเมื่อเราปฏิบัติแล้วจะช่วยให้ชีวิตเราดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และลดปัญหาต่างๆ ให้กับทั้งตัวเอง ครอบครัวและสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มีพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า คีล 5 เป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานที่รู้จักกันในดีในหมู่ชาวพุทธ เป็นหลักจำเป็นในสังคมมนุษย์ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดความปกติ ทั้งในตนเองและสังคม เพราะช่วยควบคุมความประพฤติมิให้พลาดถลาลงในความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงจัดอยู่ในระดับศีลธรรมอันเป็นมูลฐานที่จะนำไปสู่ความสงบของจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Freud, S. ที่กล่าวว่า ปัจจัยทางสังคมเป็นปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคม และเป็นที่ยอมรับ ของบุคคลในสังคมนั้นด้วย การกระทำของผู้อื่นและผลกรรมที่ได้รับจึงทำให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นไปกฎระเบียบ และตัวแบบทางสังคม

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวม เพื่อความสงบสุขของสังคม คือเพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง ความหวาดระแวง และความวุ่นวายในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธรรมรักขิต ที่กล่าวว่า พระพุทธศาสนา ได้หยั่งรากฝังลึกในราชอาณาจักรไทย มีบทบาทและอิทธิพลต่อวัฒนธรรม ศิลปะ ภาษา สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และประเพณีไทย เป็นต้น ปราภฏให้เห็นในด้าน ต่าง ๆ เช่นในด้านวิถีชีวิต ชาวไทยนับถือและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาด้วยจิตใจเลื่อมใสอย่างยิ่ง การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมไทย

เมื่อแยกออกเป็นรายด้าน พบประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมได้ ดังนี้

1) จากผลการศึกษาข้อมูลด้านที่ 1 คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม" ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า คีล 5 คือศีลพื้นฐานที่ชาวพุทธทุกคนพึงยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อความสุขความเจริญของตนเอง ดังนั้น คีล 5 มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เพราะจะทำให้ตัวเองครอบครัวและสังคมมีแต่ความสุข ความเจริญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ประยูร ปรยุตโต) ศีลเป็นข้อกำหนดอย่างต่ำที่สุดในทางความประพฤติของมนุษย์ เท่าที่จำเป็นพอที่จะให้สังคมมนุษย์อยู่กันโดยปกติสุขและแต่ละคนมีชีวิตที่ไม่เป็นโทษภัย เรียกข้อกำหนดนี้ว่า ลีชาต 5 (ข้อฝึกความประพฤติ) หรือที่ต่อมาเรียกกันเป็นสามัญว่า ศีลห้า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 9 ที่ว่า "รู้ถึงโทษของการกระทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง" ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ศีล 5 เกิดขึ้นจากสามัญสำนึกของมนุษย์ ที่ปรารถนาจะอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข ปลอดภัย โดยไม่ต้องหวาดระแวงหรือกลัวอันตราย หรือกลัวว่าจะถูกเบียดเบียนทำร้าย ไม่ว่าจะจากใคร หรือด้วยวิธีใดก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายในหนังสือคู่มือมนุษย์ไว้ตอนหนึ่งว่า "ศีล หมายถึง การประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามหลักทั่ว ๆ ไปที่มีหลักอยู่ว่า ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้ตนเดือดร้อน ในการที่เกี่ยวข้องกันอยู่เป็นสังคมมนุษย์หรือเกี่ยวข้องกันในครอบครัว หรือแม้ที่สุดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของเครื่องใช้สอยต่าง ๆ ที่เป็นของจำเป็นแก่ชีวิต ซึ่งทั้งหมดนั้น เราจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องในลักษณะที่จะไม่เกิดโทษหรือเกิดอันตรายขึ้นจากสิ่งเหล่านี้ ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีล"

2) จากผลการศึกษาข้อมูลด้านที่ 2 คือ ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 1 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้คนเราใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรักใคร่ปรองดองกัน" ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม ถ้าทุกคนมีความเอื้อเฟื้อสามัคคีกัน รักใคร่ปรองดองกัน มีเมตตาสงสารเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่มีใครทำร้ายใคร ไม่แย่งชิงของรักของใคร ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่น จะนำไปสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธรรมรักขิต ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนาได้หยั่งรากฝังลึกในราชอาณาจักรไทย มีบทบาทและอิทธิพลต่อวัฒนธรรม ศิลปะ ภาษา สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และประเพณีไทย เป็นต้น ปรากฏให้เห็นในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านวิถีชีวิต ชาวไทยนับถือและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาด้วยจิตใจเลื่อมใสอย่างยิ่ง การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมไทย

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 7 ที่ว่า "หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม" ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ศีล 5 เป็นคุณธรรมพื้นฐาน เป็นเครื่องช่วยควบคุมกายวาจาของมนุษย์ให้เรียบร้อย เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขพอสมควร หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิด ความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า ศีลตามพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์หมายถึง ความประพฤติดีทางกาย และวาจา หรือ

การรักษาพยาบาลและวาทะให้เรียบร้อยให้ตั้งอยู่ในความดีงาม รักษาปกติตามระเบียบวินัยให้ปกติ มี การงานที่สะอาดปราศจากโทษเป็นความสุขจิตทางกาย วาจาและอาชีพ

3) จากผลการศึกษาข้อมูลด้านที่ 3 คือ ปัจจัยทางจริยธรรม พบว่า ปัจจัยที่มีผล ต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็น เช่นนี้อภิปรายได้ว่า บุคคลในสังคมถ้าต้องการอยู่อย่างสงบสุข ต้องมีจริยธรรมเป็นพื้นฐานใน การดำเนินชีวิต ซึ่งเปรียบเสมือนกับศีล 5 เพื่อให้สังคมมนุษย์เกิดสันติสุขปราศจากการเบียดเบียน ซึ่งกันและกัน ดังนั้นความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าของสังคมจึงขึ้นอยู่กับความมีจริยธรรม ของบุคคลในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มอริส บิกกี (Morris Bigge) ได้กล่าวถึงธรรมชาติ ของมนุษย์โดยคำนึงถึงในแง่ของจริยธรรม (Moral) และการกระทำ (Action) ควบคู่กัน ซึ่งธรรมชาติ ทางจริยธรรมและการกระทำของมนุษย์จะมีความสัมพันธ์กันและมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 3 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นการรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้" ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การปฏิบัติ ตามหลักศีล 5 ไม่เพียงเป็นการรักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ หรือเพื่อรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้เท่านั้น แต่ยังเป็นการให้ทานที่มีคุณค่ายิ่งกว่าการให้วัตถุใดๆ ทั้งสิ้น เพราะในขณะที่ใครคนหนึ่งรักษาศีล ทุกชีวิตจะได้รับประโยชน์อันมหาศาล นั่นคือได้รับความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของศีล ตามความที่ปรากฏในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้กล่าวไว้ว่า แม้ศีลนั้นถึง จะต่างกันโดยประเภทเป็นอันมาก มีความปรกติ เป็นลักษณะ เหมือนรูปซึ่งต่างกันโดยประเภทเป็น อันมาก ก็มีภาวะจะพึงเห็นได้เป็นลักษณะฉะนั้น เหมือนอย่างว่า แม้รูปอายุตนะถึงจะต่างกันโดย ประเภทเป็นอันมากโดยที่ต่างกันด้วยสีเขียว สีเหลืองเป็นต้น ก็มีภาวะที่จะพึงเห็นได้เป็นลักษณะ เพราะถึงแม้รูปอายุตนะจะต่างกันโดยประเภทแห่งสีเขียวเป็นต้น ก็ไม่พ้นไปจากภาวะที่จะพึงเห็น ได้ฉันใด แม้ศีลถึงจะต่างกันโดยประเภทเป็นอันมากโดยต่างกันด้วยเจตนา เป็นต้น ก็มีความปกติ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วด้วยสามารถแห่งความทรงอยู่อย่างระเบียบเรียบร้อยของกิริยาทางกายเป็นต้น และสามารถแห่งความเป็นฐานรองรับกุศลธรรมทั้งหลายนั้นแล เป็นลักษณะ เพราะถึงแม้ศีลจะต่างกัน โดยประเภทแห่งเจตนาเป็นต้น ก็ไม่พ้นไปจากความทรงอยู่อย่างเรียบร้อย และความรองรับฉันนั้น

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 2 ที่ว่า "การปฏิบัติ ตามหลักศีล 5 ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข" ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การครองตน ให้บริบูรณ์ในศีล 5 จะช่วยให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข ทั้งนี้เพราะปัญญาในทางธรรม อันเปรียบเสมือนแสงสว่างในการดำเนินชีวิต จะทำให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ไม่ท้อแท้

สิ้นหวัง เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพราะเข้าใจความจริงของทุกสรรพสิ่งว่า เมื่อมีการเกิดก็ย่อมมีการสิ้นสุดตามมา ตามกฎแห่งความเป็นจริงโดยธรรมชาติ การปฏิบัติตามศีล สมาธิ ปัญญา นอกจากจะช่วยให้พ้นจากทุกข์แล้ว ยังส่งผลให้มีชีวิตที่เจริญก้าวหน้า ประสบกับความสุข โดยแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายในแง่ของการปฏิบัติอันเป็นหลักบรมธรรมว่า ศีล คือการปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการเป็นอยู่ทางภายนอก ศีลพัฒนาที่กาย ที่วาจาให้เป็นกาย วาจาที่น่าดู ศีลเป็นพื้นฐาน แล้วจิตจึงเป็นสมาธิได้ง่าย ถ้ามีศีลแล้วสมาธิก็มีได้ง่าย

5.2.2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด กับปัจจัยส่วนบุคคล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า เพศหญิงมีการปฏิบัติตามหลักศีล 5 มากกว่าเพศชาย ทั้งนี้เพราะเพศชายมีโอกาสละเมิดศีล มากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะศีลข้อ 3 โดยเพศชายจะไปเที่ยวกับเพื่อนรู้ใจที่ไม่ใช่แฟน แสดงกิริยาอกตัญญู พูดจาเกี่ยวพาราสีกับคนที่ไม่ใช่แฟน ดูสื่อลามกอนาจารมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิบบเอกสุขชาย ทะสุวรรณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 กรณีศึกษากรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านการดื่มสุราของข้าราชการทหาร กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ส่งผลให้มีพฤติกรรมกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ไม่ว่าจะอายุจะมากหรือน้อย สามารถนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เท่าๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมร อ่ำไพรุ่งเรือง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมกรรมการรักษาและการล่วงละเมิดศีล 5 ของพุทธศาสนิกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยอายุ มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการรักษาและล่วงละเมิดศีล 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านประสบการณ์ในการทำงาน ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประสบการณ์ในการทำงาน ไม่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติตามหลักศีล 5 และทุกชั้นวรรณะสามารถเข้าถึงธรรมเพื่อหนทางพ้นทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายในหนังสือคู่มือมนุษย์ไว้ตอนหนึ่งว่า "ศีล หมายถึง การประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามหลักทั่ว ๆ ไปที่มีหลักอยู่ว่า ไม่เป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ทำให้ตนเดือดร้อน ในกรณีที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่เป็นสังคมมนุษย์หรือเกี่ยวข้องกันในครอบครัว หรือแม้ที่สุดที่เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้สอยต่าง ๆ ที่เป็นของจำเป็นแก่ชีวิต ซึ่งทั้งหมดนั้น

เราจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องในลักษณะที่จะไม่เกิดโทษหรือเกิดอันตรายขึ้นจากสิ่งเหล่านี้ ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีล”

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติใน 2 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก เพื่อประโยชน์ในการนำผลวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบายของโรงพยาบาล และเพื่อรักษาระดับและพัฒนามากยิ่งขึ้นในการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการแก้ไขปัญหาก็ได้รับการเสนอแนะแนวทางส่งเสริมจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด เพื่อส่งเสริมให้องค์กรเกิดความสงบ ร่มเย็น ปกติสุข มากยิ่งขึ้น รวมไปถึงประชาชนที่มารับบริการ ในศีลแต่ละด้านดังนี้

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยควรมีการจัดอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ โดยนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรมเทศนาทุกเดือน เพราะปัจจัยทางจิตวิทยา เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดเพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 มากขึ้น

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยจัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ที่จะทำให้คนเราใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรักใคร่ปรองดองกัน และจะช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุข และเจริญงอกงามมากขึ้น จากชุมชนเป็นสังคม เป็นประเทศ

เมื่อแยกออกเป็นรายด้าน พบประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาเป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

1) จากผลการศึกษาข้อมูลด้านที่ 1 คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 ที่ว่า “การปฏิบัติตามหลักศีล 5 มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม” ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่เห็นว่าศีล 5 มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 9 ที่ว่า "รู้ถึงโทษของการกระทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง" ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยสร้างจิตสำนึกที่จะปฏิบัติตามหลักศีล 5 อย่างเคร่งครัด และให้รู้ถึงโทษของการกระทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง

2) จากผลการศึกษาข้อมูลด้านที่ 2 คือ ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 1 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้คนเราใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรักใคร่ปรองดองกัน" ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยจัดกิจกรรมอบรม และความรู้เชิงปฏิบัติเกี่ยวกับ ศีล 5 ในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรักใคร่ปรองดองกัน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 7 ที่ว่า "หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม" ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติตามหลักศีล 5 หรือหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และทำงานโดยยึดหลักของศีล 5 หลักของการเกรงกลัวต่อบาปหรือหิริโอตตปปะ และการทำบุญทุกวันด้วยการทำทาน รักษาศีล 5 และการสวดมนต์ภาวนา ผลที่ได้คือจะทำให้มีสติและมีปัญญาที่จะควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ตนเอง ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

3) จากผลการศึกษาข้อมูลด้านที่ 3 คือ ปัจจัยทางจริยธรรม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยสร้างจิตสำนึกในการการประเมินความถูกต้องเป็นสำคัญ และการสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติตามศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 3 ที่ว่า "การปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นการรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้" ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยกระตุ้นการสร้างจิตสำนึกทางด้านจริยธรรม โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการปฏิบัติตามศีลธรรม ประกอบด้วย ศีล 5

ไตรสิกขา คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของวิชาชีพ เพื่อเป็นการรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ข้อที่ 2 ที่ว่า “การปฏิบัติ ตามหลักศีล 5 ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข” ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้ถึงระดับมากที่สุด โดยการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ดำเนินชีวิต โดยยึดหลักศีล 5 เพื่อร่วมสร้างสังคมที่สงบสุข

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด ผู้วิจัยไม่สามารถเขียนงานให้ครอบคลุมปัญหาทุกประเด็นที่น่าสนใจ ดังนั้น จึงขอเสนอให้ผู้สนใจ ทำวิจัยในประเด็นที่น่าสนใจอีก ดังนี้

1) ควรศึกษาหรือวิจัยในพื้นที่โรงพยาบาลแห่งอื่น ๆ เปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้ว่า เป็นอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และแก้ปัญหาให้ประสบผลสำเร็จต่อไป เช่น เรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล”

2) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Dept Interviewing) พร้อมจัดโครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศีล 5 ให้ทราบถึง องค์ประกอบ อานิสงส์ โทษ และผลกระทบ ของการละเมิดศีล 5 ฝึกสอนวิปัสสนากรรมฐานขั้นต้น ให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นปฐมภูมิ

1. พระไตรปิฎก

มูลนิธิมหาจุฬาราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย. เล่ม เล่ม 1, 10, 14, 15, 20, 22, 26, 31. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย. 2525.

เอกสารชั้นทุติยภูมิ

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

จำนงค์ ทองประเสริฐ. พัฒนาการทางวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

ฉัญภูมิ หลอมประโคน. คู่มือครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด., 2544.

ธรรมรักชิต. พระพุทธศาสนา : ศาสนาแห่งปัญญา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทรวมสาส์น(1997) จำกัด, 2537.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2539.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

_____. การพัฒนาจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2540.

พระศรีสุทธิโมลี. พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังฆคณาจารย์แห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2524.

- พุทธทาสภิกขุ. คู่มือการศึกษาพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิสวนโมกข์ไชยา
จัดพิมพ์, 2544.
- _____. ตามรอยพระอรหันต์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เยลโล่การพิมพ์ จำกัด,
2541.
- _____. ทาน ศิล ภาวนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2540.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร :
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.
- วศิน อินทสระ. พุทธจริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทองกวาว, 2541.
- วิชาการ, กรม. การจัดการเรียนรู้อุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. พุทธจริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธีระฟิล์มและไซ
เท็กซ์, 2541.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. เอกสารเสริมความรู้สำหรับครูกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จริยศึกษา.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2528.
- สนิท สัมครการ. ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย : วิเคราะห์เชิงสังคมมนุษย์วิทยา.
กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2539.
- สมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์. มารยาทในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทต้นอ่อน แกรมมี่ จำกัด,
2538.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). หลักพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร
: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536.
- สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาช อาสภมหาเถร). คัมภีร์วิสุทธิมรรค เล่ม 1-2 ฉบับแปล. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท อมรินทร์ พรินท์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2539.
- สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช. เบญจศีลเบญจธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515.
- สุพิศวง ธรรมพันทา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ดี.ดี.
บุ๊คสโตร์, 2532.

2) รายงานการวิจัย

กุลกัญญา ณ ป้อมเพ็ชร และมนตรี คู่ควร. "พฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนิสิต นักศึกษา สถาบันอุดมศึกษารัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร". รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548.

3) วิทยานิพนธ์

พระอุบล กตปุญโญ (แก้ววงษ์ล้อม). "การศึกษาวิเคราะห์เรื่องคุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย". วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2537.

วิไลพร ชุ่มเจ้าบ้าน. "ศึกษาพฤติกรรมกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร". วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

สุชาย ทะสุวรรณ. "ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการละเมิดศีลข้อที่ 5 กรณีศึกษากรมทหารขนส่งรักษาพระองค์". วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

สุเชษฐ์ ทรัพย์เสริมสิน. "ความพึงพอใจของประชาชน ที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่". วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2541.

อมร อำไพรุ่งเรือง. "การศึกษาพฤติกรรมกรรมการรักษาและการล่วงละเมิดศีล 5 ของพุทธศาสนิกชน กรุงเทพมหานคร". วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

๓) เอกสารอื่นๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

คณาจารย์กลุ่มจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. "พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน". กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2550. (อัดสำเนา).

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. "จิตวิทยาทั่วไป". ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2555. (อัดสำเนา).

โรงพยาบาลร้อยเอ็ด. "ข้อมูลทั่วไปโรงพยาบาลร้อยเอ็ด ปี 2555- 2556 (Hospital Profile)". ร้อยเอ็ด : โรงพยาบาลร้อยเอ็ด, 2555. (อัดสำเนา).

2. ภาษาอังกฤษ

1) Book

Bigge. Morris L. Learning Theories for teachers. Harper & Row Inc., 1982.

Coon. D. Essentials of psychology : Exploration and application. 9th ed. Belmont. CA :
Wadsworth/Thomson Learning, 2003.

Freud. S. Group Psychology and The Analysis of The Ego Sigmund Freud. New York:
Bantam Books, 1964.

Maslow. Abraham. Motivation and Personality. New York : Harper and Row Publishers,
1970.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

1) พระราชปริยัติวิมล,ดร.

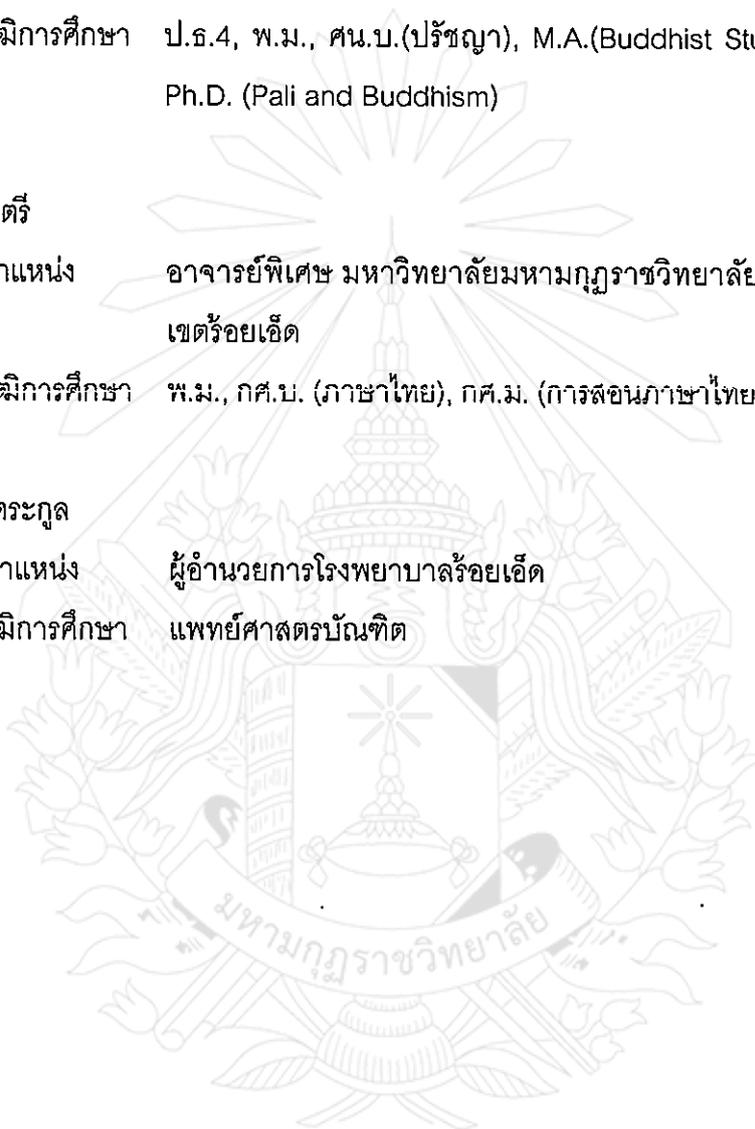
- ตำแหน่ง รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
- วุฒิการศึกษา ป.ธ.4, พ.ม., ศน.บ.(ปรัชญา), M.A.(Buddhist Studies), Ph.D. (Pali and Buddhism)

2) นายเอี่ยม อามาตย์มุลตรี

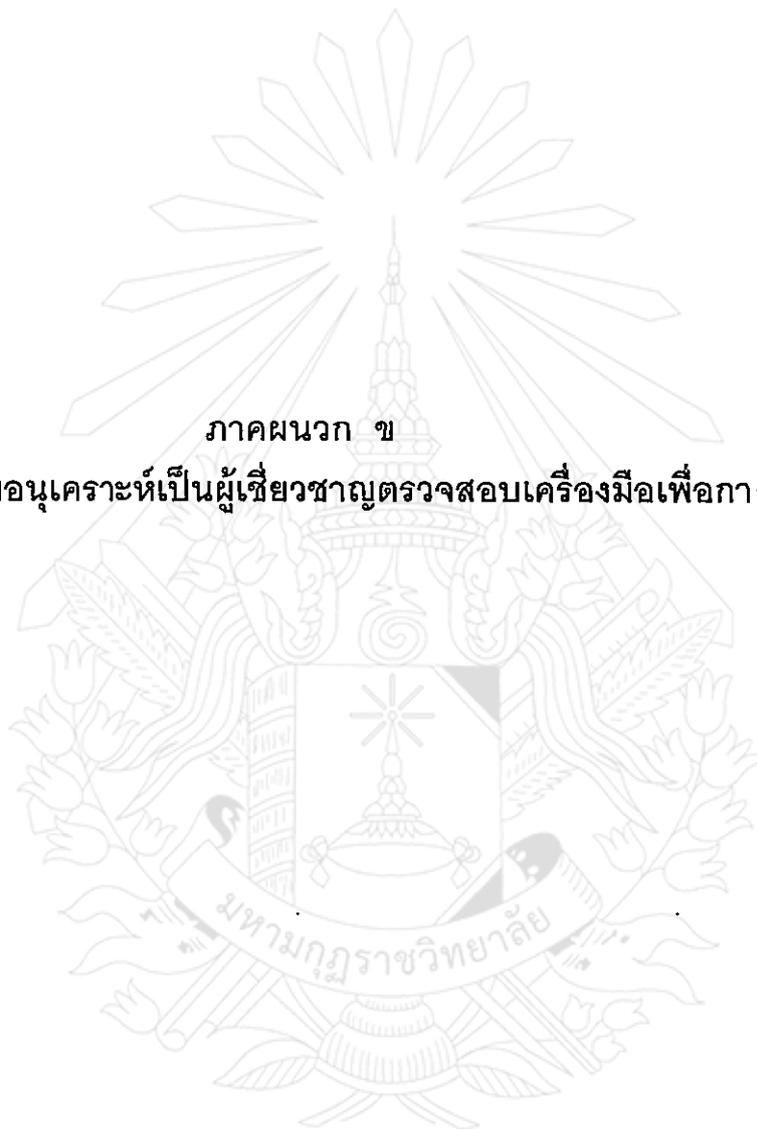
- ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
- วุฒิการศึกษา พ.ม., กศ.บ. (ภาษาไทย), กศ.ม. (การสอนภาษาไทย)

3) นายแพทย์ณรงค์ อึ้งตระกูล

- ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลร้อยเอ็ด
- วุฒิการศึกษา แพทย์ศาสตรบัณฑิต

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

ศธ ๖๐๑๕/ว ๑๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง
ตำบลดงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน พระราชปรีดีวิมล,ดร.

ด้วย นายวันชัย อัครถาวร นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

(พระราชปรีดีวิมล)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖ ต่อ ๑๑๒

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ศธ ๖๐๑๕/ว ๑๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง
ตำบลดงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายเอี่ยม อามาศย์มุลตรี

ด้วย นายวันชัย อัครถาวร นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระราชาธิบดีวิมล)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖ ต่อ ๑๑๒

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ศธ ๖๐๑๕/ว ๑๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง
ตำบลดงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายแพทย์ณรงค์ อังตระกูล

ด้วย นายวันชัย อัครถาวร นักศึกษาสาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระราชาปริยัติวิมล)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

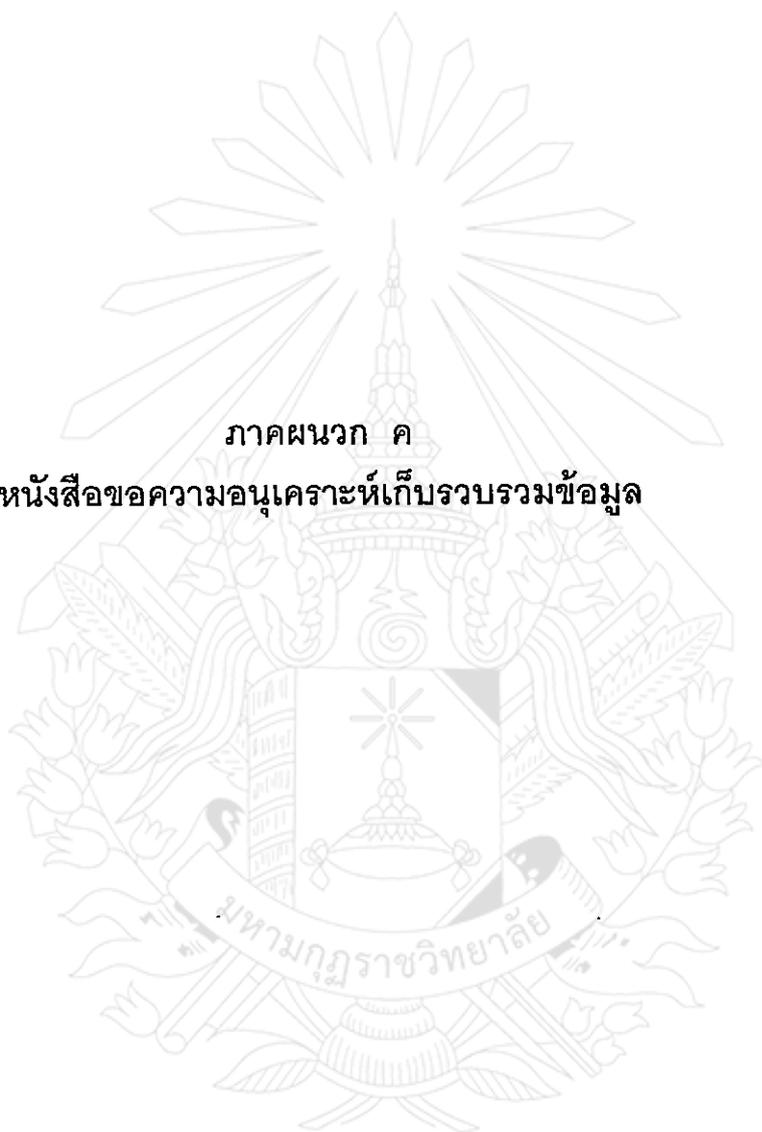
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖ ต่อ ๑๑๒

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

(นายณรงค์ อังตระกูล)
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ศธ ๖๐๑๕/ว ๑๑๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง
ตำบลดงลาน อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐

๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ด้วย นายวันชัย อัครถาวร นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาได้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยงานของท่าน ส่วน วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะมาติดต่อประสานงานกับท่านโดยตรง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระราชปรีดีวิมล)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖ ต่อ ๑๑๒

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

(นายณรงค์ อังตระกูล)
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลร้อยเอ็ด

ภาคผนวก ง
เครื่องมือเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สำหรับสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด
2. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ
ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด
ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด
3. คำตอบของท่าน ผู้ศึกษาจะเก็บเป็นความลับ โดยใช้เฉพาะการวิจัยในครั้งนี้อย่างนั้น จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวท่านและหน่วยงานของท่าน
4. กรุณาตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 ตอนที่ 2 ตอนที่ 3 ครบทุกข้อ เมื่อตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว ขอความกรุณาส่งคืนแก่ผู้แจกแบบสอบถามหรือผู้วิจัย จักเป็นพระคุณยิ่ง และขอขอบคุณประชาชนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

นายวันชัย อัดถากร

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ไม่เกิน 30 ปี

31 – 50 ปี

51 ปีขึ้นไป

3. ประสบการณ์ในการทำงาน

ต่ำกว่า 5 ปี

5-10 ปี

11 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของ
เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบทางขวามือ ของแต่ละข้อเพียงช่องเดียว ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ระดับปัจจัย				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ปัจจัยทางจิตวิทยา						
1	ท่านเห็นว่าหลักศีล 5 เป็นหลักจริยธรรม พื้นฐานที่รู้จักกันในดีในหมู่ชาวพุทธ					
2	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 มี ความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต ของคนในสังคม					
3	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วย ให้เรารู้จักมีสติในการกระทำสิ่งต่างๆ					
4	ท่านเห็นว่าเมื่อมีสติก็จะทำให้เกิดปัญญา หยั่งเห็นความจริงในทุกเรื่องอย่างถ่องแท้					
5	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วย ขัดเกลากิเลส					
6	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วย ควบคุมความประพฤตินี้ให้พลาดถลาลง ในความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่ง					
7	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะ นำไปสู่ความสงบของจิตใจ					
8	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เพื่อ ละ เพื่อลด เพื่อเลิกพฤติกรรมต่างๆ					
9	ท่านรู้ถึงโทษของการกระทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง					
10	ท่านเห็นว่าหลักศีล 5 เป็นตัวช่วยให้อยู่ ด้วยกันอย่างมีความสุข					

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ระดับปัจจัย				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา						
1	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้คนเราใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรักใคร่ปรองดองกัน					
2	ท่านเห็นว่าหากพฤติกรรมผิดศีล 5 จะส่งผลกระทบต่อตัวท่านเองและคนรอบข้าง เช่น ครอบครัว เพื่อน เป็นต้น					
3	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ได้จะเป็นคุณแก่ตนเองและสร้างความมีเอกภาพทางสังคมรวมกับผู้อื่น					
4	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะส่งผลให้ตนเองและผู้อื่นปลอดภัยจากความเสื่อมและความมัวเมาทั้งหลาย					
5	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุข และเจริญงอกงามมากขึ้นจากชุมชนเป็นสังคม เป็นประเทศ					
6	ท่านเห็นว่าหากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา					
7	ท่านเห็นว่าหากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อแล้ว จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม					

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ระดับปัจจัย				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ปัจจัยทางจริยธรรม						
1	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วย ให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมาย ของบ้านเมือง					
2	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำ ให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข					
3	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็น การรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันใน สังคมเอาไว้					
4	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะ เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ เป็นอย่างยิ่ง					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล
ร้อยเอ็ด

คำชี้แจง เพื่อให้การส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพ
มากยิ่งขึ้น ท่านเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง? โปรดให้ข้อเสนอแนะแต่ละด้าน
และครบทั้งหกด้าน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมต่อไป

1. ปัจจัยทางจิตวิทยา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ปัจจัยทางจริยธรรม

.....

.....

.....

.....

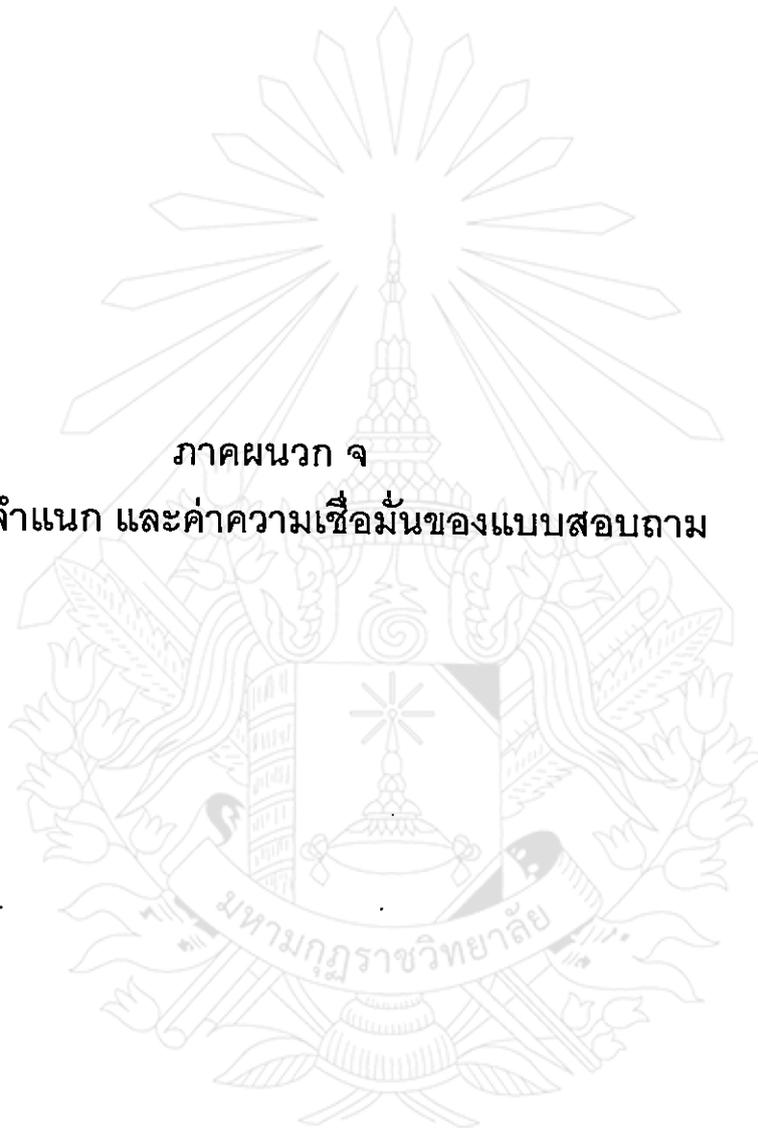
.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
คำอธิบายจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

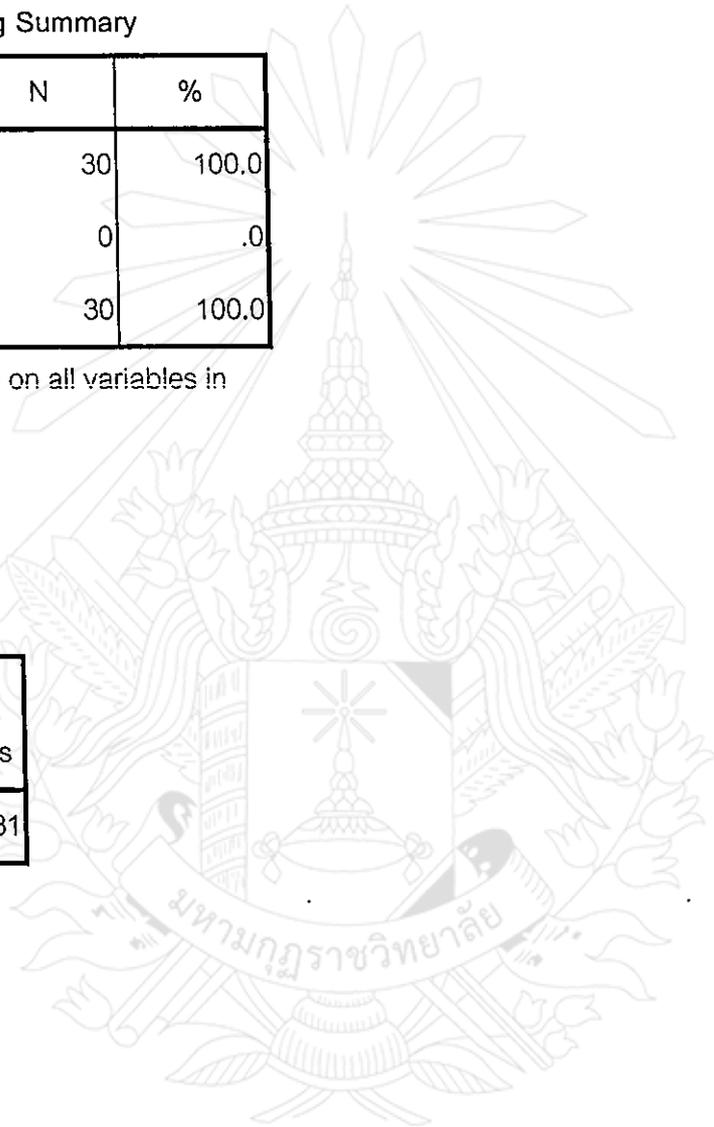
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.872	31

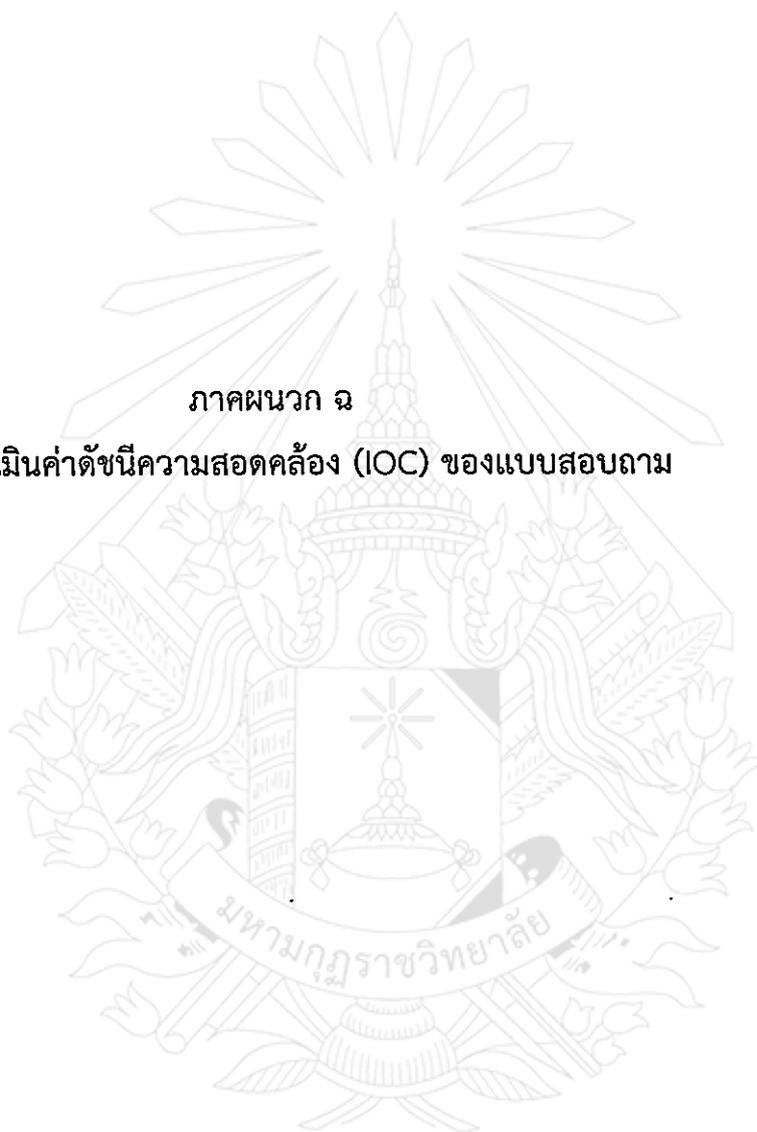
Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1.1	129.87	182.051	.492	.893
1.2	130.17	179.592	.255	.891
1.3	130.13	172.878	.581	.886
1.4	130.37	172.102	.492	.887
1.5	130.20	173.200	.549	.886
1.6	130.30	169.459	.632	.884
1.7	130.30	181.183	.419	.893
1.8	130.57	163.978	.549	.886
1.9	130.23	174.047	.463	.888
1.10	130.07	177.857	.307	.891
2.1	130.23	181.357	.444	.893
2.2	130.43	179.220	.297	.893
2.3	129.97	184.792	.724	.894
2.4	130.00	174.276	.559	.887
2.5	130.23	171.495	.526	.887
2.6	130.30	168.493	.620	.884
2.7	130.30	170.562	.536	.886
3.1	130.20	164.441	.785	.881
3.2	130.10	177.610	.366	.890
3.3	130.27	172.754	.461	.888
3.4	130.17	169.247	.661	.884

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
4.5	130.00	178.000	.428	.889
4.6	130.20	171.614	.514	.887
5.1	130.23	171.357	.490	.887
5.2	130.17	178.695	.322	.890
5.3	130.20	169.476	.660	.884
5.4	129.87	179.568	.275	.891
5.5	130.27	180.133	.378	.893
5.6	130.10	176.162	.333	.890
5.7	130.50	179.914	.202	.893

ภาคผนวก ฉ
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

**แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลร้อยเอ็ด**

โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item-objective Congruence Index) มีเกณฑ์ ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความหรือข้อความนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ
- 1 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นหรือข้อความนั้นว่าไม่สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์

ลำดับ	ความคิดเห็น	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่า IOC
1	1. ปัจจัยทางจิตวิทยา ท่านเห็นว่าหลักศีล 5 เป็นหลักจริยธรรมพื้นฐาน ที่รู้จักกันในดีในหมู่ชาวพุทธ	+1	+1	+1	+3	1
2	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 มี ความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของคน ในสังคม	+1	+1	+1	+3	1
3	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วยให้เรา รู้จักมีสติในการกระทำสิ่งต่างๆ	+1	+1	+1	+3	1
4	ท่านเห็นว่าเมื่อมีสติก็จะทำให้เกิดปัญญาเห็น เห็นความจริงในทุกเรื่องอย่างถ่องแท้	+1	+1	+1	+3	1
5	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วยขัด เกลากิเลส	+1	+1	+1	+3	1
6	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วย ควบคุมความประพฤติมิให้พลาดถลาลงใน ความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่ง	+1	+1	+1	+3	1
7	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะนำไปสู่ ความสงบของจิตใจ	+1	+1	+1	+3	1

ลำดับ	ความคาดหวัง	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่า IOC
8	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เพื่อละเพื่อลด เพื่อเลิกพฤติกรรมต่างๆ	+1	+1	+1	+3	1
9	ท่านรู้ถึงโทษของการกระทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง	+1	+1	+1	+3	1
10	ท่านเห็นว่าหลักศีล 5 เป็นตัวช่วยให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข	+1	+1	+1	+3	1
2. ปัจจัยพื้นฐานทางสังคมวิทยา						
1	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้คนเราใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างรักใคร่ปรองดองกัน	+1	+1	+1	+3	1
2	ท่านเห็นว่าหากพฤติกรรมผิดศีล 5 จะส่งผลกระทบต่อตัวท่านเองและคนรอบข้าง เช่น ครอบครัว เพื่อน เป็นต้น	+1	+1	+1	+3	1
3	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ใดจะเป็นคุณแก่ตนเองและสร้างความมีเอกภาพทางสังคมร่วมกับผู้อื่น	+1	+1	+1	+3	1
4	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะส่งผลให้ตนเองและผู้อื่นปลอดภัยจากความเสื่อมและความมัวเมาทั้งหลาย	0	+1	+1	+2	0.67
5	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุข และเจริญงอกงามมากขึ้นจากชุมชนเป็นสังคม เป็นประเทศ	+1	+1	+1	+3	1
6	ท่านเห็นว่าหากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา	+1	+1	+1	+3	1

ลำดับ	ความคาดหวัง	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่า IOC
7	ท่านเห็นว่าหากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว จะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม	+ 1	+ 1	+ 1	+ 3	1
1	3. ปัจจัยทางจริยธรรม ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ช่วยให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ชอบด้วยกฎหมายของบ้านเมือง	+ 1	+ 1	+ 1	+ 3	1
2	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและสันติสุข	+ 1	+ 1	+ 1	+ 3	1
3	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นการรักษากฎเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้	+ 1	+ 1	+ 1	+ 3	1
4	ท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศีล 5 จะเกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง	0	+ 1	+ 1	+ 2	0.67

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ/สกุล : นพ.วันชัย อັตถากร
- วัน/เดือน/ปี เกิด : วันที่ 19 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2500
- ที่อยู่ปัจจุบัน : บ้านเลขที่ 234-238 ถนนเทวาภิบาล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด
- ประวัติการศึกษา : แพทย์ศาสตรบัณฑิต
นิติศาสตรบัณฑิต
- ตำแหน่ง : นายแพทย์ชำนาญการพิเศษ
- สถานที่ทำงาน : โรงพยาบาลร้อยเอ็ด

หนังสืออ้างอิง
(REFERNCE BOOK)
ให้ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย